Till Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottens gemensamma handläggning har Hederv. BondeStåndet remitterat ett Memorial af RiksdagsFullmägtigen Nils Håkansson från Christianstads Län, deri yrkas nödvändigheten af en Lag, som för de Indeldte CavalleriRegementernes Öfver- och UnderBefäl stadgar påföljd af tjenstens förlust i falldetta Befäl tager ringaste befattning med anskaffande af Rustningshästar, heldst uppenbart skall vara hvilka olägenheter för de rustande måste uppkomma i händelse Befälet icke afhåller sig från en dylik befattning, då hästarnes godkännande ankommer på detta Befäl, och således ett afgjordt tillfälle till egennytta skall erbjuda sig vid emottagandet af sådane hästar, som en Befälhafvare sjelf upphandlat och till Rusthållare försålt, då lågt pris vid upphandlingen blir Befälhafvarens intresse, och en enfalldig Rusthållare, som emottager hästen, sällan förstår annan värderingsgrund vid sitt inköp, än hästens godkännande, hvarpå Befälhafvaren kan utöfva så mycket inflytande.

Vid pröfningen af detta ärende hafva Utskotten inhemtat, att Allmogen redan vid 1755 års Riksdag i underdånighet anhållit, det Officerarne vid Cavalleri- och DragonRegementerne vid ansvar måtte förbjudas derefter befatta sig med någon upphandling af Rustningshästar och deras tillsättande, så att Rusthållarne utan hinder af någon, eho det vara kunde, finge besörja

derom; var öfver Kongl. Maj:t i nådig Resolution på allmogens Besvär af den 29 November 1756, jemförd med nådiga Resolutionen på KrigsBeslälets allmänna Besvär den 11 Januarii 1757, förklarat, det Kongl. Brefvet till samtlige Landshöfdingarne af den 15 Februarii 1720, angående de Rusthållare, som visa sig tröga att anskaffa svarsgode hästar, tydligen föreskrifver att, då hästen varit vacant i 3 à 4 månader, och Landshöfdingen derefter förelagt Rusthållaren Sex veckors tid, men han ändå icke sjelf skaffat en annan i stället, då bör han tåla, det Officeraren tillsätter en af Öfversten interimsvis gillad häst, och derföre utsöker sin skäliga betalning; kunnande Kongl. Maj:t härutinnan icke tillåta någon förändring, emedan detta är det bästa och enda sätt att förmå den tröge fullgöra sin skyldighet; och som Officerarne icke vidare, hvarken någon tid haft eller hafva frihet att tillsätta någon häst, utan med Rusthållarnes samtycke och efter öfverenskommelser med dem, och således Rusthållarne, i alla andra fall, i stöd af förra Resolutioner, verkligen redan ega den frihet de då begärt, att utan hinder och intrång, sjelfve upphandla och tillsätta sine rustningshästar; så funne Kongl. Maj:t icke anledning och skäl, att betaga Officerarne den frihet, som alla undersåtare ega, att uppköpa en eller flere rustningshästar, om och enär Rusthållare, som ega lika frihet med Officerarne, funno

deras räkning att dermed förse sig af och igenom dem.

Vid ett sådant förhållande, och då en god ordning ovillkorligen fordrar, att någon föreskrift finnes, som lemnar Befälet rättighet att anskaffa rustningshäst, då den rustande en längre tid underlåtit att fullgöra denna dess skyldighet, samt någon inskränkning för Officerare mer än för andre personer i den hvarje fri medborgare tillkommande rätt, att träffa ömsesidigt frivillige öfverenskommelser, vare sig om rustningshåstar eller annat, icke rättvisligen bör ega rum, finna Utskotten för deras del, beskaffenheten af Befälets befattning med anskaffande af rustningshåstar, redan vara i gällande Fö fattning så bestämd, att någon vidare föreskrift i detta afseende icke synes vara af nöden. Detta hemställes dock vördsamligen Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 21 Junii 1823.

N:o 117.

Ankom d. 14 Julii 1823.

Utlåtande, i anledning af Åter-remiss af Utskottets Betänkande N:o 41, angående yrkad skärpning af Lagarne rörande tjenstledighet för Domare.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till LagUtskottet återremitterat förberörde

Betänkande i anledning af följande dervid gjorde anmärkningar:

1:o Af Herr Casper Ehrenborg, som väl förenat sig med LagUtskottet deruti, att, i fråga om DomareÄmbetens förvaltning af deras rätte Innehafvare, utan biträde af Vicarier vid andre tillfällen, än då verkeliga förfall dertill föranleda, det icke är nya Författningar, utan de redan gifvnes efterlefnad som erfordras; men då det missbruk hvaröfver i motionerne klagas, åtminstone i medlersta delen af Riket inträffat, att icke allenast Domare, utan att styrka sådane förfall som Författningarne föreskrifva, såsom vilkor för tjenstledighet, ofta fått begagna sig af Vicarier, utan ock ombyte af desse, efter Domarens förslag, kunnat ske, så att ofta fyra till fem särskilde Vicarier varit inom loppet af ett år förordnade, att uti en och samma Domsaga förrätta ordinarie Ting, Urtima Ting och andre särskilde förrättningar; så har Herr Ehrenborg, af detta jemte flere andragne skäl, ansett en underdånig anhållan hos Kongl. Maj:t böra framställas, om upplifvande af gällande Författningar i detta ämne och om HofRätternes tillhållande, att dem efterlefva, och till controll härå föreslagit, att HofRätterne för hvarje under dem lydande Domsaga borde föra en Förteckning eller Tabell, hvarå Tingsterminerne antecknades och derjemte anmärktes när och på hvilka skäl Domaren erhållit ledighet från förrättande af Ordinarie Ting, eller

särskilde Förrättningar, samt åt hvilka Vicarier sådant i stället blifvit uppdraget; hvilka förtekningar skulle insändas vid hvarje års slut till Justitiæ Cancelleren och Justitiæ Ombudsmannen att granskas, hvarefter desse Ämbetsmän, hvar i sine Berättelser, egde anmäla huru förhållandet härmed befunnits.

2:o Af Herr August von Hartmansdorff, som förenat sig med Herr Ehrenborg, och ansett så mycket mera nödigt, att Lag-Utskottet utfinner och föreslår någon verksam åtgärd till afhjelpande af de brister inom ÄmbetsmannaCorpsen, hvilka ega rum genom en mängd tjenstledigheter och tillförordnade, som HofRätterne sjelfve ofta till en del bestå af adjungerade Ledamöter, som Konungens Högste Ombudsman, hvilken skall tillse att Lagskipningen ordentligen handhafves, sjelf är tillförordnad, och som de, hvilka hos Kongl. Maj:t föredraga JustitiæÄrenden, eller RevisionsSecreterarne, merändels äfven äro tillförordnade.

3:o Af Herr E. G. Gyllenheim, som, med anförande af åtskillige erindringar emot Herr Ehrenborgs förslag, såsom den säkraste utvägen till de anmärkte olägenheternas afhjelpande i stället tillstyrkt, att underdånig hemställan hos Kongl. Maj:t kunde ske, att, på sätt i Wärmeland och flerestådes, med anledning af Kongl. Förordningen den 10 Bpril 1810, eger rum, HofRätterne finge i hvarje Domsaga för året förordna en beständig så kallad Brottmåls-Domare, hvilken sålunda binder sig närma-

re vid Orten, förvärfvar sig den kännedom om local och folket, som kan erfordras, samt vinner en jemn öfning i de egenskaper, som utgöra villkoren för dess bestämmelse; och hvarigenom HofRätten, då Ordinarie Domarens förfall berättigar denne till ledighet, icke, såsom nu, kommer att vara i stor förlägenhet, för att finna någon som, med full tillförlit, mognad, insigter och stadga, kan till Vicarius i så vigtig Embetsförvaltning utses och användas; och

4:o Af Herr Grefve Axel von Rosen, som instämt med Herr Ehrenborg och yttratt den önskan, att Häradshöfdingarne vid de tillfällen, då tjenstledighet för dem är af nöden, må på förslag endast uppföra sådane personer, som äro ett sådant vigtigt förtroende fullkomligen värdige, och som kunna anses competente att blifva Ordinarie Häradshöfdingar.

I anledning af desse anmärkningar, hvilka hos Utskottet i öfvervägande kommit, får Utskottet, med hufvudsakligt åberopande af dess Betänkanden, endast tillägga, att när uti nu gällande Författningar bestämde föreskrifter finnas ej mindre att tjenstledighet ej må UnderDomare beviljas, utan så vida sådane laglige förfall styrkas, hvilka till tjenstledighet berättiga, än äfven att HofRätterne, vid Vicariens tillförordnande, icke skola binda sig vid UnderDomarens förslag, utan göra ett noga urval af den person, som till DomareÄmbetets bestridande må nyttjas, samt, efter hvad Utskottet tror sig

känna, desse föreskrifter af HofRåtterne i möjligaste måtto iagttagas, Utskottet hvarken inser behofvet af en tillstyrkan hos Kongl. Maj:t, att de nu gällande Författningar i detta åmne måtte upplifvas, eller finner den föreslagna controllen å HofRåtterne genom förteckningars upprättande och årliga insändande till JustitiæCancelleren och JustitiæOmbudsmannen öfver UnderDomare beviljad tjenstledighet, vara låmplig att vidtaga.

Utskottet, som i anledning af Herr Gyllenheims förslag angående ständige BrottmålsDomares tillförordnande i hvarje Domsaga, får åberopa dess öfver särskilde Motioner i detta åmne, gemensamt med Höglofl. StatsUtskottet, före detta afgifne Betänkande, får i öfrigt tillkännagifva, att Utskottets nu ifrågavarande Betänkande, enligt ankomne ProtocollsUtdrag, blifvit af de trenne öfriga Respective RiksStånden bifallit; hvarigenom frågan, jemlikt 69 §. i RiksdagsOrdningen är afgjord. Stockholm den 8:de Julii 1823.

N:o 118.

Ankom d. 14 Julii 1823.

Utlåtande, i anledning af anmärkningar vid Utskottets Betänkande N:o

44, *angående ändring i 30 Cap. Rättegångs Balken.*

Emot LagUtskottets under den 5 sist. April afgifne Betänkanden, hvarigenom Utskottet i anledning af flere remitterade Memorialer, tillstyrkt den ändring uti 30 Cap. Rätteg.Balken, att Revisionsskillings nedsättande, då man vill söka att Konungen nå pröfva HofRätts Dom eller Utslag; hådanefter borde upphöra, samt tiden för missnöjes anmälande emot HofRätts Dom eller Utslag, som i Hufvudsaken fallit, förökas ifrån åtta till tjugu dagar; men deremot ansett sig icke kunna bifalla den tillika ifrågaställde befrielse för klagande Parter att lösa de så kallade Revisionshandlingarne, hvilka af HofRåtten till Kongl. Maj:t insändas: hafva särskilde anmärkningar hos Vällofl. BorgareStåndet af flere dess Ledamöter blifvit gjorda, hvilka hufvudsakligen innehålla: att i håndelse Revisionsskillingen blefve afskaffad, skulle högsta Domstolen alltför mycket öfverhopas med Rättegångar: att det skall vara inconseqvent, att villja upphåfva Revisions-skillingen, som utgör en del af HofRåttens Ledamöters inkomster, men bibehålla lösen för Revisions-Handlingar och Protocoller, hvilka tillkommer HofRättens betjening, samt att tiden för missnöjes anmälande emot HofRätts Dom eller Utslag böra förlängas, icke endast till tjugo dagar, utan

åtmin-

åtminstone till fullt en månad från den dag Dom eller Utslag gafs, så vida afseende skall göras på möjligheten för Parten, att sjelf få del af Domen eller Utslaget innan fatalietiden förlidit; och har hos Hederv. BondeStåndet RiksdagsFullmägtigen Nils Håkansson från KronobergsLän anmärkt, att afskaffandet af Revisionsskillingen dels skulle föranleda ett utvidgadt Rättegångssystem, dels icke skall vara af behofvet påkalladt, heldst Revisionsskillingen, derest Kongl. Maj:t ändrar HofRåttsDom, måste återbäras, och den på skäl och anledningar ändrings sökande således är tryggad om sin upprättelse; samt att när Revisionshandlingarne nu mera i Original från HofRåtterne till Kongl. Maj:t insändas, det icke skall kunna förklaras på annat sätt än såsom vidunderligt att man under namn af lösen måste ofta betala en vidlyftig Act, deri ej ett enda ark skrifves eller af HofRåtterne i minsta mån tillgöres, med 1 å 200 R:dr; uti hvilket Nils Håkansson yttrade BondeStåndet i allmänhet instämt.

Ehuru Utskottets ifrågavarande Betänkande, enligt ankomne ProtocollsUtdrag, blifvit af Höglofl. Ridderskapet och Adeln, samt Högv. PresteStåndet afslaget, anser Utskottet sig likväl tillhöra att besvara de deremot förekomne ofvanberörde anmärkningar.

Hvad således först angår frågan an-

gående Revisionsskillingens afskaffande, så kan Utskottet så mycket mindre finna, att de för Utskottets tillstyrkande i detta afseende i Betänkandet upptagne skäl genom anmärkningarne blifvit vederlagde, som dels stadgandet uti 30:de Cap. 16 §. RåttegångsBalken, att Konungen eger döma den till ansvar, som emot bättre vett och klara skjäl drager en Sak under Konungens pröfning, dels ock den nu föreslagne förändring af 21 Cap. RåttegångsBalken, så att den slutligen tappande ovillkorligen skall gälda sin vederparts Rättegångskostnad och skadestånd, efter Utskottets oförändrade öfvertygelse, innefatta mera både lämplige och verkande correctiver emot Sakers obehöriga fullföljd hos Konungen, än bibehållandet af Revisionsskillingen, samt, i öfrigt, det obilligt betungande uti densammas anskaffande och nedsättning, för att vinna rättigheten att draga Saken under Konungens pröfning, icke minskas deraf att det nedsatte beloppet, i händelse HofRåttens Dom ogillas, får återlyftas.

Utskottet kan ej eller medgifva det någon inconsequence ligger i det förhållande, att Utskottet ansett skyldigheten att lösa Revisionshandlingarne böra fortfara, oagtadt Utskottet tillsyrkt Revisionsskillingens afskaffande, emedan lösen för Protocoller och Handlingar utgör en vid alla Domstolar för vederbörande anslagen och påräknad

löneinkomst, hvilken hvad Revisionshandlingarne angår, för HofRättsBetjeningen så mycket mindre borde indragas derföre, att Revisionsskillingen afskaffades, som Revisionshandlingarne i alla fall skola till Konungen insändas, och HofRätts Betjeningens befattning dervid blifver oförändrad.

Utskottet, som i öfrigt anser den föreslagne förändrade tiden till tjugo dagar för missnöjes anmälande emot HofRätts Dom lemna tillräckligt rådrum för Parter att deras besvårsrättighet förvara, samt att någon ytterligare utsträckning af denna tid icke erfordras, öfverlemnar härmed desse frågor till Vällofl. Borgare- och Hederv. BondeStåndens ytterligare pröfning. Stockholm den 8 Julii 1823.

N:o 119.

Ankom den 14 Julii 1823.

Betänkande, öfver Herr August von Frankens Memorial, angående Jordegares rättighet till Arrendators afhysande när ArrendeContract ej uppfylles.

Då, oagtadt uti ett ingånget ArrendeContract Arrendator frivilligt medgifvit, att till afflyttning utan laglig åtgärd genast

vara förbunden, om Contractet af honom ej uppfylles, nu gällande Författningar likväl utstaka, att hårtill först ej allenast skall erhållas Konungens Befallningshafvandes Utslag, utan ock att Arrendatorn har trettio dagars besvårstid i HofRätten, under hvilken tid, jemte den HofRätten vidare behöfver till Utslagets stadfästande, ej sällan händer att en Arrendator, åfven utan agtning för qvarstad, förskingrar både sine lösören och de Inventarier han af Jordegaren emottagit, och, för att fullkomna Jordegarens förlust, söker afträdes förmån; så har Herr August von Franken, uti ett till Höglofl. Ridderskapet och Adeln ingifvet Memorial, föreslagit den ändring uti 9 Cap. 1 §. UtsökningsBalken, att då ofvanberörde vilkor uti ArrendeContract är inryckt, och Arrendator eller Landtbo sine åligganden ej iagttager, Jordegaren måtte beråttigas att genast erhålla närmaste KronoBetjenings åtgärd till Arrendatorns afhysande, hvarefter denne finge sin talan emot Jordegaren vid laga Domstol utföra; eller, om detta förslag ej funnes antagligt att åtminstone KonungensBefallningshafvandes Utslag hådanefter måtte genast kunna sättas i verkställighet, utan afvagtan på HofRåttens stadfästelse i händelse af anförde Besvär.

Detta till LagUtskottet remitterade Memorial har Utskottet öfvervågat; och emedan, om än, uti Contract emellan Jordegare och Arrendator, denne sednare underkastat sig äfventyret, att, så vida Con-

tractsförbindelserne icke uppfyllas, vara till afflyttning utan laglig åtgärd genast förpligtad, frågan huruvida Arrendatorn, genom eftersatte skyldigheter, ådragit sig en sådan påföljd, likväl alltid, i händelse af Arrendatorns nekande, blifver af den tvistiga beskaffenhet, att den i laglig ordning utredas och pröfvas bör; alltså och enär den Jordegare, hvilken uti Contract med Arrendator betingar ett så beskaffadt vilkor, icke mera än en annan, som vid laga fardag låtit bero, kan vara berättigad att få Arrendatorn afhyst, innan denne först haft tillfälle att deröfver blifva hörd och, genom laga Utslag, dertill blifvit förpligtad, samt den allmänna rättighet för hvarje missnöjd Part, att å den tid och i den ordning Lag föreskrifver klaga öfver Konungens Befallningshafvandes eller Domarens Utslag, icke mera uti frågor af denna beskaffenhet, än uti andre mål bör någon betagas, eller verkställighet följa å Utslag, som icke laga kraft vunnit; ty finner Utskottet sig icke kunna å motionen tillstyrka bifall.

Detta hemställes dock vördsamt Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 8:de Julii 1823.

N:o 120.

Ankom d. 19 Julii 1823.

Betänkande, öfver BondeStåndets Vice Talmans Jon Jonsson från Blekinge, samt RiksdagsFullmägtigen Johannes Larssons från Jönköpings Län Memorialer, angående föreslagen ändring i 9 Cap. UtsökningsBalken och 25 Cap. RättegångsBalken.

Hederv. BondeStåndet har till LagUtskottets åtgård remitterat: 1:o Ett Memorial af RiksdagsFullmägtigen från Blekinge, Vice Talemannen Jon Jonsson, som anmärkt, dels de olägenheter hvilka skola följa af den uti 25 Cap. Rätteg.Balken hvarje part medgifna rättighet, att uti Civile mål, af hvad beskaffenhet som helst, erlägga vad emot Hårads- och KämnersRätternes Beslut; hvarigenom det står hvar och en Gåldenär öppet, att under nära ett års tid efter det HåradsRätts Beslut i skuldfordringsmål fallit, kunna förskaffa sig anstånd med en hos honom utsökt erkånd skuld, sedan han förut förstått, att genom hvarjehanda invändningar under flere Ting uppehålla saken vid HåradsRätten innan hufvudsakligt beslut kunnat meddelas, samt ehuru i afseende på KåmnersRätterne, eller RådhusRätterne, der KämnersRätter ej finnas, förhållandet mot Hårads-

Rätterne är olika, en Gäldenär äfven der har medel att uppehålla Lagsökningens fortgång; dels ock den olikhet som vid Skuldfordringars utsökande företer sig vid HåradsRätten och hos Konungens Befallningshafvande deruti, att öfver Konungens Befallningshafvandes Utslag, skola besvår anföras inom en månad efter det Utslaget blifvit meddeldt, men sökanden det oaktadt eger Utmåtnings- och lyftningsrätt, då saken ej går öfver 100 R:dr, eller dess värde, hvilket ej vid HäradsRätt eger rum; i anledning hvaraf, och då enhet i lagstiftningen och lika billighet af Lagen, emot alla, åro enda vilkoren för dess användbarhet, liksom allmänna Crediten för ingen del vinner, genom lamhet och tidsutdrägt i Executions-verket, samt förändring uti nu gällande föreskrifter, så vidt de afse ofvananmärkte förhållanden skall vara nödvändig, Jon Jonsson föreslagit, följande tillägg till 9 Cap. UtsökningsBalken och 25 Cap. Rätteg.Balken: "Uti Skuldfordringsmål, der den ifrågavarande Skulden blifvit af Förklaranden eller Svaranden erkänd, vare honom väl tillåtit, att uti Beslutet söka ändring, på sätt redan stadgadt är, dock ege sökanden eller Käranden öppet, att för den erkände, och af en Rätt till betalning fastställde fordringen genast njuta utmätning, och densamma emot full Borgen lyfta. 2:o Ett Memorial af Riksdags-Fullmägtigen Johannes Larsson från Jönköpings Län, som föreslagit enahanda stad-

gande, med den skillnad, att han ansett verkställighet å Utslag i Skuldfordringsmål, oagtadt deremot vädjas eller Besvär anföras, böra ega rum, icke allenast då den fordrade summan blifvit erkänd, utan åfven när den grundar sig på klart Skuldebref eller obestridt AuctionsProtocoll, och således Contumaciæ Dom gifves, i händelse Svaranden är frånvarande.

Hvad sålunda blifvit föreslagit har Lag-Utskottet öfvervägt; men enär det ankommer på en fordringsegares eget val, att, för utbekommandet af klara och ostridiga fordringar, antingen söka Konungens Befallningshafvandes Executionshandräckning, eller sitt betalningspåstående vid Domstol utföra, och honom sålunda är obetaget, att, derest han icke vill underkasta sig den för Domstolarne gällande RättegångsOrdning, begagna den skyndsammare utväg, att blifva förhulpen till sin rätt, som i Executiv väg kan vinnas; alltså och då Utskottet icke finner något verkligt behof föranleda den partiela förändring i nu gällande Rättegångs-Ordning, som den föreslagne verkställigheten i första Domstolens Utslag i skuldfordringsmål, der kraftet blifvit af Gäldenär erkändt, oagtadt Utslaget ej vunnit laga kraft, skulle medföra, kan Utskottet till motionerne i denna del icke tillstyrka bifall.

Deremot och då verkställighet af KonungensBefallningshafvandes Utslag i Utmätningsmål, redan enligt Lag eger rum, ej mindre i de fall då Gäldenär uteblifvit med

förklaring, och trådskovis blifvit betalningsskyldigheten ålagd, än åfven uti alla frågor om qvarstad å Gäldenärs Egendom samt då krafven grunda sig på löpande förskrifningar, fastän skyldigheten att ställa Borgen, i förstnämnde fallet för lyftningen af det utmätta godset, samt uti Qvarstadsfrågor för kostnad och skada, sökanden åligger, hvarföre Utskottet jemväl anser enahanda verkställighet böra meddelas, då Konungens Befallningshafvandes Utslag grunda sig å Gäldenärs ovillkorliga erkännande af skulden; alltså tillstyrker Utskottet, att genom allmän Författning må stadgas, att ther Gäldenär utan allt jäf eller invändning hos KonungensBefallningshafvande skriftligen eller mundtligen erkänt skulden, må den Sökande, ehvad förklaranden vill anföra Besvär eller icke, genast å Konungens Befallningshafvandes Utslag erhålla Utmätningsverkställighet och vara berättigad att det utmätta godset lyfta, emot af Konungens Befallningshafvande godkänd borgen; dock varder detta, jemte några Ledamöters särskildta mening, till Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning vördsamligen öfverlemnadt. Stockholm den 8 Julii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers LagUtskott den 31 Maji 1823.

S. D. Föredrogos åter RiksdagsFullmägtigarne Jon Jonssons och Johannes Lars-

sons från Hederv. BondeStåndet remitterade, på bordet hvilande Memorialer, angående yrkad verkställighet å Konungens Befallningshafvandes och 1:ste Domstolens Utslag i erkända Skuldfordringsmål, oagtadt Besvår öfver Utslagen anföras.

Herr Borgmästaren Arvidsson yttrade: "Jon Jonsson har yrkat, att uti Skuldfordringsmål, der den ifrågavarande skulden blifvit af Förklaranden eller Svaranden erkänd, skall Sökanden eller kåranden ega att för den erkända och af en Auctoritet till betalning fastställda fordringen njuta utmätning, och samma fordran emot full borgen lyfta, oansedt den tappande å högre ort söker ändring i Beslutet, hvilket må vara honom obetaget, på sätt förut är stadgadt. Och Johannes Larsson har föreslagit enahanda förändring i afseende på de skuldfordrigsmål, som af HåradsRätterne handläggas; då Svaranden antingen sjelf erkänner, eller också då han, i grund af klart Skuldebref eller obestridt AuctionsProtocoll varder contumaciter dömd, att utgifva någon skuld.

Eget erkännande å en Svarande parts sida, är uti alla rättsfrågor den tillförlitligaste grund för Lagens tillämpning mot honom; ty då förfaller all fråga om bevisnings anbringande å kärandens sida, liksom alla betänkligheter då försvinna, de der, i anseende till rigtigheten af de emot Svaranden anförde skäl, ofta uppkomna hos den Lagskipande myndigheten. Då nu denna myn-

dighets beslut tillkommit i grund af och i öfverenskommelse med Gäldenärs egna erkännande, finner jag det vara lika oförenligt med förnuftig slutledning, som stridande mot ändamålsmässig Lagstiftning, att Gäldenär, genom besväis anförande eller vads erläggande i afseende på ett sådant beslut, skall kunna vidare undanhålla Borgenären denna rätt, den Gäldenär redan offentligen medgifvit och hvaraf klarligen följer, att inga anledningar, vid slikt förhållande, kunna å Gäldmäns sida ega rum till ändrings sökande, så vida han icke tror sig hafva skäl att klaga antingen öfver nekadt betalningsanstånd eller för hög rättegångskostnads ersättning, hvilka begge omständigheter äro, i jemförelse med sjelfva skulden, af så ringa mehn för Gäldenären, att de icke skälingen böra verka till uppehåll i Beslutets verkställighet, heldst klagan i förra omständigheten äfven nu, enligt Kongl. Förordningen den 28 Junii 1798 §. 6, icke får af HofRätterne upptagas till pröfning, i afseende på Konungens Befallningshafvandes Utslag uti ifrågavarande mål. Härvid kan väl erinras att om verkställigheten, på sätt äskadt blifvit, tillåtes af 1:sta Instantiens beslut, rörande erkända skulder, ett slikt stadgande skulle lätt kunna betagas dess verkan, emedan Gäldenären derföre blott behöfde neka skulden, ehuru full bevisning för öfrigt å Kärandens sida förebragtes; men emedan ett sådant nekande mot klar sanning enligt 4 Cap. 2 §. Ut-

sökn. Balken utgör ett brott, som Domaren äfven efter gällande Lag har att bestraffa, synes deri ligga tillräckligt correctiv mot det föreslagna stadgandets illuderande i detta hånseende.

Lika förfarande, som jag här ofvan sökt ådagalägga böra ega rum i afseende på verkställigheten af 1:sta Instantiens Utslag, i erkända skuldfordringsmål, synes mig böra införas i afseende på de skulder, Gäldenärer, oansedt deras underlåtenhet att i laglig ordning genmäla käromålen, af förste Domstolen i Stad och å Landet dömes utgifva, ty eljest skulle en Gäldenär, genom åsidosättande af en laglig skyldighet, den nemligen att svara å stämningen på föreskrifven tid, bereda sig en fördel, som i motsatt fall ej kunde erhållas.

I stöd af allt detta, äfvensom med hänsigt derå, att Gäldenärs säkerhet för det han i Högre Rätt kan återvinna af hvad Konungens Befallningshafvande eller förste Domstol å Land och i Stad honom ådömt, synes vara fullkomligen tryggad, då Fordringsegaren för lyftningen ställer borgen, bifaller jag motionerne och tillstyrker följaktligen en Förordning af innehåll: "att uti Skuldfordringsmål hos UnderDomstol eller Konungens Befallningshafvande, der skulden är erkänd, Gäldenären väl må vara tillåtet att uti beslutet söka ändring på sätt i Lag och Författningar redan är stadgadt, men att Fordringsegaren dock eger genast njuta utmätning för den fastställda fordrin-

gen och det utmätta godset emot borgen lyfta; äfvensom att enahanda utmätnings- och lyftningsrätt tillkommer Borgenär, då Gäldenär tredskovis blifvit ålagd betala den ifrågasatte skulden, grundad på klart Skuldebref eller obestridt AuctionsProtocoll. Genom en sådan förordning blifva också undanröjde de stötande olikheter, som nu ega rum i afseende på fordringars utsökande hos Konungens Befallningshafvande och första Domstol, i thy, att i flere händelser följer utmätning å Konungens Befallningshafvandes Utslag, utan afseende på besvär, men deremot kan utmåtning icke erhållas på förste Domstolens beslut, ehuru fordringarne på begge ställena visas lika ostridige."

Härmed förenade sig Herr Borgmästaren Cederborg och Ledamöterne af Hederv. BondeStåndet; hvaremot Utskottets öfrige Ledamöter stadnade i det beslut som Betänkandet N:o 130 utvisar. Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.

N:o 121.

Ankom den 19 Julii 1823.

Betänkande, öfver Herr Friherre P. E. Skjöldebrands Memorial, angåen-

de yrkad befrielse från Bysättning för Löftesman som ingått proprieborgen, så länge sjelfve Gäldenären är inom Riket tillgänglig.

Höglofl. Ridderskapet och Adeln har till LagUtskottet remitterat ett Memorial af Herr Friherre P. E. Skjöldebrand, deruti föreslås den lagförändring, att aldrig någon må för sin proprie borgen kunna bysättas, så länge sjelfve Gäldenären är inom Riket tillgänglig. Såsom anledning till denna motion har Herr Friherren anfört den inom Nyköpings Lån inträffade händelse, att en Son, som af en nära 70-årig Fader förskaffat sig dess proprie-borgen på en SkuldSedel, utan att vid förfallotiden af sin Lön såsom Tjensteman, af sine nära och förmögna anhöriga eller medelst andre utvägar förskaffa medel till SkuldSedlens infriande, tillåtit att Fadren blef lagsökt, och, i brist af tillgångar, i Nyköpings SlottsHåckte bysatt, samt i mer än 2:ne år derstädes qvarhållen. Herr Friherren har ansett den Lag barbarisk, som tillstädjer ett sådant förfarande, och att, enär det redan är en stor ansvarighet då den som gifver sin borgen kan förlora hela sin fasta och lösa Egendom, innan Gäldenärens tillgångar tillgripas, han icke bör äfven förlora sin personliga frihet, då ännu rätta Gäldenären går fri.

Detta har LagUtskottet öfvervågat; och som den Löftesman, hvilken åtager sig an-

nen mans skuld som sin egen, derigenom frivilligt underkastar sig enahanda betalningsskyldighet och lika påföljder i händelse betalning vid förfallotiden ej fullgöres, som Gäldenären sjelf, samt det vore stridande, ej mindre emot ändamålet med så beskaffad borgen än begreppet derom, att betaga fordringsegare rättigheten att emot löftesmannen begagna enahanda af Lagen gillade tvångsmedel, som Gäldenären vore underkastad; alltså anser Utskottet sig icke kunna den föreslagne Lagförändringen till bifall understödja; hvilket dock till Riksens Höglofl. Ständers pröfning öfverlemnas. Stockholm den 8 Julii 1823.

N:o 122.

Ankom d. 19 Julii 1823.

Betänkande öfver tvänne Memorialer af RiksdagsFullmägtigen Herr C. G. Arvidsson, angående yrkad ändring dels uti Kongl. Brefvet den 6 Maji 1767 i afseende på skyldigheten för Sökanden uti Utsökningsmål hos Konungens Befallningshafvande, att anmäla när sådane Mål genom förlikning eller annorledes förfallit; dels

uti Kongl. Förordringen den 31 Julii 1815, så vidt den innehåller, att viten vid förklaringars infordrande uti förenämnde Mål skola förklarande Parter föreläggas.

Uti till Vällofl. BorgareStåndet ingifvet Memorial, som till LagUtskottets handläggning blifvit remitteradt, har RiksdagsFullmägtigen Herr C. G. Arvidson andragit, att Kongl. Brefvet den 6 Maji 1767, som stadgar, att Executionsmål, hvilka hos Konungens Befallningshafvande göras anhängige, icke må genom ena eller andra Partens förvållande uppehållas, utan att Sökanden är skyldig, att, då dess ansökning genom förening eller på annat sätt förfallit, gifva sådant Konungens Befallningshafvande tillkänna, så att Målet må afskrifvas, samt att Konungens Befallningshafvande eger, så ofta nödigt finnes, genom publication, vid vite antyda vederbörande, att deras skyldighet i detta afseende iagttaga, lemnat rum för den tillämpning, att Konungens Befallningshafvande, stundom vid hvarje halfårs slut, men merändels vid hvarje helårs utgång, genom allmän Kungörelse i Länet antydt dem, hvilkas förut ingifne ansökningar blifvit till communication med vederparter utställde, att inom viss tid, vid ett efter Konungens Befallningshafvandes godtfinnande utsatt penningevite, anmäla huruvida Ansökningarne skulle anses förfallne, hvarefter de

Sökander,

Sökander, som underlåtit göra en sådan anmälan, blifvit sakfällde till det stadgade vitet, och deras mål afskrifne, antingen genast eller ock efter någon ytterligare af Konungens Befallningshafvande utsatt tid; och som härigenom inträffat, att mångfalldige Medborgare, hvilka, efter det deras ansökningar, i föreskrifvet förklaringsändamål, blifvit med motparterne communicerade, på ett eller annat sätt fått förnöjelse, måst, utan medvetenhet af eget förvållande, vidkännas och erlägga viten för det de icke anmält målen till afskrifning, heldst sjukdom eller andra förfall kunnat hindra dem, att i Kyrkan afhöra Kungörelsen, samt Communications Resolutionerne icke härom innehållit någon föreskrift, och ändamålet med stadgandet uti Kongl. Brefvet den 6 Maji 1767 icke kan vara annat, än att vidmagthålla den ordning i göromålen vid Lands-Cancellierne, att vid hvarje års slut kan inhemtas, hvilka mål såsom oafgjorde böra balanceras eller observeras till ytterligare handläggning det följande året, hvilket ändamål lika fullständigt skall kunna vinnas, utan att någon Part behöfver pliktfällas eller besvåras, allenast en viss tid bestämmes, inom hvilken Sökander böra hos Konungens-Befallningshafvande anmäla om något laga hinder mött för Målens fullföljande, så vida de icke skola afskrifvas; så har Herr Arvidsson, enär i öfrigt böter i afseende på

Rättegångs formaliteter icke böra ega rum i andre fall, än då Lagskipningens behöriga gång sådant fordrar, föreslagit, att ofvan åberopade Kongl. Bref måtte upphäfvas och i stället en allmän Förordning utfärdas, af innehåll, att den som icke inom tre eller fyra månader från den dag Konungens Befallningshafvande utställt hans ansökning till vederpartens förklaring, fullföljer målet, eller hos Konungens Befallningshafvande anmäler lagligt förfall eller förhinder derföre, skall anses såsom hade han ansökningen öfvergifvit och Målet alltså afskrifvas; Konungens Befallningshafvande dock obetaget, att i händelse förfallet godkännes, efter omständigheterne meddela den Sökande ytterligare tid för Målets fullföljande, efter hvilken tids förlopp Målet, så vida det ej blifvit fullföljt, skall afskrifvas.

Uti ett särskildt, äfven till LagUtskottet remitteradt Memorial, har Herr Arvidsson vidare anmärkt olämpligheten deraf, att, uti Skuldfordringsmål hos Konungens Befallningshafvande, förklarande Parten, i enlighet med Kongl. Förordningen den 31 Julii 1815, förelägges både vid vite och förlust af rättigheten att varda hörd, att inom viss tid med förklaring inkomma, och, om denna tid försummas, icke allenast blifver betalningsskyldigheten ålagd, på de skäl Sökanden företer, utan äfven fälld till vitet. Ändamålet med Lagsökningen, nemligen att förmå en tredskande Gäldenär till

betalning; har Herr Arvidsson ansett lika fullkomligt vinnas, om Gäldenär ålägges svara å ansökningen, blott vid förlust af rättigheten att vidare höras; utan att med detta äfventyr åfven förenas ett vite, samt uppå desse med flere anförde skäl, hemställt, om icked en ändring uti Kongl. Förordningen den 31 Julii 1815 vore lämplig, att påföljden för uteblifvande förklaring uti skuldfordringsmål, som hos Konungens Befallningshafvande göres anhängige, inskränkes till förlust af rättigheten att der varda hörd, och vitet alltså försvinner.

Desse Memorialer hafva hos Utskottet kommit i öfvervägande; och hvad först angår det föreslagna förändrade stadgandet i afseende på Sökande Parters skyldighet, att hos Konungens Befallningshafvande till afskrifning anmäla eller behörigen fullfölja derstädes anhängige gjorde Utsökningsmål; så emedan det med Kongl. Brefvet den 6 Maji 1767 afsedde ändamål, att Konungens Befallningshafvande må blifva i tillfälle känna hvilka hos dem anhängige gjorde och till förklaring eller påminnelser utställde Lagsökningsmål genom sedermera inträffad liqvid eller annorledes förfallit, och hvilka deremot fordra Konungens Befallningshafvandes slutliga handläggning, på sätt Herr Arvidsson föreslagit fullkomligen vinnes, utan att Sökande Parter behöfva blottställas för vitespåföljder eller att de i öfrigt genom Målens afskrifning något äfventyra i deras rätt, enär afskrifningen endast medför

påföljden, att Lagsökningen för den gången förfaller, och följagtligen icke hindrar Sökanden att sin talan genom ny Lagsökning fullfölja; ty finner LagUtskottet skåligt, att i så måtto tillstyrka bifall till Motionen; att Utskottet föreslår, att med upphäfvande af Kongl. Brefvet den 6 Maji 1767, genom allmän Författning må stadgas: att ther icke Sökande hos Konungens Befallningshafvande inom sex månader från den dag hans ansökning till vederpartens förklaring blifvit utställd, fullföljer målet eller hos Konungens Befallningshafvande anmäler och styrker laga förfall eller hinder derföre, skall Målet anses såsom förfallet och afskrifvas; Konungens Befallningshafvande dock obetaget att, ther förfall af Sökanden i rätter tid styrkes, ytterligare tid för Målets fullföljd efter omständigheterne förelägga.

Beträffande vidare den föreslagne ändringen i Kongl. Förordningen den 31 Julii 1815; så enär påföljden för förklarande Parter hos Konungens Befallningshafvande, att blifva förlustige rättigheten att vidare varda hörde i händelse de med förklaringar inom förelagd tid uteblifva, ensamt innefattar ett tillräckligt Correctiv emot Lagsökningsmåls obehöriga uppehåll genom förklaranders förvållande, samt den särskilda vitespåföljden följagtligen synes vara så mycket mera öfverflödig och olämplig, som, enligt 6 §. uti Kongl. Förordningen den 28 Junii 1798, HofRätterne uti Skuldfordrings-

mål, som från Konungens Befallningshafvande dit inkomma, vid förklaringars infordrande ega endast förelägga förlust af rättigheten att vidare varda hörd; alltså finner Utskottet för godt i så måtto tillstyrka bifall åfven af denna Motion, att 1 och 2 §. §. uti 2 Cap. UtsökningsBalken, sednare §. sådan den genom Kongl. Förordningen den 31 Julii 1815 blifvit ändrad, må erhålla följande förändrade lydelse:

1 §.

Hos Konungens Befallningshafvande må man föreställa sitt ärende muntliga eller genom en korrt skrift; och lägge Konungens Befallningshafvande then, som sökes viss dag före att therå svara. Ej måge sedan flere skrifter vexlas, ther Konungens Befallningshafvande ej finner nödigt att fordra vidare upplysning i Saken.

2 §.

Ställer ej den som sökes den fordrande tillfreds, inom förelagd tid, eller möter med svar, njute den Sökande sin rätt efter de skäl han uppter. Är den som uteblef dermed missnöjd och menar sig vara för när skedt, stånde honom fritt, sedan den som vunnit honom Utslaget kungjordt, att visa sina skäl i HofRätten inom den tid, som i 9 Cap. 1 §. sägs, och der Saken återvinna; dock gånge utmätningen ej, dess mindre för sig,

och varde godset i taka händer satt, det den fordrande mot full borgen lyfta må.

Detta hemställes dock vördsamligen Riksens Höglofl. Ständers vidare pröfning. Stockholm den 8:de Julii 1823.

N:o 123.

Ankom d. 29 Julii 1823.

Betänkande öfver Herr Grefve J. H. Gyllenborgs Memorial, angående yrkad företrädes-rätt för Jordegare till betalning af Brukares lösa egendom.

Uti ett till Höglofl. Ridderskapet och Adeln ingifvet, derifrån till LagUtskottet remitteradt Memorial, har Herr Grefve Joh. H. Gyllenborg framstållt nödvändighen af någon Författnings vidtagande, som betryggar Jordegare för förlusten i afseende på de oundvikliga förskotter de ofta måste lemna sina LandtBönder, till förekommande af Hemmanens ödesmål; och har Herr Grefven i sådant afseende föreslagit, att Kreatur, nemligen Oxar, Kor och Hästar, samt Åker- och Körredskap som höra till bedrifvande af ett Hemmans bruk, må anses vara från Hemmanet så oskiljagtige, att de icke få utmätas och försäljas utan Jordegarens bifall, och i saknad deraf, utmät-

ningen vara ogild, samt att Jordegaren, då Hemmanet af åbo innehafves, må till godtgörande af sine förskotter till åboen, uti denna egendom njuta förmånsrätt; men att om detta förslag icke gillas, åtminstone så beskaffade öfverenskommelser Husbönder och Landtbönder emellan kunde lagligen träffas, som meddelade husbönder en sådan företrädesrätt, och betryggade för andre utmåtningar hvad till hemmanets skjötsel hörde, enär öfverenkommelsen blifvit i HäradsRåttens Protocoll intagen och behörigen kungjord.

Vid öfvervägande af hvad sålunda blifvit anfördt, har LagUtskottet väl insett, att förhållandet emellan Jordegare och LandtBönder är af den beskaffenhet, att LandtBondes obestånd ofta medförer känbar förlust för Jordegaren, och att Jordegaren, till undvikande af denna förlust, understundom måste åt Landtbonden lemna förstråckningar, som ofta endast öka Jordegarens lidande; men Utskottet har tillika för sin del funnit, att emot de af Motionairen, till afhjelpande af denna olägenhet, föreslagne stadganden flere betänkligheter föreflunnas. Dessa stadganden åsyfta att, till betryggande af Jordegarens fordran hos Landtbonde, dennes redbaraste lösa egendom icke må för annan hans skuld användas, eller ehuru egendomen under hans vård och begagnande förblefve, laga aftal derom icke skulle kunna med någon kraft och verkan afslutas. I förra fallet, eller då fråga är om Ut-

måtning, tror Utskottet afseende böra hafvas derå, att de fordringar, hvilka efter Motionairens förslag, kommo att stå efter dem Jordegaren, genom gifne förskotter erhållit, ofta kunde vara äldre, än de sednare eller tillkommne antingen i och för Landtbondens behof vid hemmanets skötande eller till hans underhåll; och Utskottet anser det lagbud sakna all rättsgrund, vid hvars tillämpande sådane till betalning redan fastställde fordringar skulle förlora all rätt, endast för att bereda utväg till gäldande af Landbondens då ännu innestående skuld till Jordegaren. Härtill torde äfven det skäl kunna läggas, dels att Jordegare sällan lärer sakna tillfälle att bedöma huruvida han i anseende till Landtbondens gäldbundna tillstånd eller mindre ordentliga hushållning, kan, genom lemnadt understöd ådraga sig förlust, samt dels, att om, på sådant sätt, äfventyr vore förenadt med de förskotter Landtbonde till hemmanets bedrifvande behöfver, och hvarförutan han icke kan detsamma vederbörligen sköta, Jordegarene förut haft den utväg öppen, att i ArrendeContractet förbehålla sådane vilkor, som vid denna händelse, gifva honom rätt till Landtbondens skiljande från Arrendet.

I afseende åter på frågan om hinder för ifrågavarande egendoms försäljning, förekomma de omständigheter: att churu Lagen i allmänhet måste skydda hvarje på god tro emellan sjelfrådande personer slu-

tadt aftal, samma Lag likvål skulle efter Motionairens förslag medgifva, att den handel som utan minsta anledning å köparens sida till tvifvelsmål om Landtbondes egande rätt till den lösegendom, han hos sig hade och dagligen brukade, derom slötes, skulle upphäfvas, för att gifva kraft åt den förmånsrätt Jordegaren förvärfvat genom förstråckningar, om hvilka icke någon annan än han och Landtbonden kan hafva kännedom: samt att ett sådant förhållande äfven skulle ega rum, då någon lemnat Landtbonde undsättning, i förlitande på en af Lagen godkänd säkerhet derföre, uti den lösörepant han erhållit, heldst, det föreslagna stadgandet nödvändigt måste afse äfven den händelse, att egendomen kan genom pantsättning afhändas, om detsamma icke skulle blifva ofullständigt och sakna den dermed åsyftade verkan.

På sådant sätt skulle allmänna grundsatser, på hvilka mångfalldiga rättsförhållanden äro byggde rubbas till någon del samt osäkerhet beredas.

Utskottet kan i öfrigt icke gilla, att i enahanda ändamål, som här ofvan blifvit föreslaget, öfverenkommelse må emellan Landtbönder och Jordegare träffas och vara förbindande då de vid HäradsRätterne blifvit uti Protocollet införde, enär derigenom skulle beredas möjlighet till svekfulla aftal för att skydda Landtbondes egendom från hans Borgenärers tillgripande.

På desse aförde grunder anser Utskot-

tet sig ej kunna tillstyrka bifall å Herr Grefve Gyllenborgs ifrågavarande motion; hvilket dock till Riksens Höglofl. Ständers vidare beprôfvande vördsamligen öfverlemnas. Stockholm den 8 Julii 1823.

N:o 124.

Ankom den 30 Julii 1823.

Riksens Höglofl. Ständers Bevillnings- Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Betänkande, öfver det af Committerade till utarbetande af plan för en förbättrad Fattigvård underdånigst inlemnade förslag, till en allmän stadga för Fattigvården i Riket och Tiggeriers hämmande, jemte några RiksdagsFullmägtiges i samma ämne ingifne särskildte Memorialer.

En Författning, som bestämmer rättigheter och skyldigheter emellan de fattige och de försörjande samt emellan desse sistnämnde inbördes, och som förenar kraftiga anstallter till Tiggeriers förekommande med de verkligt nödlidandes tillräckliga bergning, har länge varit lika nödig som allmänt efterlångtad. Sednare tiders erfaren-

het har bevittnat och andra Länders exempel besannat, huru misstag i detta hänseende medfört de vådligaste följder, ej blott för det egentliga ändamålet: de fattiges försörjning och tyngdens jemna fördelning, utan fastmera på nationens och särdeles de lägre folkclassernes lynne och moralitet, samt danandet af det uppväxande slägtets arbetshåg och näringsförmåga.

Riksens Höglofl. Ständer, som ansett de i detta ämne utkomne Författningar tarfva en närmare öfversigt och allmännare granskning, innan några grunder för en bättre ordning deruti kunna uppfattas, och kraftigare utvägar för verkställigheter vidtagas, hafva, genom skrifvelse den 24 November 1809, hos Kongl. Majst i underdånighet anhållit: *det en Committé måtte i nåder utses till ofördröjlig undersökning, om alla särskilda FattigInrättningar i Riket, med fästad uppmärksamhet derå, huruvida några enskilde hushållsanstalter hade Tiggeriets ökande till följd.* Sedan denna Committé inhemtat alla erforderliga upplysningar och underrättelser, borde den, med Kongl. Majsts nådiga tillstånd, vid näst infallande Lagtima Riksdag, till Riksens Höglofl. Ständer afgifva en ordentlig plan till Fattigvården i Riket, för att tjena till rättelse vid de Författningar, som sedermera kunde för hvarje särskildt ställe eller i allmänhet finnas lämplige. Uti underdånige skrifvelser af den 18 Januarii och 24 April 1810, hafva Riksens Höglofl. Ständer sederme-

ra föreslagit åtskillige, dels ändringar och tillägg i Kongl. Kungörelsen af den 5 December 1788, angående gränsorne emellan Församlingarne uti underhållsskyldigheten, dels andre stadganden om Fattigvården i allmänhet, med lika underdånig anhållan, att Författningarne emot tiggerier måtte skärpas och på det alfvarsammaste handhafvas.

Med anledning af alla dessa Riksens Höglofl. Ständers såmedelst gjorde underdåniga framställningar, har Kongl. Maj:t under den 14 Junii 1810, den begärda Committéen i nåder förordnat. Efter inhändigande af de under åren 1811 till och med 1820, ifrån Kongl. Maj:ts Befallningshafvande uti alla Län och Consistorierne i alla Stift på anmodan af lemnade upplysningar samt efter noga verkställd pröfning af alla till detta vigtiga ämne hörande handlingar, som Committéen sökt att fullständigt sig förskaffa, har Committéen, under den 4 Junii 1821, till Kongl. Maj:t underdånigst afgifvit sitt Betänkande, om Fattigvården i Riket, jemte förslag till en allmän Stadga för denna vård och för tiggeriets hämmande.

Dessa handlingar har Kongl. Maj:t under den 29 sistlidne Januarii behagat i nåder öfverlemna till Riksens Höglofl. Stånder, för att deröfver med underdånigt utlåtande inkomma.

Till stadgande af sin egen öfvertygelse såsom grunden för sitt afgifvande utlåtande, har Committéen undersökt: 1:o huru fattigdomen i Riket tillkommit och utvid-

gat sig; 2:o hvilka åtgärder Styrelsen tid efter annan vidtagit till de fattiges vårdande och tiggeriets hämmande; samt 3:o det sätt, hvarå fattigvården för det närvarande uti Rikets olika Landskaper, Städer och Socknar olika besörjes. Då Utskottet icke anse sig böra upptaga Riksens Höglofl. Ständers tid och uppmärksamhet med detaillerne af desse anföranden, få Utskotten i denna del hänvisa till Committéens utförliga Betänkande, hvilket finnes för det afhandlade ämnet ganska upplysande, och är, såsom af trycket utgifvet, allmänt kändt. Dock synes i korthet böra upptagas de hufvudsakligaste omständigheter, hvilka kunna vägleda Riksens Höglofl. Ständers omdöme uti hufvudsaken och derjemte redovisa Committéens åsigter vid ledningen af sitt arbete.

Det var en tid, när Sverige icke egde några fattige, utan då, uti 9:de århundradet, det första Testamente skedde till de fattiges förmån, måste man söka dem uti fremmande Ländar. Våra förfäders enkla seder, hårdade lefnad, stränga begrepp om heder samt obegränsande frihet att söka och finna sitt underhåll, gjorde fattigdomen okänd eller åtminstone lätt att afböja. Den af ålder eller sjukdom vanföre, vårdades af sin slägt, som räknade allt slags fremmande understöd sig till vanära.

Fattigdomens egentliga grundläggning

synes således kunna räknas från Catholcismens införande samt en orätt tolkning af Christendomens välgörande Läror, och genom begrepp om goda verk och gerningar såsom endast bestämde uti allmosor. I synnerhet bragtes dessa skadliga villosatser, likasom i system ifrån Konung Eric den heliges tid, då Landet uppfyldes med onyttige lättingar och kringvandrande tiggare, hvilka allt sedermera icke kunnat utrotas. Under en tid då sjelfvillig fattigdom ansågs såsom en förtjenst, skulle idogheten qväfvas, landtbruk och näringar försummas, samt folkets hela sätt att tänka och vara undfå en förvänd rigtning.

Ända intill sextonde seklet eller Konnung Gustaf I:s tid tillväxte lättjan och fattigdomen, utan att några verksamma åtgärder blefve deremot vidtagne. Inemot nämnde århundrade öfvergick, som vanligt händer, den öfverdrifna gifmildheten till en slags liknöjdhet, stundom gränsande till obarmhertighet för de verkligen fattige, sjuke och nödlidande. Allt sedan Reformationen hafva styrelsens åtgärder hufvudsakligen varit rigtade derhän, att genom tvångslagar bereda de fattiges bärgning, befordra uppbyggande af fattighus m. m. samt genom Lag stadga skyldigheterne för tiggares vårdande och underhåll.

Ibland orsaker, som i sednare tider dels allmänt, dels på särskilda orter i mer eller mindre mån bidragit till fattighopens förökande, anser Committéen, med ledning

af de från Länen och Stiften samlade och sins emellan jemförde uppgifter, kunna egentligen och allmännast räknas: en illa vårdad uppfostran; en tilltagande yppighet, hvaraf föräldrar och husbönder lemnat barn och tjenstefolk skadliga efterdömen; ett omättligt bruk af brännvin; en för vida utsträckt hemmansklyfning; upplåtande af vissa så kallade undantag till föräldrar, barn och tjenares underhåll; ett gränslöst ökande af Backstufvor utan jordegor, hvaraf uti ett enda Pastorat år 1815, de i sådana stufvor boende personers antal uppgick till fjerdedelen af hela folkmängden; ett tätare ombyte af åboer på Frelsehemman och Torp, åstadkommet genom Jordegarens illa beräknade egennytta; krig och fältsjukor, hvilka efterlemnat en mängd enkor och faderlösa barn; allmogens utvandringar på vissa orter, med försummande af eget jordbruk; förlusten af sillfisket för Rikets västra provincer: kriget med Ryssland, och sednare årens svåra missväxter för de norre, samt slutligen och i allmänhet näringstvång, att icke hvar och en fått begagna de medel dess flit och industrie kunnat påfinna till sin bärgning.

Redan i Rikets äldsta Lagar finnes väl ett ochann at stadgande, som kan lämpas på Fattigvården, och särdeles under folkungaätten, samt vid unionstiden, påbud för sys-

slolöst folk att träda i tjenst; men de första kände Författningar, hvarigenom tiggeri inskränkes, än Westerås Ordinantie af 1527, och stadgan derom uti Regerings-Formen år 1528, hvaröfver sedermera, under loppet af Konung Gustaf I:s regering, utkommo flere Rescripter och förklaringar; men ej förr än år 1647, utfärdades den första allmänna Kongl. Stadgad, som bjuder huru förhållas skall med tiggare och fattige, hvilka rätt allmosa behöfva, samt i motsatt förhållande med lättingar och landstrykare. Denna stadga har hufvudsakligen lagt grunden till alla sednare i samma ämne utkomne författningar. År 1650 blef den första Barnhu-Inrättning stadgad och samma år fattigbössor allmänt påbudne. Genom 1686 års KyrkoLag blefvo Presterskapets och församlingarnes pligter och rättigheter i hänseende till de fattige nogare bestämde; genom 1688 års Kongl. Resolution, Gardisters, Båtsmäns och Soldaters bettlande förbudet; 1698 blef det första Arbets- Rasp- och Spinnhus inrättadt; samma år $\frac{1}{8}$:dels procenten af all qvarlåtenskap påbuden; Kongl. Brefvet af år 1757 stadgar: att alla Fattighus böra lika med Hospitaler ega ovillkorlig rätt till all den qvarlåtenskap, som finnes efter sådane fattige, hvilka icke njutit sine slägtingars hjelp och understöd; af år 1763, att Innevånarne i hvarje församling skola viss dag om året samlas för att rådgöra och

fastställa

fastställa antalet af blifvande underhållstagare; samt slutligen till hvilken församling ett fattighjon rätteligen hör, Kongl. Kungörelsen af år 1788, som år den senast utfärdade och nu gällande allmänna Fattigordning, sedermera upplyst och förklarad genom flere Kongl. Bref samt Lego- och VärfningsStadgarne.

I afseende på den 3:dje puncten hafva väl Committerade önskat, att kunna, efter hvad Riksens Ständer begärt, uppgifva de fattiges antal i Riket, så väl i förhållande till någon viss tidpunct, som efter ett medeltal af Tio år; men det har, i brist af säkra, samtidiga och bestämda uppgifter, befunnits omöjligt, och att känna detta belopp vid 1809 års slut, eller för de näst derförut förflutne Tio åren, hvarpå Riksens Ständer egentligen syftat, eller ock endast i somlige orter vid någon sednare tidpunct, skulle, efter Committerades tanka, vara föga upplysande, enär förhållandet sedermera på olika localer troligtvis ganska märkbart förändrat sig. Samma olika resultater inträffa med fattigstufvorne, med de deruti intagne personers antal, med fattigcassornes belopp och storleken af de årligen tillskjutne bidrag. Men angående sättet och medlen till de fattiges för-

sörjande, samt grunderna för de bidrag församlingarnas Ledamöter dertill gifva, lemnar Committéen nogare bestämda uppgifter, hvilka sprida mycket ljus öfver behandlingen i särskilda Landsorter af detta ärende, men hvilka äro för vidlyftiga att här upptages, utan böra uti ett sammanhang läsas och jemnföras.

Sedan Committéen således uppgjordt de historiska och erfarenhetens grunder, på hvilka en förbättrad fattigvård borde uppbyggas, har den aflemnat sitt förslag till allmän stadga, och indelat den uti Sex Artiklar; Den första: *Om Fattigvårdens föremål*; Den andra: *om de Fattiges, Nödlidandes och behöfvandes Indelning samt huru de böra vårdas och understödjas*; Den tredje: *om grunderne hvarefter det skall bestämmas till hvilken menighet hvarje särskild fattigs m. m. vårdande och understödjande hörer*; Den fjerde: *Om Fattigvårdens inkomster och de tillskott hvarigenom Församlingarnes invånare böra bidraga till sådan Fattigvård, som någon menighet åligger*; Den femte: *Om hämmande af Tiggerier och sysslolöst kringstrykande, samt om ansvar för andre förseelser af dem, som njuta fattigvård*; och den sjette: *Om den närmare styrelsen öfver Fattigvården inom hvarje meninghet och behandlingen af de dertill hörande ärender, samt om Rättegången i Fattigvården och Tiggerimål.*

Vid hvarje Artikel har Committéen uti sitt särskildta Betänkande redovist de åsig-

ter, hvarefter Artikeln blifvit uppfattad och bearbetad, samt de skäl och motiver, hvilka dervid egt rum.

Sedan Utskotten af alla Committéens framställningar och åtföljande handlingar samt derjemte ett fullständigt utarbetadt förslag, af en bland Utskottens egne Ledamöter, tagit en noga kännedom, anse de sig säkrast fullgöra sitt åliggande, och till beredande af Riksens Höglofl. Ständers pröfning enklast förfara, då de följa den föreslagne, Stadgans lydelse och dervid uppgifva de anmärkningar, tillägg eller förändringar, hvilka Utskotten tillstyrka Riksens Höglofl. Ständer, att till Kongl. Maj:ts nådiga godtfinnande i underdånighet hemställa. Utskotten få härvid vördsamt hänvisa till det uti Bihanget till Riksens Höglofl. Ständers Protocoller vid innevarande Riksdag 1:sta Delen pag. 126 aftryckte exemplar, under tillkännagifvande, att alla citationer i enlighet dermed äro åberopade, då deras förändring äfvensom förslagets omskrifning varit utan allt ändamål innan Riksens Höglofl. Ständer tagit de föreslagne ändringar i skärskådande och deröfver stadgat sitt omdöme.

Art. I.

§. 2 synes således böra förändras: *Fattigvården skall besörjas antingen särskildt*

inom hvarje Socken, eller ock gemensamt för flere Socknar inom samma Gäll eller Pastorat, enär de vilja sig derom förena, samt, i sådan händelse, hvardera, genom beslut på allmän Sockenstämma, dertill bifalla; och derefter tilläggas: *Der Stad och Land äro uti en Socken, ege de att hvar för sig om Fattigvården besörja, så vida de icke annorledes öfverenskomma. Ej måga flere Gäll eller Pastorat sig om en Fattigvård förena, utan att Konungen, på deras ansökning, gifver der lof till, och då förordnar huru med Styrelsen och det Reglementariska förhållas skall.*

§. 3. Vid slutet tillägges: *Der särskildta Reglementen redan äro eller framdeles blifva inrättade och af Konungen fastställde, der komma de, i afseende på Styrelsen och organisationen vidtagne föreskrifter att till efterrättelse gälla.*

Såsom skäl till dessa tillägg och förändringar få Utskotten anmärka.

1:o Att ordet Församling härstädes innebär något tvåtydighet och betyder ej alltid det samma som Socken; men att Gäll eller Pastorat, ehuru ömsom brukade, äro till sin betydelse allmänt kände, hvilken anmärkning gäller vid alla ställen i förslaget, hvarest församling i detta hänseende nyttjas;

2:o Att gemensamma Stads- och Lands-Församlingar böra i afseende på olika folkmängd, näringsgrenar och localer ega full frihet till fattigvårdens förening eller åtskil-

jande, lärer icke tarfva något bevis, såsom af erfarenheten tillräckligen intygadt;

3:o Utan Konungens särskildta tillstånd synes väl icke Fattigvården böra förenas uti Socknar af särskildta Pastorater, i hänseende till Styrelsens möjliga förblandning, och

4:o Så nödvändigt det är, att i allmänhet och der ej nådigt tillstånd till undantag mellankommer, uppdraga Fattigvårdens öfverstyrelse åt Församlingens Pastor, så stridande mot det åsyftade ändamålet synes det skola blifva, om uti Städer, eller på andra af särskildte förhållanden utmärkte orter, de redan fastställde Reglementen, hvarigenom Landshöfdingen, Borgmästaren eller någon annan allmänt förtroende egangande person såsom Ordförande har Öfverstyrelsen, skulle rubbas; eller ock sådane öfverenskommelser för framtiden till ingående vägras, enär de af högsta magten sanctioneras. De lyckliga verkningar, som genom sådane Reglementen blifvit framkallade uti Stockholm, Götheborg och flere större Städer, bevisa tillräckligen denna frihets nödvändighet. Utskotten instämma för öfrigt fullkomligen uti Committéens afgifne förklaring öfver första Artikeln, att nemligen den endast ansett sig böra tillstyrka en *Stadga med allmänna grunder och föreskrifter*, efter hvilka sättet för fattigvården, likasom hitintills skett, må särskildt inom hvarje Församling uppgöras och besörjas.

Art II.

Ibland de fattige, nödlidande och behöfvande, hvilka, i saknad af egne tillräcklige tillgångar för sin bärgning, äro föremål för fattigvården, räknar Committéen *Personer öfver 15 år, hvilka ega full arbetsförmåga och kunna genom sitt arbete försörja sig, men derpå sakna tillgång.* Utskotten kunna icke dela denna asigt. Det synes böra öfverlemnas åt hvarje församlings enskilda omtanka, om den i mån af tillgångar och sig dertill yppande tillfällen, vill förskaffa desse personer arbete, på det de ej i förtid måtte falla fattigvården till last med fördubblad tyngd och troligen med minskad moralitet eller åtminstone med förlorad arbetsdrift. Men att såsom pligt införa det uti en allmän Stadga, om de fattiges vård anse Utskotten betänkligt, och kunna dertill utur flere skäl icke styrka. Det kunde lätt framkalla en motsatt verkan samt befordra låttja och overksamhet, då fullt arbetsföre personer, derföre att de anta en fattigvårds skyldighet att förse dem med arbete och underhåll, uragtlåta egen flit och industri. Äro de omgifne af många barn, så äro desse, icke de sjelfve, som af Polisen bäst tillhållas att sig med egen omtanka försörja, värdiga föremål för fattigvården. Dessutom äro flerestådes, särdeles uti större Församlingar, en sådan åtgärd icke verkställbar.

Någon specification uti tredje momentet af mindre arbetsföre personer, äfvensom af de olyckor, hvilka förvållat deras behof af fattigvård, synes icke eller vara af nöden; utan i dess ställe att blott i allmänna ordalag och med full latitud för Styrelsen anföra dem, hvilka, utan barn och vanföre, kunna blifva föremål för ett periodiskt understöd.

I följd af dessa slutsatser tillstyrka derföre Utskotten, att vid de fattiges indelning, det andra momentet utgår, samt endast de 3:ne återstående momenter på nedanstående sätt redigerade, antagas, såsom utmärkande föremålen för försörjning af fattigvården. De böra ock då nämnas i den ordning, som angifver vårdens vigt och företräde, nemligen 1:o *barn under* 15 *år, antingen fader- och moderlösa, eller hvilkas föräldrar alldeles icke eller blott till någon del förmå att dem försörja och uppfostra.*

2:o *Personer öfver* 15 *år, hvilka genom obotliga kropps eller sinnessjukdomar, vanförhet eller ålderdom äro till arbete alldeles oförmögen, samt*

3:o *Personer öfver* 15 *år, hvilka af dem, som hafva sig fattigvården i Socknen eller Pastoratet anförtrodd, pröfvas, i anseende till inträffade och särskildte olyckor, vara i behof af mer eller mindre understöd för längre eller kortare tid.* Skulle Riksens Höglofl. Ständer vilja i underdånighet hemställa och Kongl. Maj:t i nåder täckas bifalla denna framställning, så blifver en följd:

att 3:dje §. i denna Artikel samt att i allmänhet alla de ställen, som hafva afseende på fullt arbetsföre personer, tillika med krigstjenst och sådant mer, hvilket endast på dessa kunna lämpas, komma att utur Stadgan försvinna.

Vid Redactionen af 2 §. bör iagttagas, att tillsynen huruvida barnen kunna inrymmas uti något Barnhus, eller bispringas af allmänna medel, icke blifvit ålagd såsom ovilkorlig pligt, utan öfverlåten åt styrelsens fria Val, att, till besparande af Fattigvårdens medel, vidtaga, enär och hvarest denna utväg lämpligen kan ega rum.

Uti 4 och 5 §. §. synes orden *föräldrar och barn* böra utgå, samt Fattigvårds-Styrelsen blott tillse, huruvida de nödstälde eller behöfvande hafva slägtingar, som kunna och vilja fylla deras behof. Då föräldrar både efter naturlig och uppenbarad Lag äro ovilkorligen förbundne, att vårda och uppfostra sina barn, hvilket äfven torde genom ett uttryckligt stadgande uti denna Författning böra ytterligare bestämmas, så bör ock barnens pligt, att lika ovillkorligen vårda och underhålla sina föräldrar aldrig sättas i fråga, utan lagligen kunna utkräfvas, så vida och i den mån, som barnen hafva dertill erforderliga tillgångar. Vid 4 §. bör särskildt anmärkas, att, i händelse Utskotten vinna bifall till sina förut gjorde framställningar, orden *mindre arbetsföre fattige, barnsbörd*, m. m. böra borttagas och §. redigeras i enlighet med hvad

förut om 5:dje momentets fattige blifvit anfördt, så att samma undstättning bibehållas.

Vid uppfattande af allmänna grunderne för 2:de Artikeln, har Committéen uti sitt Betänkande redovist de orsaker, hvarföre den ej, i likhet med förra författningar upptagit det ovilkorliga åliggandet för hvarje församling eller Socken att med fattighus vara försedd, eller i allmänhet föreslå uppbyggandet af Arbetshus inom hvarje fattigvård. Utskotten kunna icke annat än gilla de anförde skälen. Det tillhör en allmän Stadga, att bestämma fattigvårdens allmänna akyldigheter, icke sättet för deras uppfyllande. Uppbyggande och underhållande af Fattig- och Arbetshus samt deras förseende med Föreståndare och inventarier medföra betydliga kostnader, och deras nytta eller verkan på hälsa och lynnet, i afseende på den oftast sammanträngda folkmängden och svåra tillsynen är dessutom ganska problematisk. Det synes således vara af ingen vigt, om Fattig- och Arbetshus finnas eller ej, då Fattigvården ändock ordentligen besörjes, och att de kunna umbåras, derpå hafva flere Församlingar gifvit berömvärda bevis. På vissa localer och sårdeles i Städerne torde vården på annat sätt ej kunna bestridas, hvarföre sådane byggnaders uppförande bör öfverlemnas åt bedömmandet af den enskilda omtankan.

Art. III.

§. 1. Då det stadgas, att den fattige anses böra till den Församling, der han sist varit mantalsskrifven, synes dervid böra bero och den tillagde meningen: *eller i brist deraf bordt enligt Bevillnings Förordningen vara mantalsskrifven*, böra utgå. Ett dylikt stadgande skulle, enligt Utskottens tanka, endast medföra långa undersökningar, vacklande Domsgrunder och ständiga tvister, hvartill äfven kommer, att de fruktade olägenheterne synas vara reciproca, då hvad en Församling någon gång tyckes förlora vid ett tillfälle, den lätt kan återvinna vid ett annat; men Riksens Höglofl. Ständer tillstyrkas hos Kongl. Maj:t underdånigst hemställa: att ingen utan vid ordinarie och allmän mantalsskrifning må skattskrifvas, eller i annat och oundvikligt fall först sedan Församlingen deröfver hörd blifvit, på det ej någon, utan dess vetskap och tillfälle till anmärkningars afgifvande, må kunna der insmygas.

Då barn rättvisligen tillhöra den Församlings Fattigvård, hvarest föräldrarne sådan njuta, eller dertill vid påkommande behof hafva rättighet, så böra orden: *hos hvilka de vistats* utgå; ty barnet kan finnas kringstrykande å annor ort, hvilket icke förändrar saken. Vid §:ns slut bör tilläggas: *Lag samma vare, om oägta barn, dem Föräldrarne ej mägta underhålla. Sådane*

barn njuta Fattigvård i den Socken, dit modern vid deras framfödande hört.

Den 2 §:en, innehållande föreskrifterne angående inflyttningar ifrån en Socken till en annan, anse Utskotten vara mångtydenhet och flere olägenheter underkastad, samt tillstyrka derföre, att den borttages, och i dess ställe införes efter ordalydelsen hvad Kongl. Förordningen af den 5 December 1788, uti detta ämne stadgar, såsom mera öfverensstämmande med Socknarnes billiga rättigheter, att förse sig emot missbrukade inflyttningar och en derigenom förtyngd fattigvård.

Uti 4 §., då frågan är om den olagligt inflyttades hemsändande, bör tilläggas: *så vidt ej den eller de ifrågavarande personer sjelfve ega tillgång, att sitt njutna underhåll och kostnaderne för sin återfärd bestrida*, hvilket förhållande någon gång kan inträffa och först böra undersökas

Den 5 §. innehållande skyldigheten för husbönder, att bestrida Fattigvården för Tjenstehjon, fastighetsegare för Landtbönder, Torpare eller annan arbetare, och Rote eller Rusthåll för Soldat, Båtsman eller Ryttare, enär desse ifrån sitt trettionde år eller efter andra bestämningar varit uti de förres tjenst, anse Utskotten böra utgå. Så gifvet det är, att sådane förbindelsers uppfyllande efter tillfälle och möjlighet är en Christilig pligt och af ingen välsinnad underlåtes, så betänkeligt skulle det blifva att såsom Lag stadga, hvad som bör vara

af fri välvilja, och hvilket dessutom af så mångfaldigt olikartade samt ingen säker beräkning underkastade omständigheter bestämmes. En sådan tvångspligt skulle lätteligen motverka det sökta ändamålet: att befodra lugna och långvariga tjenster på ett och samma ställe. En god Husbonde uppfyller visserligen af sig sjelf denna pligt, men en mindre nogräknad skulle af de befarade följderne lätteligen kunna taga sig anledning till ett tätare ombyte af tjenstefolk och underhafvande, eller åtminstone att skilja sig ifrån dem vid annalkande år och aftagande arbetsförmåga. Utskotten anse följagtligen på detta ställe någon dylik föreskrift icke böra ega rum, såsom tillräckligen bestämd genom TjenstehjonsStadgan, uti de fall, som hit kunna lämpas.

Art. IV.

Vid stadgandet om grunderne för utgående af de medel, hvilka, tillkomne genom årlig taxering, synes vid slutet efter ordet *stadgas* böra tilläggas: *Så vidt ej annan öfverenskommelse redan är träffad, eller framdeles enhälligt sker, och derå vunnen eller vinnes Kongl. Maj:t Nådiga stadfästelse.* Skäl till denna såmedelst på allmän öfverenskommelse alltid yrkade frihet hafva Utskotten ofvanföre flerestådes uppgifvit.

3:dje och 4 §§:ne innehålla Fattigvårdens rätt till den vårdades egendom, samt efter dess

död till dess qvarlåtenskap. Committéen har, uti sitt Betänkande häröfver, utgått ifrån den synpunkt, att fattigvården uti intet fall får på den fattiges eller dess slägtingars bekostnad tillegna sig någon vinst utöfver full ersättning af hvad som är utgifvet. Utskotten kunna icke instämma uti denna åsigt. Enär någon anmäler sig till åtnjutande af full fattigvård samt bevisligt varit i sådan hänsigt förut erbjuden åt sine närmaste Slägtingar och dervid intet svek eller missbruk blifvit föröfvadt, så är klart, att han icke kan ega mer, än högst till dess underhåll och skötsel förslår. Befinnes annorlunda, bör sjelfva lagen innehålla Correctiver, att allt hvad han eger eller framdeles kan undfå tillhör FattigCassan, hvilket och bör bli ett möjligt motiv för anhörige, att icke i otid besvära Fattigvården. Ett annat förhållande åter visar sig, när han vill derur utgå, som naturligtvis aldrig bör förvägras, och hvartill han när som heldst efter eget godtycke bör ega rättighet. Han inträder då genast uti disposition af allt hvad han eger, emot full ersättning af hvad till dess vård och underhåll blifvit påkostadt, sedan han uti Fattigvård kom.

Utskotten tillstyrker derföre desse 2:ne §. §, borttagande och att i deras ställe upptages blott en, som angifver Fattigvårdens disposition af allt hvad ett uti fjerde Classen intaget fattighjon eger, af allmänna underhållsmedel uppbär, eller som framdeles kan det samma tillfalla, jemte full och en-

sam arfsrätt vid dess död till all dess qvarlåtenskap i löst och fast, med undantag af ofvannämnde fall, då han frivilligt samt med fastställd ersättningsskyldighet vill sig ifrån Fattigvården skilja.

Samma rättighet ege åfven den, som Fattigvårdens rätt utöfvar.

Vid 6 och 7 §. §. som bestämma de grunder, hvarefter genom särskild Taxering sådane sammanskott böra utgå, som kunna erfordras att fylla bristen uti de vanliga och här förut uppräknade fattigvårdens inkomster, få Utskotten, i enlighet med hvad ofvanföre vid ingressen till denna Artikel blifvit tillkännagifvet, anmärka: att det icke synes lämpligt utfärda någon allmänt gällande föreskrift, om sättet hvarpå Socknarne böra bestrida kostnaden till de fattiges försörjande. Grunden till all Fattigvård är Christlig barmhertighet, hvilken väl genom Samhällsfördraget kan i hänseende till dess absoluta utkräfvande förvandlas uti medborgerlig tvångspligt till förekommande af de ännu vådligare följder, hvilka för samhällets bestånd möjligen skulle kunna uppkomma, genom en alldeles försummad fattigvård. Men så mycket snarare bör sättet och medlen vara frivillige, beroende på hvarje Sockens egen öfverenskommelse, och ej förr blifva ett föremål för laglig åtgärd än då fria öfverenskommelser saknas, i hvilket fall laga authoritet, som här är Konungens Befallningshafvande, bör, efter gifna grunder, bestämma huru härmed

förhållas skall. Utskotten tillstyrka derföre de nu nämnde §. § borttagande, och att i deras ställe införes en så lydande:

"*Räcka ej de i denna Art. nu uppräknade inkomster till Fattigvårdens behof, då skall en hvar i mån af råd och lägenhet eller egande inkomst, ehvad den genom lön, egendom, rörelse eller arbetsförmåga förvärfvas, inom den Socken, Stad eller försörjningsskyldige samhälle, der han är mantalsskrifven, eller egendom eller inkomst eger, bidraga till utgörande af det erforderliga beloppet. Vid allmän Socknestämma bestämmer dess fördelning och sättet till dess uppbörd, hvarvid i förstnämnde afseende, der ej annan lämpligare och allmän godkänd grund finnes, enhvars utskylder till Kronan, vare sig personliga eller för egendom, lån och rörelse, måga i sådan egenskap antagas. Blifva ej de försörjningsskyldige ense om det belopp som skall utgå, eller om fördelnings- och uppbördssätt, bestämme då Konungens Befallningshafvande, uppå Pastors anmälan, huru dermed skall förhållas, hvarvid Pastors förslag, så vidt skälen derföre äro behörigen uppgifne och utredde, bör i afseende på totala beloppet, samt ofvannämnde grund af åliggande bevillning, i afseende på fördelningen, tända till efterrättelse.*"

Den 8 §. förblifver ändå, blott med ändrad citation uti sitt nu varande skick, enär det slltid bör blifva Socknarne obetaget att om uppbörden, emot viss veder-

gällning, anlita vederbörande Ämbetsmän, om de sig dertill befogade finna.

Art. V.

Då uti 2 §. uttryckes, hvad med Tiggeri förstås, så är klart att anmålandet uti Tidningarne af allmän eller enskildas nöd vid sårdeles ömande tillfällen härunder icke inbegripes. Ingens ära blifver häraf sårad, ingen besväras utöfver sin fria vilja, och det är ett sätt att framkalla hjelp och lindring, der, hvarest ortens fattigvård ej mågtar eller kan anses tillräcklig till nödens afhjelpande.

3, 4 och 5 §. §. innehålla det straff, som kringstrykande och tiggande personer sig ådraga, de åtgärder som böra vidtagas till deras gripande, och bestämningen af de personer eller auctoriteter, som böra ersätta kostnaden för deras underhåll och hemforsling, då sådant kommer i fråga.

Af hvad Utskotten ofvanföre tillstyrkt, att alla fullt arbetsföre personer skulle utur den i Lag bestämda fattigvården komma att utgå, följer klart, att om detta antages, alla i dessa §. §. på sådane personer lämplige föreskrifter, såsom tillhörande allmänna Lagen, blifva utur denna författning uteslutne.

För öfrigt får Utskotten härvid anmärka;

1:o Att den kringstrykande eller oloflig tiggande, som någorstädes njuter eller bordt njuta fattigvård, bör, till undvikande af kostnad och omgång, öfverlemnas åt närmaste KronoBetjent eller Magistrat, som, då tiggarens hemvist är kändt, directe och utan omvåg, honom dit fortskaffar, men först i vidrigt fall till Konungens Befallningshafvande försänder, hvilket sätt att förfara i hela denna Artikel, vid likartade händelser bör införas. Konungens Befallningshafvande låter hemforsla honom, om dess hemvist kan utrönas, eller i vidrigt fall, förfar efter allmän Lag.

2:o Det synes nog, att Tukthusstraff blott en gång fördubblas ifrån en till högst tre månader första gången, samt ifrån 2 till högst 6 månader andra gången, och framgent enär någon, som njuter fattigvård, förbryter sig emot dervid lagligen antagne Stadgar; börandes det efter Utskottens tanka, bero på Kongl. Maj:ts Befallningshafvande, efter gjord åklagan af fattigstyrelsen, som bäst känner den felagtiges lynne och förhållande, huru lång tid af maximum och minimum, han för hvarje gång bör denna correction underkastas.

3:o Den för sista classens fattige uti §. 5 föreslagne åtgärd, att såsom bestraffning till hälften förminska fattighjonets dagportion af kost, kunna Utskotten ingalunda finna lämplig. Ett fattighjon bör efter sa-

kens natur, och för att ej motverka den rätta afsigten med all Fattigvård, icke njuta större förplägning än hvad till dess nödtorftiga uppehälle ovilkorligen fordras. Detta låter sig följagtligen, utan att ingå på en slags tortur, utur våra Lagars esprit alldeles utesluten, icke förminskas. Sålunda synes med dessa slags fattige ingen annan bestraffning kunna användas, än varningar och tilltal, samt att de på sin vistelseort uti hembyggden hållas till det arbete de kunna åstadkomma, och för öfrigt deras vidare utvandring i möjligaste måtto förekommes.

Uti 7 §. bör vid husbonde eller vårdare tilläggas, att den motvillige må behandlas efter TjenstehjonsStadgan, och der ej detta hjelper, då till Konungens Befallningshafvande öfverlemnas, att vidtaga de Correctionsmedel, som föregående §. §. utstaka.

Vid 9 §. anmärkes: att till förekommande af minderårige barns kringstrykande, hvilket egentligen synes ankomma på föräldrars eller vårdares bristande uppseende, till förtigande af deras kanske ofta nog inträffande tvång eller uppmuntran dertill, synes någon lämplig bot för barnens kringvandring kunna desse ålåggas, första gången 24 sk., andra gången 32 sk. och hvarje förnyad gång 1 R:dr, hvilka böter, jemte kostnaden för barnets underhåll och hemforsling, komma, i brist af tillgång, uti arbete att förvandlas.

10 §., innehållande föreslagne åtgärder emot Skeppsbesättningars kringstrykande, synes kunna utgå. Sådane utgöra icke något i Kronans tjenst commenderadt manskap, i hvilket fall Befälhafvare alltid medföljer, utan äro att anse i likhet med andre enskilde resande, i fall de färdas för egen eller deras räkning som dem förhyrt. Om de för öfrigt med tiggande eller kringstrykande besvära, så sker det aldrig i massa, utan hvar och en för sig, då de äro underkastade de Författningar, som i allmänhet äro föreskrifne för missbruk af pass.

Vid 11 §. är intet annat att anmärka, än att de för Soldaters permittering vid värfvade Regementerne gifne föreskrifter torde uti verkställigheten finna någon svårighet, vid vissa Corpser, efter deras nu gällande Författningar. Dessa kunna dock genom Kongl. Maj:ts nådiga godtfinnande och höga beslut härefter lämpas, hvilken underdåniga önskan Riksens Höglofl. Ständer tillstyrkas, att till Kongl. Maj:ts nådiga behjertande öfverlemna.

Det straff af fängelse, som är föreslaget för en kringstrykande permitterad Soldat, hvilken med tiggeri besvärar, tyckes äfven kunna bortgå, då han i detta och alla andra fall äro KrigsArtiklarne och sine ordres undergifven.

Vid 12 §. erinras, att, i händelse af bifall till de ofvan föreslagne böter för föräldrar, som icke förekomma sine barns

kringstrykande, äfven föreskriften uti denna §. sättes uti öfverensstämmelse.

Hvad Committéen uti 13 §. föreslår, att *de allmoser hvilka med tiggeri insamlas, skola alltid, när tiggaren gjort sig till ansvar förtjent, tillfalla FattigCassan i det District hvarest tiggeriet upptäckes*, afstyrka Utskotten med full öfvertygelse. En sådan undersökning är obehaglig och dess verkställighet nästan omöjlig.

Uti 14 §., som bestämmer Krono- Politie- och StadsBetjenters ansvar och pligter, bör tillåggas deras åliggande, att lemna biträde, när det af någon enskild till en tiggares gripande påkallas.

Med anledning af 5 Artikelns allmänna innehåll få Utskotten tillstyrka;

1:o Att fångelsestraff icke annorstädes användas, än der, hvarest Arbets- och Correctionshus icke finnas.

2:o Att alla böter, der penningetillgång ej finnes, förvandlas uti arbete, enligt de uti Kongl. Förklaringen den 23 Martii 1807, fastställde grunder, samt uti fängelse endast i det fall, då icke arbete kan anvisas.

3:o Att ersättning för en kringstrykande persons underhåll och återforslingskostnad alltid först affordras honom sjelf eller dess efter lag förbundne vårdare, så vidt tillgång gifves. Dernäst, och om det är en som njuter eller bordt njuta Fattigvård, den Socken eller Församling, hvilken denna vård åligger eller åligga bordt, emot

åtnjutande af den ersättning genom arbete, som den brottslige förmår uträtta. Emellertid skola allmänna fångskjutsmedlen i alla dessa fall kunna af KronoBetjeningen förskottsvis användas, på det aldrig nödige medel vid de gifne föreskrifternes verkställighet må saknas.

Art. VI.

Vid denna del af Committerades förslag, såsom hufvudsakligen innehållande den närmare styrelsen öfver fattigvården samt Rättegångsordningen dervid, kunna Utskotten icke hafva annat än några mindre anmärkningar att framställa, med undantag af följande mening uti 2 §. "*Alla hitintills stadgade Reglementen och öfverenskommelser, angående Fattigvården, af Kongl. Maj:t i nåder stadfästade eller icke, gälle hädanefter ej mindre, än de äro med denna Stadga och de deruti utstakade grunder förenlige.* Det synes vara af högsta vigt, att detta yttrande ur Författningen bortgår. Då, enligt hvad Utskotten ofvanföre haft tillfälle att framställa, redan stadgade FattigOrdningar och Reglementer, på flere orter, visat den förmonligaste verkan, folket dervid befinner sig väl, och vanan vid föreskrifternes verkställande vunnit tillbörlig stadga, der skulle alla slags förändringar oftare medföra olägenheter än fördelar, enär öfverenskommelser blifvit enhälligt träffade samt Kongl.

Maj:ts höga Stadfästelse underdånigst hemställde, på sätt denna §. förut anvisar.

Tiden af ett år som 1 §. utstakar, inom hvilken ingen må undandraga sig förtroendet att vara Ledamot uti FattigDirectionen, synes vara nog liten. Man kan på en så kort tidrymd knappast lära känna föremålen och deras behandling. Utskotten tillstyrka derföre 2 år, hvarför innan ingen må sig detta uppdrag afsägga.

Den beräkning vid skeende omröstningar på Socknestämma, som i 3 §. yrkas, nemligen efter grund af hvad en hvar förra året till de fattige sammanskjutit, finna Utskotten mycket invecklad och svår, samt ledande till omgång vid beslutens fattande. De tillstyrka följagtligen, att dermed på Landet må endast förhållas efter Kongl. Förordningen af den 26 Februarii 1817, samt i staden derefter och hvad i öfrigt om Oeconomiemål stadgadt är.

Sista perioden af 4 §. synes icke behöfvas, då hvad som här om Stockholms FattigvårdsStyrelse erinras, äfven gäller om Götheborgs och flere andre Städer. En sådan särskild uppgift skulle kunna leda till missförstånd, om öfriga orters lika med Stockholms egande rättighet att frivillige öfverenskommelser träffa och högsta magtens sanction underställa, samt ännu mer der detta redan skett.

Då fråga uti 5 §., är om insåndande på Fattigvårdens bekostnad af någon klagandes besvär till Konungens Befallningshafvande,

bör till omgångs undvikande Styrelsens förklaring alltid medfölja. Den meningen som bestämmer, hvilka andra mål, härrörande af denna Stadga, Konungens Befallningshafvande eger att upptaga, synes kunna utgå; och vid frågan om tvister emellan församlingar af olika Län, bör saken upptagas af Konungens Befallningshafvande i det Län, deri den svarande Församlingen är belägen, hvilket är mera bestämdt, än den tilltalade hufvudpersonens eller tiggarens vistelseort, som Committéen föreslagit.

Uti 7 §., som uppgifver ordningen för underdåniga besvårs anförande öfver Konungens Befallningshafvandes Utslag, synas fatalietiderne för besvärens ingifvande, så väl här som uti VärfningsStadgan och flere analoga Författningar, böra sins imellan bättre jemnkas, med ett nogare afseende på ortens verkliga afstånd, så att de som äro lika långt belägne från hufvudstaden få begagna en lika lång fatalietid, under bibehållande af den för innevånarne på Gothland genom Kongl. Brefvet af den 8 December 1748, tillagde rättighet, att derstädes inom halfva besvärstiden få ingifva sina klagomål till Konungens Befallningshafvande, hvilken ansvaret åligger för deras fortskaffande inom laga tid. Med anledning af hvad som förut blifvit anfördt, är klart, att när ett exemplar af Konungens Befallningshafvandes Utslag är påbudet, att till Fattigvårdens kännedom uti någon Församling öfverlemnas, bör det icke heta, *till*

Kyrkoherden i Församlingen, utan till Ordföranden i FattigDirectionen, som understundom kan vara en annan person.

Sedan Utskotten i ofvanberörde måtto framstäldt de tillägg, uteslutanden, eller förändringar uti Committéerades förslag till allmän Stadga för Fattigvården i Riket; som de ansett sig vördsamt böra tillstyrka Riksens Höglofl. Ständer att Kongl. Maj:ts höga pröfning och nådiga bifall underdånigst hemställa, böra Utskotten anmäla, att de funnit förslaget innehålla åtskillige Stadganden rörande allmänna PoliceFörfattningar, hvilka icke egentligen tillhöra Fattigvården. Likväl hafva Utskotten icke trott sig böra öka vidlyftigheten af detta Betänkande, med uppgift af sådane stadganden, utan få ytterligare tillstyrka Riksens Höglofl. Ständer, att hos Kongl. Maj:t i underdånighet anhålla, det alla dylika föreskrifter, hvilka afse allmän Police, måtte ifrån FattigvårdsStadgan skiljas, och blifva föremål för en särskild i detta hänseende utkommande Författning. Utskotten hafva väl likaledes funnit åtskilliga anmärkningar kunna göras vid sjelfva språket och redactionen, särdeles i afseende på större enkelhet, korthet och bestämdare uttryck, hvilka icke voro någon tvåtydighet underkastade; men de hafva icke ansett lämpligt, att dermed upptaga tiden, då Kongl. Maj:t

icke lärer underlåta, att vid verkställigheten af dess höga beslut, anbefalla och i nåder besörja om alla de billiga fordringars uppfyllande, som i detta hänseende kunna framställas, enär fråga blifver om utfärdandet af en författning, som i synnerhet tjenar till efterrättelse för den enfaldigare och mindre upplysta delen af nationen.

Hvad slutligen beträffar Committerades underdåniga Betänkande öfver de medel till fattigdomens förekommande, hvilka, utom dem, som genom denna Stadga blifvit direct lagde uti Fattigvårdens händer, åfven indirect kunna gifvas, och må hända äro de kraftigaste; så förena Utskotten sig med Committerade uti den öfvertygelse, att sådane medels anförande och utredande, hvilka ega ett tydligt sammanhang med nästan alla Oeconomiska Författningar uti Riket, skulle hafva fört Committéen vida utöfver gränsorna för sin befattning. En vårdad uppfostran för de lägre folkclasserne, ej blott till läsnings och kunskapsförmåga utan fast mer till förvärfvande af härdighet och arbetsvana, kraftiga uppmuntringar och understöd för all slags flit, danandet af en allmän opinion om företrädet af arbetsamhet, sparsamhet och hushållning framför lättja, utsväfningar och fåfänga utgifter, framkallad genom en kraftig medverkan af Religionens rätt tolkade föreskrifter, hederns lagar och väl ordnade PoliceFörfattningar; en utvidgad näringsfrihet, så vidt den med bibehållande af allmän samhällsordning kan

förenas; inrättningen af Sparbankar, hvilka redan visat en så lycklig verkan på den arbetande classens lynne både här och i främmande Länder; ökade och underhjelpta odlingar, samt slutligen nybyggens inrättning i den mängd ouppodlad jord, som Riket eger, nästan i alla och särdeles uti de norra Provinserne. Allt detta framvisar de medel till fattigdomens förekommande och tiggeries hämmande, hvilka en vis Konung och upplysta Ständer icke lära underlåta att hvar på sitt ställe upptaga, skärskåda och uti ett sammanhängande skick bringa, till möjligaste uppnående af Samhällets ändamål: enskildt och allmänt väl.

Särskildt hafva i detta ärende blifvit till Utskottens handläggning remitterade:

Ifrån Höglofl. Ridderskapet och Adeln.

1:o Memorial af Herr *von Hartmansdorff*, hvaruti, i afseende på formen för den blifvande Stadgan, erinras, att genom Kongl. Förordningen den 26 Februarii 1817, angående Sockenstämmor och KyrkoRåd, desse sednare skola befatta sig med handhafvande af allmän ordning och sedlighet, hvarföre Memorialets författare anser mindre lämpligt, att tillskapa en ny myndighet inom Socknarne särskildt för

Fattigvårdsärender, då de kunna och böra så lätt förenas med den förra auctoriteten, till förenklande af Styrelsemethoden uti alla slags Communalinrättningar.

Ifrån Vållofl. BorgareStåndet.

2:o Af Herr *Leffler*, anmärkningar vid det af Kongl. Maj:t i nåder meddelade förslag till Reglemente för en allmän fattigvård, uppfattade efter ordningen af de föreslagne Art. och §. §.

3:o Af Herr *Ehinger*, med hvilken Herr *Bjuhr* sig förenat, hvaruti väckes uppmärksamheten derå, att ehuru Arbets- och Corrections inrättningar i sednare tider allt mer och mer vunnit förtroende och blifvit i Riket införde, man likväl icke eger någon officiel kännedom, huruvida de uppfyllt eller ej det med dem åsyftade goda ändamål; hvarföre till Vållofl Ståndet hemställes, om icke en fullständig berättelse derom kunde infordras.

Hvad den första motionen beträffar, anse Utskotten der icke behöfva någon annan förklaring, än att, efter Committéens uppgifne förslag, det är fritt för hvarje församling, att till Fattigvårdens styrelse utse KyrkoRådet, eller ock uti FattigDirectionen invälja så många dess Ledamöter, hvartill den eger förtroende. Men att lägga band på den härvid nödiga frihet och förbjuda att förbigå KyrkoRådets Ledamöter, heldst des-

se ofta utgöras af äldre och för Fattigvården mindre tjenlige personer, kunna Utskotten icke tillstyrka, utur de många skäl, som, ofvanföre utförligt upptagne, här ej behöfva upprepas.

Herr Lefflers upplysande anmärkningar hafva Utskotten begagnat allestädes, hvarest desse instämt med Utskottens öfvertygelse. Men att, som vid slutet föreslås, låta den nya Författningen hufvudsakligen hvila till nästkommande Riksdag, samt emellertid göra de inlemnade handlingar af allmänheten kände, anse Utskotten af behofvet ingalunda påkallas. Det synes vara tid att promulgera en Stadga af så stor vigt och allmänt inflytande, på hvars utarbetande redan varit använda 13 år, sedan Riksens Höglofl. Ständers underdåniga önskan i detta ärende först framståldes.

Beträffande den af Herr Ehinger yrkade officiella kännedom af Arbets- och CorrectionsInrättningarnes tillstånd uti Riket, så anse Utskotten en sådan kunna medföra nytta och sprida ytterligare ljus öfver dessa anstalters locala användbarhet; hvarföre Riksens Höglofl. Ständer tillstyrkas, hos Kongl. Maj:t underdånigst anhålla att, i likhet med hvad som ett eller annat ställe redan skett, sådana berättelser må i nåder från alla dylika inrättningar infordras, samt uti ett sammanhang, jemte uppgifter om deras verkningar till det afsedde ändamålet för allmänhetens ögon framläggas.

Slutligen anser sig BevillningsUtskottet

för sin del böra Riksens Höglofl. Ständer vördsamligen vid handen gifva, det Utskottet icke i någon annan omständighet deltagit i Höglofl. Lag- och EkonomiUtskottens öfverläggningar, än i frågan om någon personal eller förmögenhetsafgift till fattigvårdens bestridande, bör, enligt Bevillningsgrunden, utgå, hvilket BevillningsUtskottet i förening med Lag- och Allmänna Besvärs- samt EkonomiUtskotten afstyrkt. Dock varder allt hvad Utskotten således anfört, jemte flere Ledamöters särskildte anföranden, till Riksens Höglofl. Ständers vidare ompröfning vördsamt öfverlemnadt. Stockholm den 8 Julii 1823.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers Bevillnings- Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskott den 20 Junii 1823.

S. D. Uppläste förslag till Betänkande öfver Committerades förslag till allmän stadga för Fattigvården i Riket, jemte några Riksdagsmäns särskildte i samma ämne ingifne Memorial, härvid anförde:

Grefve *Rosen, A.:* "Då jag uti sammansatte Lag- och EkonomiUtskotts Beredningen, med öfverläggningen om projectet till stadga för Fattigvården, reserverat mig emot 11 §. i 5 Art. rörande värfvade Soldaters permittering, anser jag mig nu böra

närmare utveckla de skäl, på hvilka mitt omdöme grundas. Jag kan ej finna annat, än att berörde §. är icke blott högst illiberal utan äfven skadlig, så i œconomiskt som financielt afseende, samt slutligen till utförandet nästan overkställbar.

Det måste väl vara hvarje Svensk undersåtes obestridliga rättighet, att, när han är vålfräjdad och arbetsför, få söka sin utkomst på de orter; der han tror sig finna tillfälle att använda sin arbetsförmåga, till beredande af sin egen och de sinas bärgning samt till det allmännas gagn. Detta practiseras uti tillämpningen för utvandrande Dalkarlar, Fryksdalingar, Vingåkersboer, Vestgöthar, med mångfalldigt flere. Bör denna rättighet då vara bland Svenske män ensamt förnekad, åt den Svenske värfvade krigaren? och hvarföre? jo, för den svage invändningen, att han vanligen är öfversittare, stundom liderlig, m. m.

Man synes då vid förslagets uppgörande hafva förbigått betänka den stora skillnad, som är emellan våra värfvade Soldater nu och för 20 år sedan, och huru noggranna de formaliteter äro, som föregå innan permission åt en sådan meddelas.

Jag känner förhållandet, i förenämnde afseende, vid Götha Artillerie, och förmodar att det år eller bör vara lika med öfrige värfvade Regementerne.

Artilleristen permitteras vanligen till uppgifven Socken, inom visst Härad och Län, med föreskrift i passet, att han skall

gå dit den allmänna genaste vägen. Jemte passet följer Prestbevis om karlens fråjd och läkarebevis derom, att han icke är med smittosam sjukdom behäftad. Derjemte underrättas Landshöfdingen, om den ort dit karlen permitteras, på det KronoBetjeningen må blifva i tillfälle att göra sig underrättad om dess uppförande, och om något dervid är att påminna underrätta Regements-Chefen. Då karlen till tjenstgöring återkommer, skall han dessutom vara försedd med Betyg från Pastorn i den Församling der han uppehållit sig, derom, huru hans uppförande varit. Är Betyget mindre godt, får karlen antingen afsked, eller qvarhålles under strängare uppsigt.

Jag vill nu fråga, är då icke en under sådana villkor förpassad Soldat lika oskadelig för allmänna säkerheten; lika berättigad att med välvilja emottagas, inom den trakt dit han förpassas, som någon annan person?

I öfrigt är att anmärka, att om en sådan permitterad Soldat endast är skicklig till vanligt gårdsarbete, lärer det ändå blifva nog svårt för honom, att hos en och samma person få 10 månaders jemn sysselsättning. Är karlen handtverkare, så är det ej möjligt, att han kan få hela tiden arbete på samma ställe, och icke bör man då, för Fattigvårdens iagttagande, billigen kunna begära, att en sådan permitterad karl skulle nedlägga sitt handtverk, för att kun-

na få en mera Reglementarisk vistelse på ett och samma ställe.

Det är besynnerligt, att när de värfvade Regementernes personal utgjordes, kanske till hälften, af vanfräjdade personer, då desse endast med käppen, ej, såsom nu, af hederskånslan, tvingades till sine pligters uppfyllande, då klagades icke öfver dessa illa kände och ofta högst vanartige personers vandring i Landet. Men nu, då värfningen sker med urval, och då knektarne vid vanhedrande brott bortköras, vill man inskränka den värfvade Soldatens rättigheter inom så trånga gränsor, att endast Lösdrifvare och missdådare kunna med honom komma i jemnförelse. Sannerligen, detta synes mig vara så illiberalt tänkt, att det står i en ren contradiction med tidens anda och billighetens grunder.

Sedan jag i korthet nu sökt framställa oråttvisan af det tvång man vill pålägga värfvade Soldater, torde mig tillåtas äfven nämna de menliga följder deraf skulle uppkomma.

Om permitterade karlar icke finge permission utan under förbindelse, att vistas på ett och samma ställe, skulle ingen permission gagnas, utan gemenskapen förblef då heldre inom garnizonsorten. Då nu för det antal af 15 man på hvarje Compagnie, som, med undantag af execitie tiden skola vara permitterade för kronans räkning, icke bestäs någon aflöning för de 10 månaderne

månaderna af året, så skulle det ju erfordras nytt Statsanslag af medel, för att kunna aflöna de förut permitterade, och hvilket anslag belöper sig, efter medföljande calcul, till en summa stor 19,266 R:dr 32 sk. Banco.

De karlar, som mest begagna permission åt Landet, hafva vanligen sina hustrur och barn der. Så är åtminstone förhållandet i afseende på Götha Artillerie. Skulle nu en sådan karl betagas rättigheten att med arbete förvärfva dem och sig uppehälle, för beredande hvaraf fordras, att han får lemna sitt arbete åt den eller de, som bäst behöfva och bäst betala honom derföre; så skulle deraf uppkomma, antingen att han, vid Capitulationens slut, oaktadt full tjenstbarhet, tog afsked, för att återvinna den medborgerliga friheten, som varit honom beröfvad, eller och, att han till Garnizons-Orten förde med sig Hustru och Barn, hvarigenom fattigpersonalen der skulle ansenligen ökas, i hvilket fall Staten fick anslå medel till dess underhållande; likasom det ock är påtagligt, att det ifrågavarande tvånget skulle förorsaka värfningspenningarnes fördubbling och upphäfvande af alla Regementerna PassevolanceContracter — ett förhållande, som åbragte Staten en stor förlust, hvilken åter genom nytt anslag skulle fyllas. På ofvan anförde skäl vågar jag hos Höglofl. Utskotten anhålla, om återre-

miss af Betänkandet till sammansatta Beredningen för detta mål, eller i fall sådant skulle afslås, att denna min reservation får till Respective RikesStånden åtfölja Betänkandet.

Uppgift å tillökt kostnad för Kongl. Götha ArtillerieRegemente, i händelse hela dess nummerstyrka skulle göra tjenst året i genom.

Gage för 240 man, 304 dagar à 8 sk.	12,160 Rd.
Beklädnadspenningar d:o d:o 2 sk.	3,040
Tillökning i VårfningsPassevolancer för hela styrkan, 976 man, i anseende till försvårad Vårfning, minst à 4 R:dr 8 sk. per man om året . . .	4,066: 32.
Summa R:dr B:co	19,266: 32.

Anmärkning. Service i Cassern måste då bestås hvart 4:de år, i stället för att det nu utgår med hvar 6:te, hvilken kostnad endast drabbar Götheborgs stad.

Uti detta utlåtande instämde Friherre *Cederström*, Herr *Bruncrona* och Herr *von Törne*. Friherre Cederström så mycket heldre, som den föreslagne rättigheten att permittera Soldater, skulle förr eller sednare föranleda till upplösning af de värfvade Regementerne, oberäknadt att den ej är förenlig med ordning och skick: Herr von Törne: af skäl, att man bör vid denna Stadga, så väl som i alla frågor utgå ifrån grunden för all Lagstiftning och sålunda tillse, att alla må njuta lika rättigheter; i följd

månaderna af året, så skulle det ju erfordras nytt Statsanslag af medel, för att kunna aflöna de förut permitterade, och hvilket anslag belöper sig, efter medföljande calcul, till en summa stor 19,266 R:dr 32 sk. Banco.

De karlar, som mest begagna permission åt Landet, hafva vanligen sina hustrur och barn der. Så är åtminstone förhållandet i afseende på Götha Artillerie. Skulle nu en sådan karl betagas rättigheten att med arbete förvärfva dem och sig uppehälle, för beredande hvaraf fordras, att han får lemna sitt arbete åt den eller de, som bäst behöfva och bäst betala honom derföre; så skulle deraf uppkomma, antingen att han, vid Capitulationens slut, oaktadt full tjenstbarhet, tog afsked, för att återvinna den medborgerliga friheten, som varit honom beröfvad, eller och, att han till Garnizons-Orten förde med sig Hustru och Barn, hvarigenom fattigpersonalen der skulle ansenligen ökas, i hvilket fall Staten fick anslå medel till dess underhållande; likasom det ock är påtagligt, att det ifrågavarande tvånget skulle förorsaka värfningspenningarnes fördubbling och upphäfvande af alla Regementerna PassevolanceContracter — ett förhållande, som åbragte Staten en stor förlust, hvilken åter genom nytt anslag skulle fyllas. På ofvan anförde skäl vågar jag hos Höglofl. Utskotten anhålla, om återre-

miss af Betänkandet till sammansatta Beredningen för detta mål, eller i fall sådant skulle afslås, att denna min reservation får till Respective RiksStånden åtfölja Betänkandet.

Uppgift å tillökt kostnad för Kongl. Götha ArtillerieRegemente, i händelse hela dess nummerstyrka skulle göra tjenst året i genom.

Gage för 240 man, 304 dagar à 8 sk.	12,160 Rd.
Beklädnadspenningar d:o d:o 2 sk.	3,040
Tillökning i VårfningsPassevolancer för hela styrkan, 976 man, i anseende till försvårad Vårfning, minst à 4 R:dr 8 sk. per man om året . . .	4,066: 32.
Summa R:dr B:co	19,266: 32.

Anmärkning. Service i Cassern måste då bestås hvart 4:de år, i stället för att det nu utgår med hvar 6:te, hvilken kostnad endast drabbar Götheborgs stad.

Uti detta utlåtande instämde Friherre *Cederström*, Herr *Bruncrona* och Herr *von Törne*. Friherre Cederström så mycket heldre, som den föreslagne rättigheten att permittera Soldater, skulle förr eller sednare föranleda till upplösning af de värfvade Regementerne, oberäknadt att den ej är förenlig med ordning och skick: Herr von Törne: af skäl, att man bör vid denna Stadga, så väl som i alla frågor utgå ifrån grunden för all Lagstiftning och sålunda tillse, att alla må njuta lika rättigheter; i följd

hvaraf den permitterade Soldaten, icke mindre än Westgöther och Fryksdalingar, med flere, må betagas frihet, att hvar som heldst söka arbete och förtjenst.

Herr *Norström*: I den tro att specifikt och bestämdt utsätta de förhållanden ovilkorligen berättiga till fattigförsörjning, föranleder sill uppmaning för den lättjefulle, dryckesbenägne, lösagtige och för sin framtid mindre eftertänksamme, uppgöra pretentioner att komma i åtnjutande deraf, finner jag ingen nödvändighet eller nytta, så omständeligen utsätta, hvilka Fattigvården nödvändigt bör taga under sitt beskydd och bispringande, samt att såmedelst liksom lägga vapen i händerna på den såmsta samhällsclassen, till yrkande i laglig väg af sådane rättigheter, den icke borde annorlunda anse än som välvilja och tacksamt emottaga, i stället att fordra det såsom en anbefald Församlingens skyldighet. Jag tycker mig liksom förese, huru den ene och andre skall, så vidt ske kan, afpassa sin lefnadsställning och uppgifva sitt tillstånd så, att det skall inträffa med någon af de qvaliteter berättiga till Fattigförsörjning,

Sannt är att Fattigvården, under kännedom af och medvetandet om origtig uppgift, eller sjelfvålandet till behöfvande belägenheten, visserligen kan neka dess intagande; men då en Författning ovilkorligen stadgar, att den så och så beskaffade skall försörjas, följer sjelfmant, att klagomål eger rum, och huru lätt är icke för den fatti-

ge, under åberopande af ömhet och barmhertighet, kostnadsfritt klaga, och ofta svårt för Styrelsen meddela andra egen kännedom och öfvertygelse.

Det nekas icke, att en noga undersökning om den hjelpsökandes lefnadsförhållande och omständigheter, utmärker mindre benägenhet vilja gifva och undsätta, jemväl att FattigStyrelsen någon gång kan misstaga sig, ja äfven någon gång visa ovilja och obenägenhet, utan skäl och orsak, men fastän det icke låter så ömsint och känslofullt, som nu för tiden så högt omtalas, tror jag i det hela bättre vara något kall än för varm, i afseende på gifmildhet och ömhetskänsla, heldst erfarenheten styrker, att för mycken ovald frikostighet otvifvelagtigt ökar hjelpsökande antalet, och skall framtiden upplysa om vår nu varande enkla förordning, att hvarje Stad och Församling bör låta sig vårda om samt försörja sina fattige och nödlidande, är mindre ämdamålsenlig, än den mycket omständliga nu är i fråga, om ej mindre åldern och rättigheten till, än äfven sättet att utöfva Fattigförsörjningen.

Icke eller kan jag förlika mig med föreslagna directa stadgande, om vis och sätt huru en Fattigförsörjning skall, i afseende på hvarderas ålder och beskaffenhet sig förhålla. Jag vill att sådant, utan alla föreskrifter, skall ankomma på sjelfva Styrelsen, då jag förutsätter, att dertill äro valde redlige och välkände män, som icke lä-

hvaraf den permitterade Soldaten, icke mindre än Westgöther och Fryksdalingar, med flere, må betagas frihet, att hvar som heldst söka arbete och förtjenst.

Herr *Norström*: I den tro att specifikt och bestämdt utsätta de förhållanden ovilkorligen berättiga till fattigförsörjning, föranleder sill uppmaning för den lättjefulle, dryckesbenägne, lösagtige och för sin framtid mindre eftertänksamme, uppgöra pretentioner att komma i åtnjutande deraf, finner jag ingen nödvändighet eller nytta, så omständeligen utsätta, hvilka Fattigvården nödvändigt bör taga under sitt beskydd och bispringande, samt att såmedelst liksom lägga vapen i händerna på den såmsta samhällsclassen, till yrkande i laglig väg af sådane rättigheter, den icke borde annorlunda anse än som välvilja och tacksamt emottaga, i stället att fordra det såsom en anbefald Församlingens skyldighet. Jag tycker mig liksom förese, huru den ene och andre skall, så vidt ske kan, afpassa sin lefnadsställning och uppgifva sitt tillstånd så, att det skall inträffa med någon af de qvaliteter berättiga till Fattigförsörjning.

Sannt är att Fattigvården, under kännedom af och medvetandet om origtig uppgift, eller sjelfvålandet till behöfvande belägenheten, visserligen kan neka dess intagande; men då en Författning ovilkorligen stadgar, att den så och så beskaffade skall försörjas, följer sjelfmant, att klagomål eger rum, och huru lätt är icke för den fatti-

ge, under åberopande af ömhet och barmhertighet, kostnadsfritt klaga, och ofta svårt för Styrelsen meddela andra egen kännedom och öfvertygelse.

Det nekas icke, att en noga undersökning om den hjelpsökandes lefnadsförhållande och omständigheter, utmärker mindre benägenhet vilja gifva och undsätta, jemväl att Fattig Styrelsen någon gång kan misstaga sig, ja äfven någon gång visa ovilja och obenägenhet, utan skäl och orsak, men fastän det icke låter så ömsint och känslofullt, som nu för tiden så högt omtalas, tror jag i det hela bättre vara något kall än för varm, i afseende på gifmildhet och ömhetskänsla, heldst erfarenheten styrker, att för mycken ovald frikostighet otvifvelagtigt ökar hjelpsökande antalet, och skall framtiden upplysa om vår nu varande enkla förordning, att hvarje Stad och Församling bör låta sig vårda om samt försörja sina fattige och nödlidande, är mindre ämdamålsenlig, än den mycket omständliga nu är i fråga, om ej mindre åldern och rättigheten till, än äfven sättet att utöfva Fattigförsörjningen.

Icke eller kan jag förlika mig med föreslagna directa stadgande, om vis och sätt huru en Fattigförsörjning skall, i afseende på hvarderas ålder och beskaffenhet sig förhålla. Jag vill att sådant, utan alla föreskrifter, skall ankomma på sjelfva Styrelsen, då jag förutsätter, att dertill äro valde redlige och välkände män, som icke läs

ra underlåta att, efter omständigheterne, på bästa sätt hushålla både för den skyldige och berättigade till Fattigförsörjningen, samt att först och främst söka de allmänna utvägar och biträden kunna förefinnas, innan de betunga sina Committenter med någon anns de kunna hvälfva på någon allmän inrättning.

Det är dessa reflexioner, som stadgat mitt bestridande af alla de speciella föreskrifter Betänkandet innehåller om rättigheten komma under Fattigförsörjningen, samt Styrelsens förvaltningssätt dervid, hvartill jag trott mig hafva ytterligare anledning, af den orsak, att hvarje Styrelses omfång är så ganska olika till personal och förmögenhet, derefter förvaltningssättet nödvändigt måste rättas, ty uti ett större och mera förmöget Fattigförsörjnings-district, med förmåga att kunna hafva FattigScholæ och Arbetshus, jemte hvad mera till en sådan vidsträcktare inrättning fordras, skall hushållningen nödvändigt vara helt annorlunda, än uti en liten Stad eller Församling, som icke har förmåga att uppbygga Fattighus, än mindre att för några få fattige inrätta en hushållning, hvilkens förvaltande skulle ådraga ytterligare kostnad, hvadan min oförgripliga mening är, att i dessa fall, utom alla tvångslagar, stadgandet icke behöfde vara bestämdt, än att hvarje Församling, Stad eller Socken bör underhålla sine fattige och nödlidande, med ansvar för underlåtenher deraf, så att de icke hafva ore

sak andre med tiggande besvåra, hvilket borde den fattige ovilkorligen förbjudas, då jag icke kan föreställa mig en så litet behjertande Styrelse, att den skulle lemna en verkligt behöfvande utan allt biträde.

Deremot kan jag icke vara af deras tanka, som anse något stadgande om sättet att bidraga till Fattigförsörjning icke nödigt, utan att det skulle få ankomma på en hvars ömsinte behjertande och deraf väntande gifmildhet, utan finner det mest behöfligt, och har icke mot Betänkandet i den delen, blott med det uttryckliga vilkor, så framt derom ej på annat sätt kan öfverenskommas, ty godvillig förening, huro som heldst, allenast tjenande till ändamålet, måste utesluta all tvångsbefattning, som blott och endast i nödfall bör ega rum." Härmed förenade sig Herr *Lagerstrand.*

Herr *Länning:* "Betänkandet rörande Fattigvården, 5 Cap. 11 §. föreslår: att innan Soldat af värfvadt Regemente till någon ort permitteras, bör utrönt vara, att han å det ställe dit han vill sig begifva kan erhålla bärgning och sysselsättning. Ett sådant stadgande anser jag högst nödigt, om Landet ej hädanefter som hittills skall öfvermåttan besväras med kringvandrande permitterade Soldater; men deremot tror jag ej att ChefsÄmbeteterna skulle ovillkorligen åläggas skriftväxla med Konungens Befallningshafvande, för att utröna, hvar permitterad Soldat kunde blifva emottagen, utan bör detta åliggande ej förr vidtaga,

ra underlåta att, efter omständigheterne, på bästa sätt hushålla både för den skyldige och berättigade till Fattigförsörjningen, samt att först och främst söka de allmänna utvägar och biträden kunna föreſinnas, innan de betunga sina Committenter med någon anns de kunna hvälfva på någon allmän inrättning.

Det är dessa reflexioner, som stadgat mitt bestridande af alla de speciella föreskrifter Betänkandet innehåller om rättigheten komma under Fattigförsörjningen, samt Styrelsens förvaltningssätt dervid, hvartill jag trott mig hafva ytterligare anledning, af den orsak, att hvarje Styrelses omfång är så ganska olika till personal och förmögenhet, derefter förvaltningssättet nödvändigt måste rättas, ty uti ett större och mera förmöget Fattigförsörjnings-district, med förmåga att kunna hafva FattigScholæ och Arbetshus, jemte hvad mera till en sådan vidsträcktare inrättning fordras, skall hushållningen nödvändigt vara helt annorlunda, än uti en liten Stad eller Församling, som icke har förmåga att uppbygga Fattighus, än mindre att för några få fattige inrätta en hushållning, hvilkens förvaltande skulle ådraga ytterligare kostnad, hvadan min oförgripliga mening är, att i dessa fall, utom alla tvångslagar, stadgandet icke behöfde vara bestämdt, än att hvarje Församling, Stad eller Socken bör underhålla sine fattige och nödlidande, med ansvar för underlåtenher deraf, så att de icke hafva or-

sak andre med tiggande besvåra, hvilket borde den fattige ovilkorligen förbjudas, då jag icke kan föreställa mig en så litet behjertande Styrelse, att den skulle lemna en verkligt behöfvande utan allt biträde.

Deremot kan jag icke vara af deras tanka, som anse något stadgande om sättet att bidraga till Fattigförsörjning icke nödigt, utan att det skulle få ankomma på en hvars ömsinte behjertande och deraf väntande gifmildhet, utan finner det mest behöfligt, och har icke mot Betänkandet i den delen, blott med det uttryckliga vilkor, så framt derom ej på annat sätt kan öfverenskommas, ty godvillig förening, huro som heldst, allenast tjenande till ändamålet, måste utesluta all tvångsbefattning, som blott och endast i nödfall bör ega rum." Härmed förenade sig Herr *Lagerstrand.*

Herr *Länning:* "Betänkandet rörande Fattigvården, 5 Cap. 11 §. föreslår: att innan Soldat af värfvadt Regemente till någon ort permitteras, bör utrönt vara, att han å det ställe dit han vill sig begifva kan erhålla bärgning och sysselsättning. Ett sådant stadgande anser jag högst nödigt, om Landet ej hädanefter som hittills skall öfvermåttan besväras med kringvandrande permitterade Soldater; men deremot tror jag ej att ChefsÄmbeteterna skulle ovillkorligen åläggas skriftväxla med Konungens Befallningshafvande, för att utröna, hvar permitterad Soldat kunde blifva emottagen, utan bör detta åliggande ej förr vidtaga,

än den som permitteras ej på annat sätt kunnat nöjagtigt styrka sitt tillfälle, blifva emottagen och bärgad der, dit han vill sig begifva.

Prosten *Hallström*: Vid 3 Art. 3 §. får jag anmärka, att den åt Fastighetsegare tillerkände ovilkorliga rättighet, att i Socknen intaga Fattige, enär de vid sine Hemman fästa fattigvårdspligten, framställer sig för mitt omdöme såsom högst betänklig. Oberäknad så väl svårigheten att kunna för framtiden bestämma fattiges underhållskostnad, som ock den påföljd, att egaren af en ringa hemmansdel, hvarå han icke ens sjelf utan annat gårdsbruk är besuten, skulle vara i tillfälle att i Församlingarne indraga hela Colonier af fattighjon, skulle detta Stadgande ovedersägligen leda till inträng i Inteckningshafvandes rätt och ådraga FattigvårdsStyrelsen de mest invecklade och obehagliga rättegångar. Det upphäfver dessutom i hufvudsaklig måtto Kongl. Förordningen af den 5 December 1788, hvilken jag anser böra förblifva i sin fulla kraft, enligt med hvad i föregående §. redan är stadgadt.

Jag kan icke eller gilla 5 Art. 6 §., så vida af den följer, att den fattiga skall vara berättigad, att i formlig besvärsväg tvista sig till Församlingens välvilja och understöd. En sådan tillåtelse strider alldeles emot det begrepp jag hyser om Fattigförsörjningen, och skulle särdeles bidraga att förvandla den samma till ett tryckande ok.

Huru vill dessutom Konungens Befallningshafvande pröfva den klagandes verkliga behof, då han måste hemta alla upplysningar ifrån motparten eller Församlingen. Mig synes det i sjelfva verket, som vore den fattiges öde ganska väl trygadt, enär det samma icke beror af enskilde mäns godtycke, utan af den omgifvande Församlingens sammanstämmiga beslut. Ty omöjligen kan jag hos en hel menighet tänka mig någon allmän ovilja emot den usle och rödstälde: och skulle äfven å SockenstämmoUtslaget blifva vidrigt, så eger ju hvilken Ledamot som heldst, att i den fattiges stad anföra klagan.

I nära sammanhang med sistnämnde Stadgande står 6 Art. 5 §., som förmår, att åt den Fattige, som vill anföra klagan öfver vägrad fattigdel, biträde skall lemnas med besvärens uppsättande, och kostnaderne bestridas af FattigCassans medel.

Jag kan icke eller bifalla denna §., af hvilken jag föreser rätt svåra följder; ty hvilken skulle icke, om fattigdel blifvit honom vägrad, vara färdig att deröfver anföra klagan, enär han deraf ingenting förlorar, icke ens drager ringaste tunga? utan tvifvel skola derföre, derest detta stadgande bifalles, en hel ny art af Besvärsmål uppkomma, hvilka, så vida ej Konungens Befallningshafvande skola anses mer infallibla i denna än andra åtgärder, låra till högre instantier böra fortgå; hvaraf följden

vidare

vidare skall blifva, att ÖfverDomstolarne än mer öfverhopas af inkommande mål och FattigCassornes mesta tillgångar försvinna i Rättegångs omkostnader.

Med Herr Prosten *Hallström* förenade sig Herrar Prostar *Hagberg* och *Kjellander* samt Herr *Hjertström*, och *Hederv. Bonde-Ståndets Samtelige Ledamöter* uti dess reservation emot Fastighetsegares absoluta rätt, att emot Inteckning få emottaga dem som äro, eller snart kunna blifva föremål för fattigvården.

Med Herr Prosten Hallström instämde ock hufvudsakligen Herrar *Ribbing* och *Cederborg*.

Herr *Huldberg:* Jag reserverar mig emot Utskottens förslag, att genom uttryckligt stadgande yrka Barns reciproka pligt till sina fattige och behöfvande föräldrars vård, såsom jag anser detta icke någonsin uti ett christeligt samhälle böra såsom ovisshet underkastadt sättas i fråga.

Herr *Huldt:* I fråga om Fattigvårdsafgiftens bestämmande, hvilken nu mera icke kommer af Höglofl. BevillningsUtskottet att behandlas, utbeder jag mig få fästa Höglofl. Utskottens uppmärksamhet dervid, att uti Kongl. Maj:ts nådiga Förordning af den 5 Julii 1811, äro CoopvardieSkeppare och Sjöfolk ålagde att, vid påmönstringar uppå Sjömanshusen, erlägga fattigvårdsafgift; men som de förstnämnde debiteras för den-

na afgift hvarje år uti sina Contributions-Sedlar, med 5 sk. på Riksdalern af 2 Art. Bevillning, så täcktes Höglofl. Utskottena rättvist finna, det CoopvardieSkeppare ifrån ofvannämnde afgift uppå Sjömanshusen böra blifva befriade. Hvad åter Sjöfolket vidkommer, så får jag vördsamt hemställa till Höglofl. Utskottens beprövande om icke Sjöfolket såsom bland den fattigare Classen, kunde befrias från denna afgift, på den grund att Kongl. Maj:ts nådiga Reglemente af den 30 Martii 1748, 5 Art. 1 §. frikänner Sjöfolk ifrån alla Utskylder och pålagor till Kronan.

Ex Protocollo,
A. Fryxell.

Här intages Betänkandet N:o 25 (A:k. I—VII. *a—f.*) om Näringsfriheten.

N:o 125.

Ankom den 25 Julii 1823.

Riksens Ståndets Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotts Utlåtande öfver Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse, jemte åtskillige enskilde Motioner, i frågan om Näringsfriheten, samt om förslag till nya Handels- och Handtverkeri-Reglementen.

Till Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottens handläggning hafva Riksens Höglofl. Ständer öfverlemnat Kongl. Maj:ts Nådiga skrifvelse af den 19 sistl. Februarii, deruti förklaras, att, ehuru Kongl. Maj:t, i likhet med hvad trenne af RiksStånden, vid särskildte tillfällen, yttrat, funnit den för Rikets allmänna hushållning vigtiga frågan, om en vidsträcktare frihet i utöfning af handel och handtverk, vara af oeconomisk beskaffenhet, och följaktligen be-

roende endast af Kongl. Maj:ts Nådiga pröfning och afgörande, Kongl. Maj:t icke velat derom besluta, utan efter föregången öfverläggning med Riksens Ständer. Kongl. Maj:t hade nemligen insett nödvändigheten, att med varsamhet anställa förändringen af ett hushålls-systeme, som under en långre tids tillämpning grundlagt flera enskildta och allmänna förhållanden och gifvit bestämd rigtning åt capital- och arbets-förmågan: att vid öfvergången till en af omständigheterna påkallad friare utveckling af industriella krafter, ej åsidosätta omsorgen för ordning och konstflitens fullkomnande: att vid fördelningen af borgerliga skyldigheter göra skäligt afseende på den inskränkning i lagligen tillkomna förmåner, som en utvidgad täflan kan för nuvarande medlemmar af vissa corporationer förorsaka, samt att, så vidt möjligt är, söka bereda allmänt gagn med undvikande af enskilda förluster och olägenheter. Med dessa åsigter hade Kongl. Maj:t, med tillämpning af Regeringsformens 89 §., i nåder för godt funnit till Riksens Ständer öfverlemna, att frågan om Näringsfriheten, i likhet med hvad angående lagfrågor är stadgadt, gemensamt med Kongl. Maj:t afgöra; i hvilket afseende Kongl. Maj:t till Riksens Ständers pröfning tillika hänskjutit de af en i nåder tillförordnad Committé författade underdåniga förslag till Handtverkeri- och Han-

dels - Reglementen, samt till en författning angående Gerningsmän å landet.

I sammanhang härmed hafva Utskotten ansett sig böra upptaga följande Motioner, hvilka dels till Lag- och Ekonomi - Utskotten gemensamt, dels särskildt till sistnämnde Utskott blifvit remitterade.

Från Höglofl. Ridderskapet och Adeln.

1:o Friherre Cederströms, Jacob, Memorial, hvaruti, under utvecklande af grunderna för Friherrens mening, att några privilegier icke lägga hinder i vågen för en allmännare Nårings-frihet, yrkas rättighet för hvem som heldst, i stad eller på landet, att idka hvilket tillåtet Handtverk han behagar, endast han anmåler sig hos vederbörande autoritet och erlägger behöriga utskylder.

2:o Framlidne Grefve Posses, Carl Henric, Memorial, med anmärkningar vid Committerades förslag till Handtverks-Reglementet, samt med uppgift af vissa grunder för en blifvande Nårings-frihet; dervid Herr Grefven, som emot berörde förslag hufvudsakligen anmärkt, att Skrå - Åmbetena och den till vissa år bestämda lårotiden utan ändamål blifvit bibehållne, i egenskap af sådana grunder uppgifvit, att hvar och en person af bägge könen borde vara tillåtet, utan inskränkning af Skråtvång eller låro-

år, idka hvilket eller hvilka yrken som heldst; emot behöriga utskylders erläggande, men att Styrelsen deremot borde ega rätt tillse, att icke någon, utan styrkd skicklighet, idkade ett yrke, genom hvars felaktiga utöfning allmänheten kunde blifva lidande; varandes i anledning af nämnde Memorial, yttranden afgifne, ej mindre af Herr von Hartmansdorff, August, som dervid lemnat upplysning, huru de af Grefve Posse uppgifne grunder blifvit vid den nyligen i Baden vidtagne förändrade Nårings-författningen tillämpade, än af Herr af Klintberg, Carl, till besvarande af de utaf Grefve Posse, mot Committerades ofvannämnde förslag, gjorde anmärkningar; och har åter Grefve Posse lemnat genmäle å Herr Klintbergs berörde anförande, och dervid aflemnat ett förslag till en lag för rättigheten att idka slöjder.

3:o Friherre Wrangels, Henning, Memorial, med förslag till ett Industri-Reglemente; varandes grunderne derföre hufvudsakligen likstämmige med de af Friherre Cederström och Grefve Posse uppgifne, att nemligen en hvar, i stad eller på landet, skulle, mot erläggande af behöriga utskylder, och i mån af visad skicklighet, få idka det eller de yrken, han för sig funne tjenligast; hvarförutan Friherre Wrangel föreslagit inrättningen af Fabriks- och Slöjdeexpositioner, samt dermed förenade magaziner,

der tilverkningar kunde få insättas ej mindre till beseende af allmänheten än till afsalu, äfvensom stämpling af alla tillverkningar, och inrättning af industri-scholor, der både theoretisk och praktisk undervisning i de för handtverkeriernes och slöjdernas idkande nödiga kunskapsgrenar skulle meddelas; varandes berörde framställning bitrådd uti ett anförande af Friherre Toll, Gustaf Philip.

4:o Herr Thams, Wollraht, Memorial, angående en allmän Nårings-frihet och Skråförfattningarnes upphäfvande; varandes, i anledning häraf, ytttranden afgifne af flere Ridderskapets och Adelns Ledamöter, bland hvilka några ansett Skråförfattningarne böra upphäfvas, men andre åter funnit deras modifierande efter nuvarande tids förhållanden vara lämpligaste utvägen för en varsam öfvergång från hittills varande skråtvång till den påyrkade Nårings-friheten; i sammanhang hvarmed åtskillige talare sökt utreda, det något hinder derföre icke möter af gällande privilegier.

5:o Grefve Hårds, Carl Gustaf, Memorial, hvaruti, likasom i de ofvannämde, yrkas frihet till alla Nåringars idkande i stad eller på landet, emot behöriga afgifters erläggande.

6:o Herr Lagerhjelms, Pehr, Memorial, hvaruti yrkas, att alla band å handtverkerierna och inhemska handeln, utöfver hvad ordningen

och konstflitens utbildning fordrar, måtte undanrödjas.

7:o och 8:o Tvånne anföranden af Herr Hammarsköld, Lorenzo, och Herr Liljestråle, Gustaf, hvaruti yrkas att Skrå-inråttningen, såsom egande nåra samband med många af våra äldre institutioner och deribland med Borgare-Ståndets nuvarande organisation, förmåner och nåringar, vål måtte modifieras, men icke hastigt eller utan hånsigt till nåmde förhållanden, förråndras.

Från Vällofl. Borgare-Ståndet.

9:o, 10:o, 11:o, 12:o Herrar Limnelii, Nils, Lefflers, E. M., Winbladhs, P., och Montans, E. W., hvar för sig skriftligen gjorde anmårkningar vid Committerades meranåmde förslag till handtverkeri-reglemente; innehållande samma anmårkningar hufvudsakligast: att de så kallade Skrå- eller Handtverks-åmbetena, sådane de, enligt förslaget, skulle komma att åfven hådanefter finnas, vore utan ändamål och nytta, då en hvar idkare blifvit lemnadt öppet att deruti ingå eller icke, och då åmbetena blifvit undandragen all pröfning, hvilken blifvit öfverflyttad på Magistraterne, åfven för sådane mindre betydliga fall, i hvilka den icke utan olågenhet för både nåmnde autoriteter och idkarne kan bestridas: att

den minskning i påräknad inkomst och arbetsförtjenst, som Burskapsegande handtverkare skulle komma att lida genom den större frihet som blifvit föreslagen, ej mindre i afseende på inträde i handtverk, än medelst dess idkande å landet och af qvinspersoner samt ändteligen i afseende på sammanblandning af flere handtverk, handtverkeri-varors fria försäljning och handtverkares begagnande i andre städer än der de äro bosatte, icke står i rigtigt förhållande till de kostnader och besvär, idkarne fått vidkännas för vinnande af innehafvande mästerskap, till de, uti olika städer, till olika belopp uppgående, men merendels dryga utskylder, de i och för sine näringar få utgöra, och till de vidsträckta åligganden, hvilka så väl emot lärlingar som emot allmänheten, blifvit, till en del vid betydliga böter och viten, dem, enligt förslaget, tillförbundne: och att de deruti på intet sätt blifvit skyddade emot intrång af sådane, till handtverks idkande alldeles obehörige personer, som man hittills benämnt för fuskare, men hvilka numera ej äro underkastade den slags fiscalisation, som förr varit vanlig och tillåten.

13:o Herr Lefflers, E. M., Memorial, angående inrättande af handtverks-societeter i städerne, i och för inseendet öfver handtverkerierne samt vården om deras förkofran, samt för pröf-

ningen af sådane mål, som hos Handtverks-Ambetena blifva tvistiga.

14:o Herr Cronii, J., Memorial, angående er ny reglementarisk författning i afseende på vilkoren för handels och haudtverks idkande, hvilken, derest läroår och skråföreningar skulle upphöra, i stället borde, i egenskap af sådane vilkor, föreskrifva styrkd skicklighet samt utgörande af alla borgerliga onera, 25 års ålder, förbud mot sammanblandning af flere handteringar, förbud för Ämbets- och Tjenstemän att med handel och näringar sig befatta, samt för landtmän att idka försäljning af andra än landtmannaproducter.

15:o Herr Hambræi, O., Memorial, med anmärkningar vid Friherre Cederströms ofvannämde anförande och med yrkande, att någon vidsträcktare frihet, än den som redan eger rum i afseende på handtverkerier och näringar, icke skulle leda till deras och idkarnes fördel och således ej bör medgifvas.

16:o Herr Bjuhrs, H., Memorial, angående föreslaget förbud deremot, att burskap beviljas personer, som i annan stad eller å annan ort idka sin rörelse, hvilken, så väl som Nårings-idkarens bostad, Motionären förmenar böra förblifva der, hvarest burskapet erhållits.

17:o Herr Winbladhs, P., Memorial, angående någon allmän och kraftig anstalt till förekommande

kommande af det intrång, Handtverks-Åmbetena, sårdeles i Stockholm, lida af sådane personer, som idka deras yrken utan att dertill ega behörigt tillstånd eller derföre erlägga utskylder.

17:o Herr Lennings, G., Memorial, hvaruti föreslås att bland andra vilkor för inträdet i Borgerliga yrken åfven borde stadgas det, att Borgaren vid anställdt förhör visade sig ega erforderlig kunskap i Rikets Grundlagar.

18:o Herr Lundmans, C. F., Memorial, angående förbud emot Commissions-handels idkande för Bruk eller Fabriker, åtminstone i Uppstäderne, annorlunda än under vilkor af Borgarerätt, hvilken åfven med alla andra näringar i Ståderne, såsom Apothek, Bokhandel, Boktryckeri m. fl., efter Motionairens förmenande, borde vara förenad.

Från Hederv. BondeStåndet.

19:o Magnus Janssons, från Kronobergs Län, Memorial, angående fri handel med alla Landtmanna-producter, så att de, vid hvilka tider af året som heldst, måga få till Städerne införas.

20:o Anders Berndssons, från Bohus Län, Memorial, angående fri försäljning af fårskt kött i Götheborg vid alla tider på året; deruti Bon-

deStåndet, i afseende på dylik försäljning i Städerne i allmänhet, instämt.

21:o Nils Nilssons, från Calmare Län, Memorial, angående fri handel under alla tider på året och med alla slags Landtmannavaror emellan Smålands och Ölands invånare.

22:o Johan Jac. Rutbergs, från Norrbottens Län, Memorial, angående införandet af en allmän näringsfrihet såsom följd af hvad Rutberg förmenar vara redan år 1810, i sammanhang med då öfverenskomne ändringar och jämkningar i RiksStåndens Privilegier, beslutadt.

23:o Johannes Michaëlssons, från Upland, Memorial, med yrkande att alla Skrå-lagar, såsom varande enskilda hushållsförordningar, stridande emot den allmänna hushållningen, måtte helt och hållet upphäfvas, och, enligt 1810 års Riksdagsbeslut, fullkomlig fribet i näringarne stadgas.

24:o Olof Håkanssons, från Elfsborgs Län, Memorial, angående Näringsfrihetens införande och Skråförfattningarnes upphäfvande, såsom en följd af hvad genom Kongl. Kungörelsen den 6 April 1810 blifvit förordnadt.

Oaktadt Utskotten, till undvikande af en besvärlig vidlöftighet, sammandragit innehållet af de särskilde Motionerne, genom anförande endast af det hufvudsakliga deraf, undfaller dock icke Riksens Höglofl. Stånders uppmärksamhet

att de utgå från tvånne väsendtligen olika synpuncter: en del nemligen från grundsatsen af den naturliga rätt, som synes tillkomma en hvar medborgare, att, till sin och de sinas bårgning och förkofran, använda förvärfvad arbetsförmåga och skicklighet, hvilken endast genom ett sådant fritt användande kan erhålla ett värde, jemförligt med annan egendom; en grundsats, som, gynnad af tidsandan, den der fordrar allas likhet inför lagen, med utrymme för tilltagande verksamhetsbegår och näringsflit, och endast för stora allmänna syftemål, men aldrig, till befordrande af enskilde personers och corporationers fördelar, medgifver inskränkning i eller uppoffring af naturliga rättigheter, anses hemta ytterligare styrka från de beslut, som vid den medborgerliga frihetens grundläggning fattades, angående obehindradt tillträde till borgerliga yrken, samt af erfarenheten, att Skrårtvånget mindre ofta varit ett stöd för desse yrken, än ett hinder för deras förkofran: en del åter från åsigten af ett slags Contract med Staten, eller emellan de särskilde Samhällsclasser, som utgöra dess beståndsdelar, genom hvilket, innefattadt i äldre författningar och genom de sednare icke ovilkorligen eller i allo undanröjdt, man ansett ej allenast förhållandet emellan Landt- och Stadsmanna-näringar vara bestämdt till ömsesidigt biträde, men utan rättighet till någon-

dera sidans intrång, utan ock nuvarande näringsidkare, emot de vilkor de för intrådet i näringarne och för burskapet till deras idkande sig underkastat, tryggade dervid, utan medtäflan af andre, än dem, som enahanda vilkor fullgjort eller fullgöra. Då de förre åberopa de naturliga rättigheterne, stödja sig de senare på den inskränkning deri, som samhällsfördragen skola medfört. Begge utgå från grundsatsen af ett fritt och oqvaldt begagnande af hvad man eger; men de förre anse i sådan egenskap den naturliga eller förvärfvade arbetsförmågan, de sednare åter det skyddsbref, som i Statens namn blifvit gifvet å en, i visst afseende, uteslutande rätt till en nårings-idkande.

Ehuru stridiga dessa åsigter än synas och äro, och ehuru ofta de än, på sätt föregående Riksdagars Historia vitsordar, föranledt till en oförenlighet, som endast tiden och billigheten synes kunna jemna och afhjelpa, bör man dock, i Utskottets tanka, icke misskänna den ömsesidigt agtningsvärda syftningen. Det ligger nemligen i sakens natur, att författningar och ordningar af ifrågavarande egenskap, hvilkas gagn eller skada endast näringsidkarne kunnat practiskt och i sammanhang, om ock någon gång ensidigt, bedöma, men andre deremot endast efter theoretiske åsigter, eller tillfällig erfarenhet, uppfatta, skola af de förre mera anses så-

som hufvudsak, af de sednare mera såsom en umbårlig eller lått ersåttelig länk i kedjan af förändrade samhällsförhållanden: och att den utom kretsen af näringsidkare ställde Medborgarens, till fri utveckling af krafter och häfvande af alla hinderliga tvångsband, syftande åsigter, skola, ehuru i grunden rättsenliga och med tidsandan instämmande de ock må vara, likväl, i den mån de leda till kullstörtande eller rubbning af en åldrig Samhällsbyggnad, som länge varit och ännu ej fullt upphört att vara Stat i Staten, förefalla fremmande och vidriga äfven för den redlige Handtverksmannen, som egnat sitt lifs verksamhet åt denna byggnad, som känner sig för gammal för de nya lärorna, och, som i egenskap af erfarenhet kan åberopa sitt medvetande att den hittills gällande ordningen varit honom lika nyttig vid utbildningen af hans egen skicklighet, som vid den ledning han sedermera gifvit åt andras sysselsättning och konstflit.

Utskotten, som af desse förhållanden hemtat ökade anledningar att de gjorde ömsesidige framställningarne med all tillbörlig grannlagenhet öfvervåga, hafva dervid först bordt utreda för sitt omdöme, om de så kallade Skräinrättningarne äro, i egenskap af något BorgareStåndets privilegium, bekräftade, och om de i sådan egenskap blifvit genom 1810 års concessioner undanröjde och en fullkomlig näringsfrihet då re-

dan besluten. I förra fallet vore en öfverlägg-ning i ämnet, utom nämnde Stånds medgifvande, obehörig och utan ändamål; i det sednare vore den åter icke behöflig, heldst vid ett slikt förhållande, på sätt några af Motionairerne bland Hederv. BondeStåndet förment, endast skulle erfordras verkställighet å hvad redan blifvit beslutat.

Härvid förekommer, att Skrå-inrättningarne, om hvilkas häfvande eller förändring nu är fråga, icke blifvit i egenskap af Privilegier utfärdade, utan tillkommit genom Kongl. Resolutioner och Förklaringar, till en del föranledde af Ståndernes hemställningar: att de icke egenteligen angå några förmåner för Näringsidkarne, utan fastmera ordningen för intrådet i Näringarne och för tillsynen öfver deras drift och förkofran: att de vid sådant förevetande lika litet kunna anses innefatta Privilegier för BorgareStåndet, som PrestStåndets privilegier innefattas i de författningar, hvilka handla om Theologiska Specimina, eller i Kyrkolagen och öfriga stadganden, som bestämma ordningen för Preste-Ämbetets utöfning: samt att Borgare-Ståndet, i enlighet härmed, uti en vid 1812 års Riksdag till Kongl. Maj:t ingifven underdånig Skrift, angående meningen af Ståndets, den 18 October 1809, gjorde Concession, förklarat sig anse SkråOrdningen och de utfärdade Handels-

Reglementen såsom rörande Näringarne, icke personerne; icke såsom något Privilegium för Ståndet, utan såsom en rättelse för alla, de der i Handel och Näringar ingå, samt ändteligen såsom reglementariska stadganden, dem det beror af Kongl. Maj:t ensam att förändra eller upphäfva.

Är det nu, enligt BorgareStåndets egen sålunda yttrade mening, deri vid särskildte tillfällen flere af de öfrige Stånden och jemvål nu åtskillige af de Riksdagsmän, som påyrkat allmän Näringsfrihet, instämt, gifvet att nu gällande Handtverks- och Handels-Reglementen icke utgjort något Privilegium; så lärer ock vara lika ostridigt, att de icke kunnat utgöra något föremål för BorgareStåndets concession. Ordalydelsen af denna: "att idkande af all Borgerlig "Näring, emot åtagande af deremot svarande "Borgerlig tunga, skulle blifva en rättighet för ,'alla Medborgareclasser," — innebär ock, att frågan varit om en rättighet för Medborgare i allmänhet, att ingå i Näringarne, och i följe deraf i BorgareStåndet, men icke om sjelfva den ordning, som vid inträdet i Näringen och under dess utöfning borde iagttagas. Om ock concessionen, sålunda upplöst till sin egentliga mening, den nemligen om lika rättighet för alla Medborgareclasser, att idka Borgerlig Näring, befinnes vara af nog ringa värde, så vida en slik

råttighet icke genom gållande författning förut var någon Medborgareclass förmenad, är dock troligare att härvid förelupit en lika irring, som i frågan om en, af ett annat Stånd då jemvål eftergifven men redan förut undanröjd och upphörd råttighet, än att BorgareStåndet verkeligen kunnat eftergifva samt MedStånden och Kongl. Maj:t i sådan egenskap godkänna hvad Ståndet icke egde, utan af Kongl. Maj:ts Nådiga Förordnande berodde.

Ledde af desse åsigter, hafva Utskotten kommit till samma Resultat, som hufvudsakeligen Kongl. Maj:ts Nådiga Skrifvelse framstållt: att meranämnde Reglementen icke utgöra något Stånds Privilegium: att de således icke under något Stånds concessioner kunnat anses inbegripne: att de följakteligen ännu äro att anse såsom bestående och oförändrade: och att, då de icke utgöra Civil Lag, utan œconomiske författningar, deras upphäfvande eller förändring berott af Kongl. Maj:t, derest icke Kongl. Maj:t sjelf i nåder funnit för godt, att låta Riksens Stånder i afgörandet deraf deltaga.

Då det dernäst lårer tillhöra Utskotten att yttra sig, huruvida de för sin del anse, att, med upphäfvande af merberörde Författningar, en allmän Handels- och Näringsfrihet må ega rum, företer sig frågan derom för Utskotten under

der 3:ne synpunkter, nemligen 1:o om Handelsfriheten med hänsigt till utländska handeln, exporten och importen samt det dermed sammanhängande Tullsystemet; 2:o om Näringsfriheten inom städerne, eller med hvad vilkor inträde i handel och handtverk derstädes må vara tillåtet; och 3:o huruvida skillnaden imellan landtmanna- och stadsmanna-näringar skall undanrödjas och en lika frihet till Handels och Handtverks idkande på landet, som i städerne, ega rum.

Den slags Handels- eller Närings-frihet, som afser öfvergången från de, utländska handeln inskränkande, prohibitiva författningar, till ett mera liberalt system, lärer icke för närvarande utgöra föremål för Utskottens handläggning, så vidt den inskränker sig inom yttrande öfver de i Kongl. Maj:ts nådiga Skrifvelse framställda ämnen. Af de enskilda Motioner, som dermed hafva sammanhang, röra väl Friherre Wrangels och Herr Thams äfven utrikes handeln och Tullverket; men Utskotten, som nu upptagit endast de delar deraf, de der i förstnämnde ämne ingå, få öfver de senare, i samråd med Bevillnings-Utskottet, dit berörde Memorialer äfven blifvit remitterade, afgifva särskildt utlåtande.

Frågan om Nårings-friheten inom Städerne, eller huruvida nuvarande Skråordningar och Re-

glementen skola upphåfvas eller förändras, utgör, i följe af meranämnde nådiga Skrifvelse, ett desto hufvudsakligare föremål för Utskottens handlåggning. Utskotten hafva här ofvan antydt sin öfvertygelse, om de skiljaktiga åsigter, från hvilket detta ämne kan ses och åfven blifvit betraktädt. Att det gifvits tider, då Skråföreningarne och de till deras befästande vidtagne anstalter varit för Handtverkerierne lika nyttiga till trygghet mot yttre våld och intrång, som till inre sammanhållning: att Skrån och Gillen varit för Handtverkerierna och Näringarne, åtminstone i deras barndoms-tillstånd, hvad scholor och högre Undervisningsverk varit för den egenteligen vetenskapliga bildningen: att, såsom Herr von Hartmansdorff hos Ridderskapet och Adeln anfört, det varit ur skötet af dessa slöjde- och nårings-corporationer, som det tredje Ståndet utgått, genom hvars motvigt mot de öfrige, den grundlagliga friheten blifvit stadgad och bestämd — man kan tillägga, sedan den, under ett långt tidehvarf af motsatt rigtning, bibehållits förvarad inom hägnet af den borgfred, hvarifrån Feodalismens våld, ömsom genom tappert motvärn, ömsom genom andra uppoffringar, undanhölls; detta allt kan den billige granskaren, vid en blick på förflutna tiders häfder, icke förneka; men att, för den nytta en inrättning under *ett* tidehvarf medfört, bibehålla den

i ett annat, af helt annan anda och betydelse, är icke vårdigt Statsmannens urskiljning och omtanka. Det tillhör honom tvårtom att tillse det ingen inråttning, sedan anledningen till dess tillkomst bortfallit, må qvarstå såsom en från statsbyggnadens ordnade hela afskild ruin, som genom sitt förfall förringar sitt fordna värde och sedan den genom sitt väsende upphört att gagna, alltid genom den qvarstående formen är för utvecklingen af nya samhålls-förhållanden i sin mån hinderlig.

Tiden, då Skråinrättningarne tillkommo, var en tid af godtycke å ena, beroende och undanhållen upplysning å andra sidan. Den tid, i hvilken fråga blifvit väckt om deras upphåfvande, utmårker sig af lagbunden frihet och af stråfvande till allmån medborgerlig bildning. Något Skrå behöfves icke mera till Handtverkeriernes försvar och betryggande; ty landsfreden har gjort borgfreden umbärlig eller i sig inbegripen, och en hvar är såker under lagen. Något Skrå behöfves icke eller för vårdande a Handtverkeriernes framsteg och öfverflyttning a insigterne på efterkommande; ty dessa framsteg och insigter blifva, genom vetenskapernas deråt lånade ljus, genom bildningens allt mer tilltagande allmännelighet och allsidighet, samt genom verldshandeln och den litterära communicationen, så spridda och allmångjorda, att Handtverks-insigternes förlorande, i brist af deras

fortplantande genom Skrån, lika litet låter tänka sig, som jordens ödesmål i brist af sårkilda undervisnings-anstalter för landtbruket. Något Skrå behöfves icke eller för att, åt Borgare-Ståndets politiska tillvarelse, gifva någon fasthet; ty åfven i detta afseende innefatta de constitutionella bestämmelserna en säkerhet, som genom en enskild förening lika litet kan ökas som förringas. Något Skrå behöfves ändtligen icke, för att underlåtta inträdet i Näringarne; ty samma utväg dertill är i alla fall öppen, och än flere erbjuda sig, endast tillstånd och tillfälle gifves att begagna dem; och Skråinrättningen erbjuder dessutom den inträdande Nårings-idkaren inga andra fördelar, än som öfvervågas af honom ålagde utgifter, eller, genom de icke utan skäl öfverklagade Gesållsvandringarne, föranleda till landets betungande. Det vore således endast för att pröfva de i handtverksyrken inträdandes skicklighet, som Skråinrättningen skulle vara nödig; och om denna pröfning på annan autoritet öfverflyttas, samt en viss ålder derjemte förutsättes såsom vilkor för erforderlig stadga, synas Skråinrättningarne åfven i detta afseende så mycket håldre kunna umbåras, som berörde pröfnings bibehållande hos dem skulle kunna leda till en med tidsandan och verklig rättsenlighet icke öfverensstämmande ensidighet.

Om, förutan desse allmänna grunder, Ut-

skotten skulle tarfva något stöd af erfarenhet för sin öfvertygelse, om möjligheten och lämpeligheten af Skråinrättningarnes upplösning, behöfver det icke hemtas från andra Länder; det finnes på nära håll i Fabriksanläggningarne, hvilka, utan att vara något Skråtvång underkastade eller medföra något slags monopolium för sine innehafvare, likväl, vida mera än de egentelige Handtverkerierne, tilltagit i förkofran, oagtadt de otvifvelagtigt fordra större både förlag och arbetsdrift; att förtiga exemplet af de flere Ståder, som i sednare tider blifvit anlagde, utan att vara Skråinrättningar underkastade, och utan att någon olägenhet för deras rörelse och Näringar deraf förmärkts hafva uppkommit.

Utskotten hafva, af alla dessa anledningar, ansett, att den SkråÅmbeten hittills tillagde myndighet kan umbåras, och, jemte deras nuvarande organisation, bör upphäfvas, samt att det ordnande af Näringarne inom Ståderne, som ändock kan blifva behöfligt, bör innefattas i nya, efter nuvarande tidsförhållanden lämpade Handtverkeri- och HandelsReglementen, utgående från de hufvudgrunder, att stadgad ålder och beprövad skicklighet utgöra egentliga vilkoren för inträdet bland Ståderne sjelfständige Näringsidkare, och att en utväg till slikt inträde derföre bör öppnas äfven för dem, som icke genomgått de hittills vanlige lårograderne,

Af icke alldeles enahanda beskaffenhet har frågan, huruvida gränsorne emellan Landt- och Stadsmanna-Näringar skulle upphöra, samt de sistnämnde, eller Handel och Handtverk, äfven på Landet få idkas, förekommit Utskotten. En sådan frihet har i flere af de gjorde Motionerne, och jemväl vid föregående Riksdagar, blifvit påyrkad, och den naturliga rättigheten, att hvar som heldst obehindrad använda egande skicklighet och arbetsförmåga, samt efter eget val bestämma sättet till sitt årliga försörjande, till grund derföre åberopad. Utskotten hafva likväl bordt ihågkomma, att fråga här icke är att ordna en ny Stats och dess medlemmars förhållanden efter rättsenliga grundsatser; utan att efter tidens kraf reformera äldre institutioner, i afseende på hvilka det är nödigt att tillse, huruvida något contract ligger till grund för det nuvarande förhållandet; ty en med stöd af Samhällscontract på god tro förvärfvad rätt, måste vara lika helig, som den naturliga är, intill dess den genom Samhällscontract afsäges. Utskotten hafva förut yttrat sin öfvertygelse, att Skrå- och Handelsordningarne, det är de Författningar, som bestämma sättet till inträde i Näringarne och till deras idkande inom Ståderne, innefatta, icke Privilegier, utan Reglementariska Stadganden, som efter förändrade omständigheter kunna ändras eller upphäfvas; men

Utskotten kunna icke hysa enahanda tanka i afseende på de författningar, som bestämma Ståderne uteslutande rätt till idkande af vissa Näringar. Ståderne, emellan hvilkas och Landtmannens yrken allt ifrån äldre tider skillnad blifvit gjord, äro ostridigt privilegierade på desse Näringar och vid samma rättighet tryggade; genom Kongl. Försäkringen den 23 Februarii 1789, hvilken vid 1809 års Regementsförändring och genom de deraf härledde nya constitutionella förhållanden icke kan anses undanröjd, utan tvärtom genom RegeringsFormens 114 §. bekräftad, samt icke eller blifvit rubbad genom ofvannämnde concessioner, de der endast bestämma en allmän rättighet till inträde i Borgerliga Näringar, det är, till Näringar i Ståderne, så vida begreppet af Stad alltid varit förenadt med begreppet af Borgare. Sjelfva Borgerskapets organisation, såsom utgörande en del af representationen, synes icka heller stå tillsamman med en fullkomlig sammanblandning af Landt- och Stadsmanna-Näringar, emedan en oinskränkt tillåtelse för Näringsidkare att få drifva Handel och Handtverk på Landet, med lika utskylder till Staten, som de i Stad bosatte, men med befrielse från dem, som desse i och för Ståderne särskilde administration måste utgöra, möjligen och icke osannolikt skulle leda till en upplösning af de Ståder, som icke

ega Sjöfart eller något eljest gynnande läge, samt derigenom och genom utflyttningar från Ståderne till Landet betydeligen minska antalet af det egentliga Borgerskapet, så vida de å Landet bosatte Näringsidkarne lossades från alla förbindelser till Ståderne och upphörde att i egenskap af Borgare anses. Utskotten anse således, att en fullkomlig frihet att jemvål å Landet, oberoende af Städerne, idka alla de Näringar, hvilka efter häfd och Författningar hittills varit såsom Stadsmanna-Näringar ansedde, icke kan annorlunda än i sammanhang med en nu icke ifrågavarande förändring i grunderne för BorgareStåndets representation samt för Ståderne styrelse och dess aflöning, ega rum. Detta utesluter dock hvarken ett närmare bestämmande af gränsen emellan Landt- och Stadsmanna näringarne, eller sådane modificationer i de derom hittills gällande Författningar, som till Landets och Ståderne ömsesidiga fördel kunna ega rum. Utskotten hafva nemligen trott sig finna, att Landtmannen, allt ifrån äldre tider tillbaka, egt rättighet att å Landet få antagne sådane Handtverkare, hvilkas bitråde ofta är honom nödigt, och stundom behöfligt att skyndesamt erhålla: att vid bestämmande af desse såkallade Gerningsmåns antal, genom Kongl. Brefvet den 23 Junii 1802, anledning blifvit gifven till till-

ökning

ökning deruti, i den mån särskilde omständigheter dertill föranledde: att allmänna lagens stadgande i 4 Cap. 3 §. Handels-Balken innebär, det inhemska råämnen skulle få i handtverkshus å landet förarbetas: att, genom den allmänna inskränkning i Handtverkeriers förläggande på landet, som, sådant oaktadt, egt rum, hinder yppats att i detta afseende begagna de för vissa Handtverkerier tjenliga lägenheter, som å landet funnits men i ståderne saknats: att, om det å ena sidan är af nytta jemväl för landet, det äfven de mindre ståderne bibehållas såsom föreningspuncter för afsättning och uppköp, Ståderne å andra sidan icke skulle förlora dervid, om sådane Handtverk, till hvilka tjenlige lägenheter eller hugade idkare ej finnas inom deras område, blefvo drifne på Landet, så vida nemligen idkarne genom utskylders erläggande bidrogo till upprätthållande af styrelsen och förvaltningen i närmaste Stad, under hvilken de såsom Borgare ansågos höra: och ändteligen att då syftningen till en fri utveckling af krafter och verksamhet och till missnöje med alla œconomiska tvångsband, länge i verkställigheten föranledt till en fördragsamhet med obehöriges intrång i Näringarne, genom hvilken Ståderne och deras Näringsidkare varit blottställde för mycken medtäflan, utan att i samma mån understöd-

jas med några bidrag af utskylder, det synes mest förenligt med Städernes fördel, att detta oregelbundna förhållande, mot hvilket, såsom af tidslynnet understödt, man förgäfves i långden bjuder Författningarnes värn, ordnas på ett sätt, som gör en hvar Näringsidkare, i mån af sin rörelse, lika skattskyldig, samt sämedelst tillskyndar Städerne inkomster, och som, då det således underlåttar tillfället för en hvar att laglligen förvärfva rättighet till Näringars idkande, undanrödjer all betänklighet att från intrång deri afhålla dem, hvilka icke begagnat ett sådant tillfälle, utan, genom Näringarnes idkande utan anmälan eller tillstånd, förnärma både de skattskyldige Näringsidkarne och Staten.

Utskotten, som, hvad Handeln angår, ansett den redan lemnade tillåtelsen för Landtmannen till fri Spannemåls- och Victualie-handel samt afsättning af egen och grannars afvel och slöjder göra tillfyllest, heldst om dertill kommer ett bestämdt förklarande, att under nämnde frihet förstås alla Landtmanna-Producter och tillverkningar, så att deras föryttring i Städer eller på marknader icke må af några specielle deremot stridande Författningar hindras, samt för sin del icke trott någon Handel med köpmanna-varor vara å Landet behöflig eller nyttig, hafva, hvad Handtverkerierne angår, dels ansett ett närmare bestämmande af Gernings-

mån på Landet böra på ofvannämnde grunder ega rum, för att derefter utesluta behofvet af tillfällige tillökningar eller undantag, dels ock, med bibehållande skillnaden emellan Landt- och Stadsmanna-Näringar samt af Borgarerätten, såsom vilkor för de sednares idkande, trott en utvåg böra öppnas att, under sådant vilkor, jemväl på Landet få idka dem, då tjenlige lägenheter sig dertill erbjuda, dels ändteligen, sedan ej mindre inträdet i Näringarne blifvit underlåttadt, än ett ökadt tillfälle till deras idkande jemväl å Landet beredt, ansett en strafflag blifva nödig för dem, som, försummande att förskaffa sig sådane rättigheter, ingripa i dem, hvilka andre lagligen förvärfvat.

Då detta ämnes behandling, i likhet med lagfrågor, ålagt Utskotten förbindelsen, att i detaille utarbeta de stadganden, för hvilka hufvudgrunderne nu blifvit föreslagne, erkänna Utskotten med tacksamhet den ledning, som dervid erhållits af de utaf Kongl. Maj:t Nådigst förordnade Committerades förslag, deraf ej allenast uppställningen, utan ock i många fall åsigterne och de deraf härledde föreskrifterne, blifvit begagnade i de förslag till förordning om Handtverkerierne, till författning om Gerningsmåns antagande på Landet och till Handelsordning, som Utskotten nu få till Riksens Högl. Ständer öfverlemna, och i afseende hvarå det nu torde

vara i sin ordning att redovisa anledningarne så väl till afvikelserna från Committerades förslag, som till det afseende, Utskotten ansett sig böra göra eller icke göra å enskilde Motioner i ämnet.

Härvid förekommer:

1:o Förordningen om Handtverkerierne.

Vid den af Committerade föreslagne ingressen till denna Författning äro anmärkningar gjorde af Herrar Winbladh och Leffler. Då uti denna egentligen skola antydas anledningarne, hvarföre en ny Författning i ämnet ansetts behöflig, och Utskotten derom här ofvan tillkännagifvit sina åsigter, anse Utskotten så mycket heldre öfverflödigt, att något särskildt förslag i afseende på samma redaction upprätta, som, i händelse berörde åsigter af Riksens Ständer gillas, och derjemte vinna Kongl. Maj:ts nådiga bifall, Kongl. Maj:t lårer täckas i enlighet dermed besörja redactionen, som jemvål torde komma att innefatta, det denna Förordning är en följd af Kongl. Maj:ts och Ständernes sammanstämmande beslut.

I. Artikeln af Committerades förslag, angår handtverks-ämbetens sammansättning och sammankomster. Lika med de flere Riksdagsmän, som vid denna artikel gjort anmärkningar, hafva Utskotten trott sig finna, att genom handtverks-ämbetens bibehållande på sätt i denna

artikel blifvit föreslaget, skulle en del af den fordna skråformen blifva qvarstående utan någon egentelig betydelse eller function, och sålunda ej kunna hafva annan följd, än att genom näringsidkares', ehuru icke tvungna, dock af författningen föranledda och troligen derigenom bibehållna deltagande i dessa föreningar onödigtvis upptaga deras tid och öka deras utgifter. Utskotten hafva visserligen funnit det vara obetaget för så väl näringsidkare, som alla andra medborgare, att sinsemellan ingå föreningar i hvad ändamål som heldst, så snart icke Statens eller enskild medborgares rätt derigenom för nära trädes; men Utskotten hafva derföre icke ansett föreningar, utan något bestämdt ändamål, böra blifva föremål för Författningarnes föreskrifter och anvisningar. Deremot har det förekommit Utskotten, att om å ena sidan den myndighet och pröfningsrätt, som hvilat hos Handtverkeriernes Skrå-ämbeten, stundom kunnat föranleda till en nog ensidig utöfning deraf, om någon gång desse Ämbeten mera afsett egen fördel af utesluten medtäflan, än den allmänna af handtverkeriernes förkofran, skulle deremot en öfverflyttning af ämbetenas befattning på Städernes Magistrater, med rättighet och åliggande för desse, att i första hand taga befattning med handtverkeriernes alla angelägenheter, icke allenast för mycket upptaga desse Ämbets-

verks åt många andra vigtiga göromål egnade tid, utan ock stundom förefalla fremmande för Magistrats-personernes insigter och erfarenhet. Det är detta omedelbara beroende af Magistraterne, som flere af de Riksdagsmän utaf Vålloff BorgareStåndet, hvilka vid förslaget gjort anmärkningar, funnit så vidrigt och utmårkande så ringa förtroende till näringsidkarnes egen insigt, omtanka och rättsinnighet; och åfven Utskotten förefaller, som vore det i en tid, då man ofta, och ej utan anledning, påyrkar att œconomiska angelågenheter båst af enskilde municipal-inråttningar ordnas och besörjas, mindre lämpeligt att åt en ÅmbetsAutoritet uppdraga närmaste vården af handtverkeriernes så beskaffade, hittills af särskilde Gillen besörjde angelågenheter. Utskotten hafva härvid trott sig finna en medelvåg, genom antagande af det hufvudsakliga i Herr Lefflers förslag, om inråttning af HandtverkeriSocieteter. Då desse, sammansatte af olika näringars idkare, bland andre befattningar åfven pröfva deras skicklighet, som i näringarne söka inträde, vinnes derigenom å ena sidan fördelen att denna pröfning är anförtrodd åt sakkunnige, och å den andra undvikes den ensidighet, som, efter hvad ofvanberördt är, vore att befara genom pröfningens öfverlemnande endast åt idkarne af den näring, hvari inträde söktes. Näringarnes idkande på ett sätt,

som ledde till ömsesidig och allmän förkofran, blefve ock såmedelst föremål för en mera sammanhållen omtanka.

Utskotten hafva på sådan grund, och med stöd af deras förut yttrade mening om lämpligheten af Skrå-inrättningarnes upplösning, i stället uti denna Artikel föreslagit, huru ofvannämnde HandtverksSocieteter skulle organiseras. I sammanhang dermed hafva ock Utskotten trott sig åt Friherre Wrangels motion, angående en särskild anstalt till slöjders exposition och försäljning, böra lemna det afseende, dess ostridigt goda syftning förtjenar, då Utskotten föreslagit en uppmaning eller anvisning till berörde Societeter, att om sådane inrättningar besörja. Derutöfver lårer Lagstiftningens åtgärd till deras befrämjande icke kunna sträckas, så vidt ej bitråde skulle anslås af allmänna medel; och ett tillstyrkande häraf, om det ock låge inom gränsen för Utskottens befattning, skulle Utskotten anse betänkeligt, då det i allmänhet visat sig vara så föga ändamålsenligt, att inblanda Staten i œconomiska anstalter, samt nuvarande tids rigtning till industri och sjelfverksamhet synes lofva, att, om endast tvångsbanden lossas och ett för rörelsens liflighet och näringarnes förkofran gynnande Statshushållnings-system i allmänhet iagttages, af egen kraft framgå till det mål, man åsyftar att vinna; åberopande Utskot-

ten, i afseende på Friherre Wrangels derjemte gjorde framställning om industri-scholor, det utlåtande, som Stats- och EkonomiUtskotten i anledning af åtskillige andre i detta ämne gjorde motioner särskildt afgifva.

II. Artikeln om Lärlingar.

Utskotten, som icke i något fall trott sig böra, för beräkningen af materiel vinst, lemna utrymme åt möjliga, om ock osannolika, moraliska förhållanden, samt ansett egenskapen af näringsidkare, för så vida den är oskiljagtig från egenskapen af Borgare, jemväl böra innebära behörighet till representation eller deltagande i val till Representanter, hafva på sådan grund föreslagit den förändring; denna Artikels 1 §. att endast Christne Trosförvandter skola vara berättigade att ingå i de handtverk, om hvilkas idkande denna Artikel handlar.

Då Utskotten i allmänhet antagit den grundsats, att beprofvad skicklighet bör utgöra enda och rätta grunden för fortkomst inom näringarne, och i sammanhang dermed ansett med frie medborgares rätt att sins imellan träffa aftal, mest öfverensstämmande att så väl lärotid, som öfrige förhållanden emellan Mästare och Lärlingar genom contracter bestämmas, hafva Utskotten vid 2 §. uteslutit föreskriften om samma tids bestämmande till vissa år. Efter dessa åsigter

äro

åro ock föreskrifterne i denna Art. öfrige §. §. lämpade, och, efter Utskottens tanka förenklade; men stadgandet, vid hvilken ålder Lärlingar måga till Gesäller antagas, hafva Utskotten ansett lämpeligast kunna förekomma i 3 Art. som handlar om Gesäller.

I anledning af de uti BorgareStåndet gjorde anmärkningar hafva Utskotten ansett en viss pröfvotid vara nödig, innan Lärlingen anses som antagen och såsom sådan hos vederbörande anmäles.

För de fall, då något Contract emellan Måstare och Lärlingar icke är upprättadt, hafva Utskotten ansett förhållandet dem emellan böra vara enahanda med det, som emellan Husbonde och Tjenstehjon eger rum, hvaraf äfven skulle, i de fall då Måstaren upptagit ett vårnlöst barn under dess spädare ålder, följa den vidsträcktare rätt till dess biträde, som Fosterföräldrar i allmänhet enligt Tjenstehjons-stadgan tillkommer.

Den i första Art. föreslagne förändring, i följe af hvilken den, enligt Committerades förslag, Magistraterne tillkommande befattning i vissa fall skulle på HandtverksSocieteterne öfverflyttas, är jemväl i denna och nästföljande Artiklar tillämpad.

III Artikeln om Gesäller.

I följe af den ofta yttrade grundsatsen, att antaga skicklighet och stadga såsom rätta bestämmelsegrunderne för fortkomsten i Näringarne, hafva Utskotten ansett en hvar, som uppnått 18 års ålder och visar sig ega behörig skicklighet och god frågd, böra vara berättigad att till Gesäll antagas; men huruvida eftergift vid särskildte tillfällen må ega rum i afseende på åldern, hafva meningarne varit delade, så vida 2:ne Stånd ansett 16 år göra tillfyllest, i de fall då sällsynta anlag och färdighetsprof jemte stadga ådagalåggas, och 2:ne åter ansett det böra vid förstnämnde ålder ovilkorligen förblifva. De förre hafva afsett de olika anlag och det olika bemödande till deras utveckling, som hos ynglingar ofta röjes; de sednare åter hafva trott, att om sådant inträffar med skickligheten, fordras dock en mera framskriden ålder för den stadga och pålitlighet i uppförande, som Gesällskapets större frihet bör förutsätta.

Genom undanrödjande af stadgandet om ett bestämdt antal läroår, förfaller äfven den af Committerade uti denna Art. 1 §. föreslagne föreskrift för Mästare, att hos Vederbörande anmäla, då lärlingen uthållit sina läroår; utan blifver det tvärtom den sistnämndes ensak, att, då han anser sig hafva förvärfvat erforderlig

skicklighet, och tiden upphört för det Contract, han, i egenskap af Lärling, kan hafva med någon Mästare afslutat, anmäla sig till Gesällbrefs erhållande.

Vid det i 3 §. föreslagne ålåggande för Gesäll, att å Verkstad arbeta tillsamman med antagne Legokarlar eller Qvinspersoner, hafva Utskotten endast, i anledning af en hos BorgareStåndet gjord anmärkning, och till bibehållande af det anseende för Borgerliga yrken, hvarförutan redbare och insigtsfulle idkare deraf ej kunna påråknas, förutsatt såsom vilkor, att nämnde Legokarlar eller Qvinspersoner skola vara vålfrågdade.

I afseende på de prof, hvilka, vid inträdet i Gesällclassen, så vål som i öfrigt efter denna författning, skola aflåggas, hafva Utskotten ansett af hufvudsaklig vigt, det de, som granska desse prof, göra sig förvissade, det Ämne-svennen egt och eger förmåga att dem fullgöra; derom en föreskrift sålunda blifvit föreslagen, att i denna Artikel intagas.

Bland de mest öfverklagade olägenheter af nuvarande Handtverks-författningar, har varit den större frihet Gesällerne åtnjutit, dels till kringvandringar, dem de stundom länge och sysslolöst fortsatt, under skål eller förevändning, att arbete ej kunnat erhållas, dels till mindre ordentlig lefnad under vistandet hos

Måstarne, troligen härledd derifrån, att de, i händelse af desses missnöje, haft en lätt utväg, att på annat håll söka arbetsförtjenst, eller åtminstone icke, i saknad deraf, varit underkastade lika arbetstvång och påföljder, som andre sysslolöse personer. Utskotten hafva trott sig enklast och lättast förekomma desse olägenheter, genom en föreslagen föreskrift, att förhållanderne emellan Måstare och Gesäller komma att bestämmas efter den Tjenstehjonsstadga, som gäller för enahanda förhållanden emellan Husbönder och Tjenande i allmänhet, då ej genom särskildte arbetsbeting andre vilkor blifvit öfverenskomne. Man har trott sig sålunda på en gång ernå hvad ordningen i allmänhet och enskildt inom Handtverkerierne påkallar. Men för att icke, hvad man å en annan sida befarat, härigenom föranleda till en slags servitude, som vid intrådet i Näringarne, särdeles för de mera bildade och vid arbetstvånget mindre vane Medborgareclasserne, skulle blifva motbjudande, har man ej allenast lemnat rättighet, att, genom särskildte beting eller contracter göra undantag och modificationer från den allmänna regeln, sådane likväl, att ingen derigenom får fritaga sig från den, alla åliggande pligten till sysselsättning och försörjning, eller hvad man hittills kallat, att ega lagligt försvar, utan ock inskränkt Gesällens arbetsbiträde, der ej enskild-

te aftal annorlunda träffas, till handlåggning vid det yrke, i och för hvilket han blifvit antagen, samt ändtligen, från husagan fritagit Gesållerne, och i stället föreslagit andre lämpelige ansvars påföljder. Tiderne för flyttning och uppsägning, har man ock sökt att så bestämma, som man efter Handtverksyrkenas beskaffenhet och beqvämlighet ansett lämpligt.

IV. Artikeln om Mästare etc.

Äfven under öfverläggningen om förslaget till denna Art., hafva Utskotten ansett sig böra, utan afvikelse, följa sin antagne grundsats, att styrkd skicklighet bör utgöra ett vilkor för inträde i Näringarne, och derföre uteslutit den del af 1 §., enligt hvilken, i vissa fall, Mästerskap skulle, utom aflagdt Måstareprof kunna vinnas. Deremot hafva i frågorne, så väl huruvida, enligt nämnde §., vissa Gesållår skulle erfordras för Måsterskapets vinnande, eller en mera framskriden ålder, i annat fall utgöra vilkor, som, huruvida den, hvilken icke varit Lärling och Gesåll, må, vid uppnådd myndighets ålder, eller, först vid äldre år, hvilka dock från de i 5 §. bestämde 27, ansetts kunna nedsättas till 24, efter aflagdt Måstareprof, tillåtas för egen räkning idka Borgerlig handtering, meningarne varit delade, på sätt förslaget till

Handtverksordningen utvisar. Tvånne Stånd hafva hårvid åberopat samma, ofta anförde, skål, att endast skickligheten, huru den ock må vara förvårfvad, bör utgöra vilkor för inträde och fortkomst i Nåringarne, som legat till grund för Låroårens afskaffande, och derjemte en hvar Medborgares naturliga råttighet till sjelfståndig utveckling af sin arbetsförmåga från och med samma tid, då han råder sig och gods sitt sjelf; tvånne andre Stånd hafva deremot ansett, att egenskaperne af Lårlingar och Gesåller, dem man i förslaget bibehållit, skulle förlora all mening och betydelse, om icke, i frågan om konstfliten, så vål, som om den vetenskapliga bildningen, fåstades något afseende å den tid och ordning, under hvilken skickligheten vunnits: att, om något företråde icke förunnades dem, som underkastat sig det ofta påkostande, men kanske lika ofta nyttiga arbetstvånget, skulle de fleste genom sidovågar söka undvika det: och att Handtverksidkarne derigenom, efter all sannolikhet skulle få vidkånnas en brist på biträde, hvaraf åfven Nåringarne skulle lida.

Vid redactionen af 1 §., har kommit i öfvervågande, huruvida de, som söka inträde i Borgerliga Nåringar, borde, på sätt en Ledamot af Vålloſl. BorgareStåndet föreslagit, bland andre præstanda åfven undergå förhör i Rikets Grundlagar; men, ehuru sådane kunskaper skå-

ligen kunde fordras hos Medlemmar af ett Riks-Stånd, hafva likvål, då de icke i allmänhet utgöra något sådant vilkor för Representantens behörighet, hvars officiella ådagaläggande i förväg är honom ålagdt, Utskotten funnit betänkligt, att något stadgande härom för närvarande föreslå.

De bestämmelser 2 §. innehåller, hafva Utskotten ansett enklare och med samma åsyftade fördel till liderlighets förekommande bland Gesällclassen, kunna hänföras dertill, att ingen, som under loppet af sistförflutne året varit dömd för fylleri, och ingen, som blifvit dömd förlustig medborgerligt förtroende, eller eljest är vanfrägdad, må meddelas burskap och dermed förenad rätt till Handtverks idkande. Det synes dock billigt, att en sådan, då han aflägger behörigt prof af kunskap och skicklighet, lemnas den rätt, att med egne händer försörja sig af Handtverket, som, långre fram i författningen, blifvit lemnad Måstare, de der vunnit burskap, men detsamma genom dylike förhållanden sedermera förverka.

Bibehållandet af 3 §. beror deraf, huruvida det ena eller andra af ofvannämnde alternativer antages.

8 §. hafva Utskotten uteslutit, då de ansett de kunskaper, hvilka, enligt 1 §. erfordras, vara för en Borgare så oumgänglige, samt tillfäl-

let till deras inhemtande så allmänt beredt, att undantag från stadgandet derom ej erfordras.

Vid 11 §. hafva Utskotten ansett nödigt tillägga, att Måstare, som uppsagt burskap och sig derom å nyo anmåler, skall, vid dess beviljande, å nyo erlägga dermed förenade afgifter.

De anmärkningar, som vid 12 §. blifvit gjorde af åtskillige värde Ledamöter af Vållofl. BorgareStåndet, hafva icke undfallit Utskottens uppmärksamhet. De, som framstållt desse anmärkningar, hafva nemligen ansett förslaget i denna §. stridande emot ordningen i Handtverkerierne, och ledande dertill, att en och samme Näringsidkare skulle kunna slå under sig flere Handtverk. Utskotten hafva deremot ansett förslaget instämmande med den skåliga frihet, man åsyftar att i Näringarne bereda, och med det oberoende, en Handtverkare först då kan anses ega, när han får i alla delar tillverka eller låta tillverka de arbeten, hvilkas förfärdigande tillhör hans yrke, utan att i vissa delar deraf nödgas anlita andre Näringsidkares bitråde. Derigenom vinnes ock för allmänheten den stora fördel, att den Handtverkare, af hvilken ett arbete beställes, icke i frågan om priset å och beskaffenheten af vissa delar deraf, eller tiden till dess fullbordande, kan hänvisa

till

till andre Handtverkare, hvarigenom den beställande ofta kunnat vara, antingen blottställd för osäkerhet och godtycklig behandling, eller ock nödsakad, att i och för ett och samma arbete, med flere särskilde Handtverkare underhandla. På dessa skäl, och då i öfrigt nödige correctiver emot missbruk, af den, i denna §. Handtverkare lemnade rättighet, icke saknas, enär betydelige böter blifvit för samma missbruk föreslagne, hafva Utskotten icke dragit i betänkande, att för sin del tillstyrka §:s antagande.

13 §. är egenteligen den, hvarigenom en frihet till Stadsmanna-Näringars idkande å Landet, som förut icke egt rum, blifvit medgifven. Anmärkningar deremot äro ock, af flere BorgareStåndets vårde Ledamöter, så väl inom Ståndet, som i Utskotten, framställde. Utskotten hafva förut utsagt sin öfvertygelse, att en upplösning, af den skillnad, som hittills varit emellan Landtmanna- och Stadsmanna-Näringarne, icke står tillsammannan med Ståderne nuvarande inrättning och Borgerskapets rättigheter; men då, för den tillåtelse att idka vissa Stadsmanna-Näringar å Landet, som, enligt denna §. skulle få ega rum, Burskap och Borgerliga utskylders erlåggande till Ståderne blifvit förutsatte såsom vilkor: då det förut saknade tillfälle, som derigenom blifvit beredt till

begagnande af vissa lägenheter och naturförmåner, hvilka, stundom äro å Landet tillgänglige, men deremot i Ståderne saknas, ostridigt måste på Näringarnes utveckling och förkofran hafva ett fördelagtigt inflytande: då det för ingen del är troligt, att, i de fall, då lika förmånlige lägenheter till en Närings idkande erbjuda sig, i Stad och på Landet, Näringsidkaren väljer det sednare, och såmedelst fråntråder det alltid lättare tillfälle till afsättning, samt till all slags, för Näringen behöflig, communication, som Staden vanligen erbjuder: och, då Ståderne i allmänhet, förutsatt, att de hysa skicklige och idoge Näringsidkare, skola hafva mindre olägenhet af den, härigenom beredde, för allmänheten gagneliga täflan i Näringarne, än gagn af de bidrag till utskylder och onera, hvilka, genom den föreslagne tillåtelsen, vinnas, men hvaraf de fleste eljest skulle uteblifva; så hafva Utskotten funnit sig böra tillstyrka denna §:s antagande, med uteslutande af hvad deri upptages, angående hinder för tillåtelsen, i de fall, då anledning derigenom kunde gifvas till införsel af fremmande förbudne varor, så vida Utskotten, dels ansett ett slikt undantag ofta kunna föranleda en nog godtycklig pröfning, dels trott förekommandet af lurendräjeri och tullförsnillning, så hufvudsakligen bero af andre omständigheter, att

ifrågavarande förhållanden derå icke kunna ega annat än ett högst ringa inflytande.

I afseende på denna Art. 14 §., sådan den af Committerade blifvit föreslagen, hafva meningarne, på sätt Utskottens förslag utvisar, varit delade, då tvänne Stånd ej allenast ansett §. böra qvarstå, utan ock, tillägg göras om rättighet för Förlåggare, att erhålla och bibehålla Borgarerätt, så länge han håller godkänd Mästare å verkstad, men tvänne Stånd deremot funnit, så väl §., som berörde tillägg, böra utgå. De förre hafva afsett, att Capitalerne, sämedelst skulle dragas till Näringarne, och desses förkofran i samma mån beredas. De sednare hafva åter, i afseende på inteckning i Handtverkeriernes effecter, befarat, att de lån, som deremot kunde erhållas, icke skulle vara af belopp att lemna betydeligt understöd, enär effecterne vanligen äro af ringa värde, samt att en Handtverkare ofta skulle blottställas derigenom, att det, hvarmed han idkar sin Näring, och, som nu efter Lag sist utmåtes för skuldfordran, skulle i sådant fall derföre först tillgripas; äfvensom sistnämnde tvänne Stånd förment, att, då man i allmänhet antagit skicklighet, såsom vilkor för inträde i Näringarne, vore det i en tid, då man till dem önskar bereda en öfvergång från de så kallade tärande classerne, föga conseqvent och ändamålsenligt, att inrymma den

förlåggande Capitalisten, i de rättigheter, som ensamt borde vara den förvärfvade insigten och arbetsförmågan förunnade, samt såmedelst försåtta den sednares innehafvare i ett ofta tjenstskyldigt och af den förre beroende tillstånd.

Emot 16 §. hafva väl anmärkningar blifvit gjorde, af dem, som ansett den, Enkor och andre personer af Qvinnkönet tillagde rätt, att sig med Handtverk försörja, vara nog vidsträckt och kunna blifva förnärmande för Handtverkeriernes egentelige idkare. Utskotten hafva likväl för sin del trott samma rättighets medgifvande, påkalladt af en billig omtanka för de Samhällsmedlemmars försörjning och utkomst, hvilka, merändels vanlottade och utan annan tillgång än den förvärfvade, vanligen till något mindre lönande yrke inskränkta arbetsförmågan, sakna det förlag och den grad af verksamhet, som ett befaradt intrång i de egentlige Handtverkerierne skulle förutsåtta. Denna §:s sista Moment, angående befrielse för Qvinnor, som idka Handtverk, från afgift till SkråÅmbetenas Cassor, hafva Utskotten ansett kunna utgå, på grund af sitt förut anförde och motiverade beslut om samma Åmbetens upplösning.

Vid 17 och 18 §. §. äro anmärkningar gjorde i Vållofl. BorgareStåndet, af Herrar Limnelius och Leffler, som ansett, att, då hvarje Borgares utskylder till Kronan och Staden, bestäm-

mas efter den rättighet och det tillfälle han anses ega till afsättning eller arbetsförtjenst, inom den Stad, hvaraf han är Medlem, skulle det vara en oråttvisa, om han deri finge vidkännas intrång af andre Ståders Näringsidkare, som hafva lindrigare utskylder att erlägga, och derföre kunna lemna sina varor till båttre pris, hvilket ock kunde leda till vissa Ståders, synnerligen de större, upplösning. Utskotten hafva åter trott de fördelar, som Allmänheten otvifvelagtigt skall vinna, genom en allmännare täflan, och genom en mera spridd tillgång å alla slags Handtverkerivaror, som med detsamma skall sprida den större insigt och skicklighet i Handtverkens idkande, hvilken, på vissa ställen tidigare, på andra åter sednare, vinnes, öfverväga de befarade olägenheterne, hvilka till en stor del förfalla, då man besinnar, att afgifterne till Kronan kunna och böra minskas, jemvål medelst Ståderne nedsättning från högre till lägre class, i samma mån, som rörelsen på något ställe blifver af en eller annan anledning mindre indrägtig, samt deremot ökas i den mån densamma å annat ställe tilltager, att afgifter till Ståderne äro till sitt totalbelopp beräknade efter behofvet för Ståderne styrelse och administration, och således icke ovilkorligen uppgå till högre belopp i de Ståder, der en större rörelse och Nårings förkofran varit påräknad, än i de öfrige, ehu-

ru visserligen Näringarnes mer eller mindre fördelagtighet tjent till måttstock vid afgifternes fördelning, emellan en och samma Stads Näringsidkare inbördes, och ändteligen, att om, i de större Städerne, sistnämnde bidrag och utskylder skulle vara af mera betydenhet, än i de mindre, ega deremot de större Städernes Näringsidkare, vanligtvis med större förlag, ett tillfälle att deraf draga fördel, som, gynnadt af desse Städers läge och befolkning, visserligen icke kan, utom i ganska sällsynta fall, af antingen oskälig stegring å deras, eller ofvervägande skicklighet å kringboende Näringsidkares sida, genom desse sistnämndes mellankomst betagas eller förringas.

19 §. hafva Utskotten funnit lämpeligt förändra på det sätt, att Murare- och Timmermans-handtverket må kunna, till Allmänhetens ostridiga båtnad, förenas hos en och samma Person, hvilken, såsom i sådant fall fullständig Byggmästare, bör ega de insigter i ritningars och desseiners upprättande, som denna §. omförmåler, hvilka åter icke skulle fordras för dem, som endast anmåla sig till idkande af endera bland desse afdelningar utaf Byggnadskonsten.

De anmärkningar, som vid 20 §. blifvit gjorde derom, att för inträde i Bryggeri-, Slagteri- och Bakeri-Näringarne skulle erfordras lä-

rotid, och Mästareprofs aflåggande, hafva Utskotten för sin del icke ansett förtjena afseende, då desse Näringar, såsom ingående i den vanliga inre hushållningen, äro allmänt kände och utöfvade, utan hafva Utskotten förmodat ett stadgande, att samma Näringars idkande alltid i Stad skall vara med burskap förenadt, göra för ändamålet tillfyllest.

21 §:s stadganden har Utskotten lämpeligast ansett kunna hänföras till den Artikel, som i allmänhet handlar om forum i dessa mål.

V. Artikeln.

De i denna Art. af Committéen föreslagne stadganden, hafva Utskotten funnit grundade på en billig reciprocité emellan Handtverksidkare och de personer, som dem anlita, och derföre hufvudsakligen bibehållit. På det den i 2 §. föreslagne stämpling icke må, till onödig tidspillan, utsträckas till sådane arbeten och tillverkningar, hvilka till godhet och beskaffenhet genast vid emottagandet kunna bedömmas, och, i afseende på hvilka stämplingen således icke synes erforderlig, hafva Utskotten, från stadgandet derom, föreslagit undantag för sådane arbeten. 3 §., der Handtverkare är ålagd att tillverka arbeten af de rudimaterier, som honom

lemnas, hafva Utskotten ansett stridande emot principen af den frihet i Näringar, som deras idkare, lika med allmänheten, böra åtnjuta, och icke eller påkallad af Landtmannens behof, då han, enligt den nu jemvål föreslagne författningen om Handtverkerierne på Landet, är obetagen, att samma rudimaterier sjelf, eller genom underhafvande, förådla, så vål till eget behof, som till afsättning. Genom ett stadgande, att, i de fall, då visst pris för Handtverksarbete icke är betingadt, Magistraten, efter Handtverks-Societetens hörande, skall ega att detsamma bestämma, hafva Utskotten velat förekomma Handtverkarens blottställande för det ansvar, hvilket efter 5 §., sådan den af Committerade blifvit föreslagen, skulle nog godtyckligt eller efter obestämde grunder, kunna honom åläggas, i de fall, då han ansåges hafva tagit för arbetet mera, än det skåligen varit vårdt. 6 §. af Committerades förslag, hafva Utskotten ansett, i hvad den rör rum för de i denna Art. omförmåldte ärender, lämpeligen kunna uppställas vid Arts slut, samt i afseende på förordnandet om de särskilde personer, som, rörande Handtverkerivarors beskaffenhet, skulle sig utlåta, förfalla genom HandtverkeriSocietetens tillvarelse. De i 7 §. af Committerades förslag, föreslagne ålägganden och ansvars påföljder för Handtverkare,

hafva

hafva Utskotten icke ansett kunna billigen ega rum, utan motsvarande påföljder för dem, som af Handtverkare beställa arbete, och detsamma icke å öfverenskommen tid afhemta och betala; och då olägenheterne af tvångsband och föreskrifter i sednare fallet ansetts öfvervåga de fördelar, som derigenom i förra afseendet kunde beredas, samt täflan och industri i Handtverkerierne, sannolikt skall, om fritt utrymme derät lemnas, göra öfverflödige sådane föreskrifter, hvilkas tillämpning i alla fall, icke utan mycken svårighet och omgång kan påkallas, hafva Utskotten ansett denna §. böra utgå; äfvensom Utskotten, vid det i derpåföljande §. förekommande stadgandet, om Handtverkares skyldighet att arbeta för Kronans räkning, ansett nödigt att beståmdt uttrycka, det betalning efter gångbart pris borde derföre komma honom till godo. — Ändteligen hafva ock Utskotten trott sig i denna Art. lämpeligen kunna införa det stadgande, som redan här ofvan blifvit motiveradt, om Handtverksidkares rätt, att emot de åligganden, som de både vid inträdet i desse yrken och under deras utöfning sig underkastat, skyddas mot intrång af Personer, som icke fullgjort, hvad för inträde i och utöfning af handtverken sålunda erfordras; i hvilken mening 8 §. af Utskottens redaction blifvit föreslagen.

VI. Artikeln.

I Committerades förslag hafva Utskotten ansett helt och hållet kunna utgå, i följe af det förut föreslagna stadgandet, om Gesällernes ställande under Tjenstehjonsstadgan, hvilken Författning således skulle på Gesällernes skyldighet, att förse sig med laga försvar och sysselsättning, samt på alla förhållanden emellan dem och Mästarne, utom i de uti III. Art. uttryckeligen undantagne fall, blifva tillämpelig.

VII. Artikeln.

I Committerades förslag, hvilken efter den nästföregående uteslutande blifvit den 6:te i det af Utskotten uppráttade, hafva Utskotten endast så vida förändrat, som de, då Collegiernes upplösning eller förändring blifvit så mycket ifrågasatt, trott sig böra utesluta CommerceCollegium från antalet af de instantier, genom hvilka mål af ifrågavarande egenskap skulle fullföljas, och i stället föreslagit Kongl. Maj:ts Befallningshafvande att vara instantie emellan Magistraten och Kongl. Maj:t, såsom i andre Städernes œconomie- och politie-mål, och hvarigenom tillfället att söka rättelse för Parterne, underlättas medelst Ämbetsställets närbelägenhet. Då sådane böter, som efter denna Författning kunna

komma i fråga att ådömmas, hittills vanligen utgjort en inkomst för Handtverkeriernes enskilde Cassor och Stiftelser, hafva Utskotten ansett sig böra föreslå, den dermed närmast enliga disposition för framtiden, heldst på ett och annat ställe särskilde inrättningar, till understöd för Handtverksclassen, torde hafva af sådane fonder, jemte enskildte sammanskott, tillkommit, och hädanefter så mycket mindre synas böra undandragas de inkomster, de hittills åtnjutit, som äfven den allmänna fattigvården genom slike inrättningar, i sin mån underlättas. Något vidare hinder eller svårighet för fullföljden af besvär i desse mål, hvilka till det mesta kunna anses af mera civil än criminel egenskap, hafva Utskotten ej trott böra ega rum, än att, lika med i mål af förstnämnde beskaffenhet, tvänne Domstolars sammanstämmande beslut skall gå i verkställighet.

Genom hvad, 1 §. af denna, samt 7 §. af den, utaf Utskotten föreslagne, nästföregående Artikeln innehålla, hafva Utskotten ansett 5 §. af nu ifrågavarande Artikel kunna utgå.

2:o *Förordningen angående Gerningsmäns antagande på Landet.*

Utskotten hafva för sin del funnit den frihet, Landtmannen af ålder åtnjutit, att på nära

håll ega tillgång på sådane Handtverkare, hvilkas bitråde är oumgängeligast och ofta skyndesamt erfordras, uti förslaget till denna författning bibehållen och utvidgad, så vidt, utan för kånhart intrång i de egenteliga Stadsmanna-Näringarne, kunnat ega rum. Utskotten hafva dock ansett denna Författning, för att i ämnet blifva fullständig, böra innehålla: bestämmelser, angående denna Handtverkerirätts inskränkning inom det område, för hvilket Gerningsmannen blifvit antagen; angående Gerningsmåns rätt till antagande af bitråden, och huru gränsen för denna rättighet, i hvarje särskildt fall skall utstakas, samt angående en hvar Landtmans behörighet att låta af Tjenstehjon och underhafvande åt sig förfärdiga det arbete, de förstå förrätta; äfvensom Utskotten ansett Linne-, Bomulls- och Yllevåfvare, skåligen kunna uteslutas från antalet af Socknehandtverkare, enär desse tillverkningar utgöra föremål, dels för Hemslöjder, dels för Fabrikstillverkningar, hvartill, enligt redan gällande författningar, en hvar är obetagen.

Utskotten, som ansett, att i sammanhang med Landtmannens, af ålder åtnjutne slöjdefrihet, som i sista Momentet af denna författning omförmåles, äfven dess lika naturliga och i äldre författningar grundlagde, samt i de sednare allt mer och mer utvecklade frihet till Handel med sine Producter, lämpeligen kan och bör bestäm-

mas, har, i enlighet dermed, föreslagit Redactionen af nämnde Moment, men funnit mindre lämpeligt, att, på sätt Committerade föreslagit, dervid specificera vissa rudimaterier, och derefter göra undantag för andra, utan funnit det göra tillfyllest att bestämma, det under nämnde frihet skall begripas alla sådana producter och tillverkningar, som Landtmän sjelfve kunna åstadkomma, med undantag endast af guld och silfver, vid hvilkas förarbetande särskilde föreskrifter ega rum. Genom detta stadgande torde ock de Motioner anses nöjaktigt besvarade, uti hvilka yrkas en obehindrad rätt, att, vid hvilka årstider som heldst, få till Ståderne införa alla slags Landtmanna-producter.

3:o *HandelsOrdningen.*

I. Artikeln.

Utskotten, som redan förut, på här ofvan anförde skäl, antagit, att Näringsidkande Borgare, böra vara af Christelig trosbekännelse, hafva, i enlighet dermed, förändrat stadgandet i denna Art:s 1 §.

Vid granskningen af 2 §., hafva Utskotten, de der redan förut antagit skicklighet och stadga, såsom de egenteliga vilkoren för Näringars idkande, till egen och andras fördel, ansett

dem, åfven i afseende på Handeln, så mycket mindre böra ökas genom förbehåll och föreskrifter om läroår, som tillfällen gifvas och ytterligare kunna blifva beredde, att dessförutan erhålla undervisning, dels i sjelfva handeln, dels i de kunskaper, som närmast ingå i detta yrke och vägleda dess utöfning; hvadan Utskotten, i stället för läroåren, föreslagit ett fullständigt, samt, efter Handelsyrkets olika föremål och omfång, på olika ställen afpassadt förhör, i de för yrkets utöfning nödige kunskapsdelar; Christendomen och vissa allmänna medborgerliga kunskaper, äro ock, för inträde i Handel, som i Handtverk, nödige ansedde. Då stadga i uppförande och pålitlighet i afhandlingar, är af så mycken vigt för ett yrke, som icke med framgång kan idkas utan förtroende, hvars svikande åter så ofta beredt Medborgares oförd, hafva Utskotten ansett en ålder af 25 år, utom i vissa särskildt undantagne fall, erfordras för Burskaps vinnande å Handel. — I följe af hvad Utskotten ansett, rörande upphäfvande af stadgandet om Läroåren, äro de §. §. i Committerades förslag, enligt hvilka, undantag från nämnde stadgande i vissa fall varit medgifven, dels uteslutne, dels efter de af Utskotten antagne hufvudgrunder rättade.

I anledning af 5 §., har inom Utskotten blifvit föreslaget, att utländning, som vunnit Bur-

skap, icke under Sex års tid må ega uppsäga det, hvarigenom skulle förekommas, det utländningar, vid tillfällen af fördelagtige Handelsconjuncturer här i landet, hastigt samla förmögenhet, och med denna vinst, ofta undandragen ej allenast Landets Näringsidkare, utan ock dess rörelsecapital, genast derefter återflytta till andre Länder. Tvänne Stånd hafva i sammansatta Utskotten gillat denna åsigt och antagit det föreslagne Stadgandet; tvänne åter hafva förkastat det, anseende, att det i de flesta fall skulle kunna eluderas, och, om det möjligen kunde göras gällande, blifva för utländningar afskräckande från bosättningar här i Landet, och med detsamma inskränka de fördelar, som Riket ofta skördat af deras industri, samt både här samlade och hitförde förmögenhet, äfven i de fall, då de vid första inflyttningen ej velat bestämma sig för ett långre qvarblifvande, hvartill man vanligen först, efter närmare bekantskap med Landet och dess invånare, fattar bestämd håg och föresats.

Vid 9 §. hafva Utskotten icke funnit något skäl, att befria dem, som vilja utöfva Vinskänks- och Kållarmästareyrket, mera än andre Näringsidkare, från skyldigheten att styrka sig ega den, i sådant afseende erforderliga skicklighet.

Vid granskningen af 11 §., hafva Utskotten funnit Handtverkare och Skeppare icke böra, för inträdet i Handel, underkastas andre vilkor, än de allmänt gällande, medelst fulltygande af erforderlig skicklighet.

Vid 12 §., hafva Utskotten ansett enahanda förbehåll böra ega rum, som i Handtverksordningen blifvit föreslaget, angående Burskaps-afgifternes erläggande af den, som uppsagt Burskap, men sig dertill å nyo anmäler.

Vid 14 §. hafva Utskotten ej allenast ansett rättigheten för Handlandes Enka, att fortsätta Mannens rörelse, böra bestämmas närmast i enlighet, med hvad IV. Art. 15 och 16 §. §., HandtverksOrdningen, i afseende på Handtverkares Enka, bestämmer, utan ock, med afseende å den längre tid, som utredningen af ett större Handelshus, ofta under brefvexling och liqvider på aflägsne Utrikes orter, erfordrar, och hvarunder Handelsrörelsens fortgång icke utan kännbara följder kan hastigt afbrytas, föreslagit en utsträckning af det stadgande, angående samma rörelses fortsättning, som berörde §. innehåller.

Sednare Momentet af denna §., har Beredningen ansett blifva öfverflödigt, genom det i stället föreslagne tillståndet för Förläggare i allmänhet, att vinna Burskap å Handel, enär

de

de låta densamma förestås af en person, som styrkt sig ega behörig skicklighet i yrket; ett stadgande, hvarigenom Utskotten förmodat många, för närvarande icke productiva Capitaler, kunna dragas till Handeln och industriella företag.

II. Artikeln.

Om Handelsrörelse, som utan rättighet och förbindelse till Burskap kan få utöfvas.

Vid den Redaction, som i 1 §. af denna Artikel blifvit föreslagen, torde invändas, att Utskotten tillstyrkt en, på Ridderskapet och Adeln ensamt ankommande eftergift, af ett Dess Privilegium. Utskotten hafva likväl endast föreslagit ett förklarande, att den allmänna friheten, till inträde i Handelsyrket, i sig inbegriper den enskilda, som hittills varit Ridderskapet och Adeln förunnad, och, i afseende å hvilken det visserligen lika litet lårer instämma med Ståndets mening, som med dess fördel och anseende, att låta den af andre, än Personer af stadga och skicklighet, begagnas. Likaså förfaller, genom den i denna §. föreslagne rättighet för en hvar,

att reda i Skepp, samt till in- eller utländsk ort inlasta egne Producter, den särskilda så beskaffade rättighet, som hittills varit Adeln förunnad.

Hvad i 2 §. blifvit af Committerade föreslaget, att, nämligen försäljning af Snus och Tobak samt Glas och Porcellaine, icke skulle få af vanlige Burskapsegande Handlande eller Arbetsföre Personer, besörjas, hafva Utskotten ansett innefatta en inskränkning i Näringsfriheten, den Utskotten icke trott sig böra tillstyrka, heldst Fattigförsörjningen, hvars underlåttande de i berörde §. föreslagne stadganden afse, utgör en angelägenhet, som inom Församlingar och mindre Samhällen, bör efter särskilde omständigheter regleras, men icke med nu förevarande ämne sammanblandas; hvadan Utskotten ur sitt Förslag till Redaction uteslutit hela denna §.

Vid 3 §. hafva Utskotten, till förekommande af godtycklig tydning och intrång i den, med Burskap förenade Handelsrörelsen, ansett den, Enkor och andra ogifta personer, af Qvinnkönet, utom förbindelse till Burskap, lemnade Handelsrättighet, böra inskränkas till sådane varor och tillverkningar, som af nämnde Personer sjelfve åstadkommas; i enlighet hvarmed Utskotten föreslagit Redactionen af 1:sta Momentet i denna §.; och hafva Utskotten ansett de öfrige Momenterne kunna utgå, då Qvinns-

personer, som blifvit myndige förklarade, genom Utskottens förslag i I. Art., i allmänhet åro tillagde rättighet, att i Handelsyrket ingå.

III. Artikeln.

Då Utskotten, hufvudsakligen af enahanda skäl, som, i afseende på Handtverkerierne blifvit åberopade, ansett nödigt, att åt HandelsSocieteterne uppdrages en bestämd befattning, synnerligen i afseende på granskningen, af de i yrket inträdandes skicklighet, hafva ock Utskotten funnit stadgandet, om HandelsSocieteters inrättning i alla Städer, böra blifva ovilkorligt, med iagttagande likväl af, hvad HandtverksOrdningen innehåller, att samma föreningar måga i de mindre Ståderna kunna, med HandtverksSocieteterne, till gemensamma BorgareSocieteter förenas.

Af hvad Committerades förslag till 2 §. innehåller, skulle kunna synas tvåtydigt, huruvida HandelsOrdningen af den 19 December 1754, är i allo, eller endast i vissa delar, upphäfven. Då det förra otvifvelagtigt lärer vara meningen med en förnyad HandelsOrdning, hafva Utskotten, i enlighet dermed, förändrat Redactionen; äfvensom, i öfverensstämmelse med hvad förut blifvit antaget, rörande CommerceCollegii uteslutande bland de instantier, hvilka pröfningen af ifrågavarande ämnen skulle tillhöra, Utskotten

föreslagit, att, i de fall, då å särskilde Handels-Reglementen åstundas fastställelse, underdånig anmålan derom bör ske hos Kongl. Maj:t, hvilket i alla fall synes vara lämpeligt, så vidt de innehålla några modificationer i den allmänna Handels Ordningen.

IV. Artikeln.

Med Utskottens förut antagne och motiverade grundsats, att icke antaga några läroår, såsom vilkor för inträde i Handel, har ej kunnat förenas, att godkänna de i denna Artikel föreslagne bestämmelser; hvadan Utskotten, som ansett förhållanderne, emellan Handlande och deras Lärlingar eller HandelsBetjenter, lämpeligast kunna genom dem, emellan uppråttade och af Vederbörande Autoritet handhafde, Contracter bestämmas, föreslagit en ny Redaction af denna Artikel, så till rubrik, som innehåll.

V. Artikeln.

Om sättet att söka rättighet till Handels idkande, och om Laga Domstol i förekommande mål, med mera, som till följe af denna Författning bör tjena till efterrättelse.

De förändringar, som i denna Artikel blifvit föreslagne, äro, i afseende på de hufvudsak-

ligen enahanda förändringarne i HandtverksOrdningen, redan motiverade. De bestå egenteligen i öfverflyttning på HandelsSocieteten, af en del utaf den befattning, som eljest skolat Magistraten tillkomma: uti instantiernes bestämmande för œconomie- och politie-ärenderne, rörande Handeln, i likhet med hvad, i afseende på Handtverkeriernes dylika ärender blifvit föreslaget: i en ansvars-bestämmelse för dem, som, utan att i behörig ordning hafva förvärfvat rättighet till Handelsyrket, göra intrång i samma rättighet: och, i ett stadgande om de, enligt denna Författning utgående böters fördelning, likstämmigt med det, som vid Författningen, angående Handtverkerierne, blifvit föreslaget och motiveradt.

Utskotten, som sålunda, efter upptagande af hvad till deras yttrande blifvit framstäldt, först anfört sina allmänna åsigter af ämnet, och sedermera, under jemnförelse emellan de, af Utskotten uppråttade och nu följaktige förslager, med det, som legat till hufvudsaklig grund för Utskottens handläggning, andragit Motiverna till de förra, äro icke oberedda på de olika omdömen, som en utarbetning af denna beskaffenhet skall blifva underkastad; omdömen, hvilka, i ett så

grannlaga, och från olika synpuncter betraktadt åmne, icke kunde uteblifva, om ock Utskotten kunnat åt denna utarbetning gifva den grad af fullåndning, som nu hvarken tid eller förmåga medgifvit. Vid ett billigt bedömmande af Utskottens handlåggning, torde dock afses det syftemål, Utskotten från början af ärendets handlåggning för sig framställt, och sedermera oaflåteligen sökt följa, att nemligen heldre genom en billig bemedling förlika, än genom för långt utsträckta stridiga anspråk, förlånga de tvistigheter i förevarande åmne, hvilka, vid föregående Riksdagar förehafde, genom motsatte åsigter inom RiksStånden, förblifvit oafgjorde utan annat Resultat, än söndrade tänkesätt och fortfarande oreda, medelst föråldrade författningar å ena, samt jemna undantag eller afvikelser derifrån å andra sidan. Med nämnde åsigter hafva Utskotten icke heller kunnat, åt de af enskilde Motionairer gjorde, ehuru eljest förtjenstfulle förslag, lemna allt det afseende, som vid deras framställning kan hafva varit påräknadt, så vida de antingen afsett en lika, och på enahanda sätt ordnad frihet till borgerliga Näringars utöfning i Stad och på Landet, eller ock, beståndet af nuvarande Skråförfattningars, om icke hela innehåll, dock hufvudsakliga anda och syftning. Det är emellan desse stridige meningar, som Utskotten sökt en medelväg, genom bibehållan-

de af skillnaden emellan Landt- och Stadsmanna Näringar, såsom ett vilkor för Ståndernes och BorgareStåndets inrättning, men genom undanrödjande af alla, numera onödiga hinder för dem, som i Stadsmanna-Näringarne vilja ingå, åfvensom af alla de, Landtmannens frihet inskränkande prohibitiva författningar, som icke af nämnde skillnad ovilkorligen påkallas. Det må, efter Utskottens tanka, vara en kommande tids pröfning förbehållet, att, vågledd af erfarenheten, om de, genom nu föreslagne förändringar utvecklade nya förhållanden, afgöra, om åfven de gränsor och former, som man nu ansett nödige, att för Näringarnes idkande bibehålla, må kunna umbåras och lemna rum för en ännu vidsträcktare Näringsfrihet; och vid en sådan pröfning, som synes stå i nära sammanhang med grunderne och sättet för Näringsidkarnes deltagande i Lagstiftningen, kunna flere af de förslag, hvilkas uppställning, till grund för ett alldeles nytt Näringssystem, icke i det hela funnits förenlig med den, af Utskotten antagne, plan, blifva en lika nyttig ledning, som Utskotten nu deraf hemtat, så väl vid bestämmande af sitt omdöme om de allmänna grunderne, som i flere af desse ämnens detailler. Bland desse förslag anse sig Utskotten särskildt böra nämna framledne Grefve C. H. Posses, hvilket, med undanröjd skillnad emellan Landt- och

Stadsmanna-Näringar, och antagande af styrkd skicklighet, såsom enda grunden och vilkoret för Näringars idkande, förutsätter en viss grad deraf för rättigheten, att med egna händer idka ett Handtverk, en högre för dess idkande, såsom Handtverkare med bitråde af Gesäller, och en ännu högre för dess idkande, såsom Fabrikant. I fråga om Näringarnes första ordnande i ett nydanadt Samhälle, oberoende af äldre författningar, rättigheter och vanor, hade visserligen detta förslag förtjent den största uppmärksamhet; men på förr uppgifne grunder, och då dessutom, genom ett sådant förslags antagande, den hittills medgifne friheten till inträde i FabriksNäringen, under hvilken frihet denna Näring vunnit ansenlig förkofran, skulle nästan i samma mån försvåras, som inträdet i öfrige Näringarne underlättades, hafva Utskotten icke trott sig åt nämnde förslag böra lemna det bifall, det eljest i många afseenden förtjent.

Då Utskotten, i anledning af meranämnde Committés förslag, så väl i allmänhet bestämt sitt omdöme, under hvilka vilkor Borgerliga Näringar måga i Städerne, samt, i vissa fall, jemväl å Landet, idkas, som ock i öfrigt söka närmare uppdraga skillnaden emellan Landt- och StadsmannaNäringarne, i förening med ett uttryckligt bestämmande af Landtmannens frihet

till

till föryttrande af sine producter och tillverkningar, torde något särskildt yttrande, hvarken öfver Herrar Bjuhrs, Cronii och Lundmans anföranden, i fråga om Handelsrättighetens ordnande inom Ståderne, eller öfver flere Ledamöters af BondeStåndet, Memorialer, rörande upphäfvande af alla inskränkningar i ofvannämnde frihet, icke vara behöfveligt.

Uti en af de gjorde Motionerne är föreslaget, att, i följe af de förändringar, som, angående Näringsfriheten kommo att beslutas, en ny Redaction af 3 och 4 Cap. HandelsBalken, måtte besörjas. Genom hvad Utskotten föreslagit, äro de allmänna grunder, som nämnde Lagrum innehålla, icke hufvudsakeligen rubbade; och i alla fall torde, då de Författningar, som nu blifvit föreslagne, innefatta, om de utfärdas, ett upphäfvande af alla äldre deremot stridande, någon annan slags Lagförändring, i afseende derå, så mycket mindre vara nödig, som, vid en snart förestående ny Redaction af allmänna Lagen, alla egenteligen œconomiska stadganden, och deribland de ifrågavarande, troligen komma att derifrån helt och hållet uteslutas, samt Lagstiftningen derom, att sålunda endast innefattas i de särskilde Författningar, som Kongl. Maj:t, i anledning af det underdåniga svar, som Riksens

Höglofl. Ständer låra till Kongl. Maj:t i ämnet aflåta, torde tåckas i Nåder utfärda.

Och varder detta allt, så vål som några Ledamöters särskildt yttrade meningar, Riksens Höglofl. Ständers pröfning, vördsammast underståldt.

Förslag till Förordning, angående Handtverkerierne i Riket.

I. Artikeln.

Om HandtverksSocieteters inrättning och befattningar.

§. 1.

I stället för de, särskildt för hvarje Handtverk, hittills varande Skrå-Åmbeten, skola hådanefter, i alla Ståder, HandtverksSocieteter inråttas, för att yttra sig öfver deras skicklighet, som till inträde i Handtverkerierne sig anmåla, samt i öfrigt bevaka Handtverkeriernes rått och söka befordra, hvad till deras förkofran kan bidraga. I mindre Ståder måga desse Societeter, efter Magistratens förslag och Konungens Befallningshafvandes godkånnande, förenas med de Handels-Societeter, hvarom i Handels-Ordningen förmäles.

§. 2.

HandtverksSocieteten skall bestå, i mån af Städernes eller Districternes storlek och antalet af deras Näringsidkare, af minst 9 personer, hvilket antal i öfrigt, af handtverkande Borgarne sjelfve bestämmes. Societeten väljes, af handtverkande Borgerskapet inför Magistraten, bland de mest skickelige och ansedde, samt, så vida ske kan, af alla, eller olika Handtverksclasser. Med valet tillgår på lika sätt och efter enahanda grunder, som vid val till Stadens Ämbets- och Tjenstemän, så vidt ej Borgerskapet, om annat förhållande, enhälligt åsämjes. Af Societeten utgår årligen en tredjedel, efter lottning, hvarefter nytt val, till fyllande af de ledige rummen, på lika sätt anställes; de väljande obetaget, att de utlottade dervid åter invälja.

Lottningen och det deraf följande valet verkställes inför Magistraten; äfvensom, vid detta årliga val, tvänne eller flere Suppleanter böra utses, för att intaga de rum, hvilka, under loppet af året, genom Ledamöters frånfälle eller eljest inträffande bortgång, kunna blifva ledige. I de större Städerne måga Societeterne fördela sig på Divisioner, hvilkas Ledamöter ej må understiga det i denna §. bestämde antal, samt utses bland idkare af olika Handtverk; och ankommer på Magistraten, i samråd med Handt-

verksSocieteten att bestämma, i hvilka delar Societetens befattning mål, på sådane Divisioner öfverlåtas.

§. 3.

Ålder öfver Sextio år, eller ständig sjuklighet, vare gällande förfall från emottagande af befattning, såsom Ledamot af Societeten. Den, som i 10 års tid sådan befattning innehaft, ege ock rätt att sig densamma afsåga, om han ock dessförinnan icke skulle hafva genom lottning afgått; och välje Vederbörande annan i hans ställe.

§. 4.

Societeten välje, i början af hvarje år, med slutna sedlar, en af sine Ledamöter, att vid årets sammankomster föra ordet, åfvensom en vice Ordförande. Ej måga de — sålunda valde, undandraga sig detta förtroende. Äro de begge hindrade, att någon sammankomst bevista, välje då Societeten särskild Ordförande för den sammankomsten.

§. 5.

I de ändamål, II., III. och IV. Art. omförmåla, bör Societeten sammantråda, minst en gång i hvarje månad, varandes Societeten dessutom ej allenast berättigad, att dessemellan hålla sam-

mankomster till öfverläggning om ärender, hvilka antingen till dess utlåtande blifvit af vederbörande Åmbetsverk remitterade, eller eljest kunna till nytta för handtverkande Borgerskapet, eller till förekommande af dess förfång, genom Societetens försorg beredas; utan ock pligtig, att sådane sammanträden, då de af Magistraten i desse eller andre afseenden åskas, skyndesamt företaga; och må Societeten vara omtänkt, så väl, huruvida genom exposition vid någon viss tid af året, och å dertill utsedt tjenligt rum, af de yppersta bland Stadens Handtverksarbeten, derest lägenhet dertill erbjuder sig, och enskild åtgård icke i lika afseende vidtages, Stadens Borgerskaps konstflit må kunna göras känd och vårderad, samt afsättningen i mån deraf, befordras, som att, der omständigheterne så medgifva, med nämnde inrättning förena anstalt till försäljning af arbeten och tillverkningar, de der antingen blifvit, såsom Mästareprof förfärdigade, eller eljest i nämnde ändamål kunna till Societeten inlemnas.

§. 6.

Societetens Ordförande, anmäle hvarje sammankomst, hos Stadens Borgmästare, hvilken ege fritt tilltråde till Societetens öfverläggningar, och förordne den, af Stadens Tjenstemän, åt hvilken Societeten lemnar sitt förtroende, Pro-

tocoll öfver allt hvad dervid förekommer. Af detta Protocoll eller Minnesbok, må utdrag ej vågras någon, som sig derom anmåler, emot lösen, likasom för Magistraternes Protocoll.

§. 7.

I de fall, då Societeterne kunna behöfva upplysning eller bitråde af sådane Handtverksidkare, som bland dess Ledamöter icke finnas, ege Societeterne att dem tillkalla, och vare de pligtige, att på den kallelse, i sådant afseende tillstådeskomma, och det åskade bitrådet meddela.

II. Artikeln.

Om Lärlingar.

§. 1.

En hvar, infödd eller fremmande, af hvad Stånd, Hårkomst eller Christelig Trosbekännelse, som heldst, skall vara berättigad, att, då öfverenskommelse derom, med Vederbörande träffas, ingå i Handtverk, och, i den ordning, som uti denna Författning föreskrifves, vinna Burskap till sin handterings idkande, för egen räkning, egande likväl Vederbörande, att, enär till följe häraf, frågor om utländningar förekomma,

i öfrigt stålla sig till efterrättelse de förordnanden, som, rörande tillstånd för fremmande i allmänhet, att i Riket inkomma, redan äro, eller framdeles kunna blifva, vidtagne. Angående Judar, gåller hvad om dem redan är, eller framdeles kan varda stadgadt.

§. 2.

Då Lärling af Mästare antages, bör med honom, eller, om han är omyndig, med hans Laglige Målsman, uppråttas Contract, som noggrannt upptager lårotid och öfrige vilkor. Måstaren, som dock vare beråttigad, att dessförinnan, högst tre månader, hafva Lårlingen på prof, vare pligtig, att inom fjorton dagar efter Contractets uppråttande, till Ordföranden i HandtverksSocieteten aflemna en styrkd afskrift af Contractet, vid Tre Riksdalers 16 Sk. vite, och den påföljd, att detsamma eljest anses, såsom å Måstarens sida brutet, och Lårlingen deraf icke vidare förbunden. Förmenar sedermera Måstaren eller Lårlingen, att Contractet å andra sidan icke blifvit nöjagtigt uppfyldt; pröfve det Magistraten, och ege, om så åstundas, samt förutan Lagligt skadestånd, i öfrigt, Måstare att blifva skild vid Lårling, som ej uppfyllt hvad honom ålegat, samt Lärling, att blifva endtledigad från Måstare, som icke uppfyllt, hvad på honom an-

kommit att fullgöra; eller ock, om han vill qvarblifva, att erhålla behörig tillsyn derå, att Mästaren sitt åliggande fullgör. Upptager Mästare i Lära fattige barn, de der icke hafva Målsmän, som om tid och vilkor kunna Contract upprätta; ege öfver dem föräldrarätt, till dess de uppnått myndige år, dock med rättighet, för den sålunda upptagne, att vid 18 års ålder blifva för Gesäll förklarad, om han visar sig ega erforderlig skicklighet. Öfver Lärlingarne ege Mästaren lagligt Husbondevälde, så vidt ej annorlunda är i Contracterne förbehållet; dock att han, icke utom uttryckligt medgifvande i samma Contracter, må begagna dem till andre göromål, än de Handtverket tillhörande.

§. 3.

Dör Mästare, medan Lärling i hans bröd är, ege Lärlingen hålla sig till Enkan eller Sterbhuset, om fullgörande af hvad han sig af Mästaren betingat; likasom Enkan eller Sterbhuset, å sin sida är obetaget, att, under sådane vilkor, samt med Lärlingens eller dess Målsmans begifvande, å annor Mästare öfverlåta rättigheten till Lärlingens bitråde. Kommer Sterbhuset på obestånd, så att förbindelsen å dess sida ej kan fullgöras; vände sig Lärlingen eller

hans

hans Målsman till HandtverksSocieteten, som bör söka skaffa honom inträde hos annan Måstare, i det redan idkade, eller, i brist deraf, i annat handtverk.

§. 4.

Då den betingade Lårotiden löper till ända, innan Lårlingen uppnått den ålder, vid hvilken han, efter hvad i nästföljande Artikel sågs, kan blifva till Gesåll antagen, vare honom obetaget, att om Lårans fortsättande, under återstående tiden, med samme eller annor Måstare öfverenskomma, eller samma tid till inhemtande af andra nyttiga kunskaper, använda.

III. Artikeln.

Om Gesäller.

§. 1.

En hvar välfrägdad person, som uppnått 18 års ålder, och, antingen genom Låra, hos Måstare, på sätt nästföregående Art. omförmåler, eller genom undervisning vid Handtverks- och Slöjdeschola, eller på annat sätt vunnit den skicklighet i något Handtverk, att han, vid deraf, inför Vederbörande HandtverksSocietet aflåggande

prof, visar sig ega, jemte goda anlag för det yrke han valt, en vunnen fårdighet vid utöfningen deraf, varde för Gesåll förklarad, och utfårde Societeten för honom Gesållbref, utan annan kostnad, än ståmpladt papper och En Riksdaler Banco i lösen. (Tillägg, tillstyrkt af Adeln och BondeStåndet: för den, som visar sig ega synnerliga anlag för något visst yrke, och derjemte gjort sig kånd för stadga och pålitlighet i uppförande, må, under fullgörande af ofvannåmnde vilkor, för öfrigt, undantag ega rum, från hvad här ofvan blifvit, i afseende på åldern, stadgadt, så att han, vid fyllda 16 år, och så vida han till H. H. Nattvard blifvit admitterad, må, till Gesåll antagas.)

§. 2.

Vid de prof af skicklighet, hvilka, enligt föregående §., och i öfrigt enligt denna Författning, böra, inför Vederbörande HandtverksSocietet aflåggas, åligger Societeten, att icke låta bero, vid ett, utaf Sökanden företedt arbete, utan åfven, affordra honom tillförlitelige bevis af kånd Måstare derom, att arbetet blifvit, under dess tillsyn, af Sökanden förfårdigadt, samt derförutan, ej mindre genom förhör, i det yrke han lårt, än genom den behandling af dervid förekommande verktyg och rudimaterier, som han,

inför Societeten bör åstadkomma, göra sig förvissad om hans insigt och händighet; börandes sådane prof och förhör offenteligen anställas, å tid och ställe, som förut på lämpeligt sätt kungöres.

§. 3.

Med Gesällers antagande, aflyttning, förbindelser emot sine Måstare, motsvarande rättigheter samt ansvarighet, derest de icke förse sig med laga försvar och sysselsättning, skall, så vidt icke annorlunda förbehålles genom särskilde Contracter, de der i sådant fall, lända till efterrättelse, förhållas efter TjenstehjonsStadgan, dock med de undantag, att de måga stådslas på halft år, att de ej måga i Tjensten användas till annat arbete, än det Handtverk, hvarå de Gesällbref erhållit, att, någon husaga å Gesäll ej må ega rum, utan påföljden för hans felagtighet och försummelse bestämmes, efter Handtverks-Societetens beprófvande, genom förlust af större eller mindre del af Lönen, efter omständigheterne, eller, i händelse af fortfarande vårdslöshet, genom hans skiljande ur tjensten, samt att uppsägningstiden å ömse sidor bestämmes till tvänne månader före flyttningstiden. Ej måga Contracterne föranleda till undantag från Gesälls skyldighet, att sig med laga försvar och syssel-

sättning förse. Icke heller må Gesäll, medan han i Mästares tjenst är stadd, utom dennes tillstånd, för egen räkning förfärdiga arbete åt någon annan.

§. 4.

Vill Måstare i sitt arbete antaga Legokarlar eller personer af Qvinnokönet, ege han dertill obehindrad rättighet, och vare desse, under den tid de hos Måstare arbeta, i samma ansvarighet, som andre Lagstadde Tjenstehjon. Ej må Gesäll vägra, att arbeta tillsamman med en, å Måstareverkstad antagen, Legokarl eller Qvinnsperson, så vida Legokarlen eller Qvinnspersonen är af god frägd.

IV. Artikeln.

Om Mästerskaps vinnande, å Handtverk, samt om Handtverksidkares rättigheter, vid utöfningen af deras Handteringar.

§. 1.

För att vinna Måsterskap, eller erhålla tillstånd att upprätta egen verkstad, fordras i allmänhet, att den Sökande aflagt nöjagtigt prof af

kunskap och fårdighet i Handtverket, eger behörigt Prestebevis om god Christendomskunskap, samt tillika vid förhör, som anställes af Stadens HandtverksSocietet, med biträde af Vederbörande Schollärare, om Societeten honom derom anmodar, visar att han kan skrifva låslig stil, förstår räkna Qvatuor Species i enkla Tal, och, för öfrigt gjort sig känd för nykterhet och god frågd; hvarförutan han bör ställa borgen för de 6 första årens utskylder till Kronan och Staden. Hvar och en Gesäll, emot hvars ansökning i afseende härå, något hinder ej möter, och, som eger bevis af de Måstare, hos hvilka han arbetat, att han i Handtverket varit pålitelig och oförtruten, vare berättigad, att blifva för Måstare förklarad vid fyllda 21 år (*tillägg, yrkadt af Preste- och BorgareStåndet*: så framt han i 5:ne år, såsom Gesäll arbetat, samt utan beräkning af långre eller kortare Gesälltid, enär Sökanden uppnått en ålder af 24 år.) De, som söka Måsterskap, till idkande af Guldsmedshandtverket, äro i öfrigt förbundne, att, på sätt Commerce-Collegii Kungörelse den 14 December 1762 föreskrifver, förut undergå sådan examen, som ådagalägger deras kunskap i de ädla metallernas handterande.

§. 2.

Då, på sätt nästföregående §. omförmäler, nykterhet och god frågd utgör ett af vilkoren

för Måsterskaps vinnande, må icke någon, som inom ett år begått lagligen fulltygadt dryckenskapsbrott, ej heller någon, som blifvit dömd förlustig rättigheten, att väljas eller deltaga i val till förrättningar, som förutsätta medborgerligt förtroende, till Måstare antagas; dock ege en sådan person, då han styrker sin skicklighet till Handtverket, den rättighet till dess idkande med egna händer, som här nedanföre i 10 §. sågs.

(Denna §. förfaller, om de af Adeln och BondeStånd det vid 1 och 5 §. §. föreslagne Alternativer antagas.)

§. 3.

Antager Gesäll tjenst hos andre än Mästare eller idkare, och för Husbondens räkning sitt Handtverk utöfvar, må en, på detta sätt använd arbetstid, honom icke, såsom Gesällår, tillgodo beräknas; dock är honom obetaget, att på sätt 5 §. i denna Art. föreskrifver, Måsterskap vinna.

§. 4.

Då utländsk Gesäll, om Måsterskap sig anmåler, skall dervid iagttagas, hvad, i anseende till frågor om Burskaps vinnande i allmänhet är uti 1 §. af denna Art. föreskrifvet.

§. 5.

Derest någon inländsk eller utländsk man, utan att hafva, på Måstares verkstad lårt, eller såsom Gesåll arbetat, förvårfvat sig skicklighet i något Handtverk, må det honom ej förmenas, att, efter gjord ansökning, vinna Mästerskap, enär han uppfyllt en ålder af minst 24 *) år, samt aflagt godkändt prof af insigt och fårdighet i Slöjden, och för öfrigt kan, till följe af denna Art:s 1 §., pröfvas behörig, att uppråtta egen verkstad.

§. 6.

Alla ansökningar om Måsterskaps vinnande, skola ingifvas till HandtverksSocieteten, som, derest i afseende på den Sökandes behörighet, att få ådagalägga sin fårdighet i slöjden, något hinder ej förekommer, eger, att ej allenast förordna om beskaffenheten af det Måstareprof, hvilket Sökanden bör aflägga, och den tillsyn, som vid profvets verkställande skall hållas, utan ock, att det förfårdigade stycket granska och pröfva; iagttagande dervid, hvad III Art. 2 §. här ofvan föreskrifver. Sökanden skall vara skyldig, att det honom förelagda stycket på ojäfvig Mästares verkstad förfärdiga; dock bör

*) Alternativ, yrkadt af Ridderskapet och Adeln, samt BondeStåndet; 21 år.

dertill den verkstad utses, som MästerskapsSökanden finner för sig mest beqvämlig, så vidt han med dess egare derom öfverenskommer. Ej må någon besvåras med, att fullgöra svårare och kostsammare Måstareprof, än, som oundgångeligen behöfves, till utrönande af hans insigt och färdighet i det Handtverk, till hvars idkande han sig anmåler. Mästarebrefven, för hvilka, utom stämpladt papper, erlägges en lösen af Två Riksdaler, utfärdas af Societeterne, med Protocollsförandens contrasignation; och, åligger nämnde Societeter, så väl som Magistraterne, att hålla allvarsam hand deröfver, att Sökande för Måsterskapets vinnande, ej måga, under hvad förevändning som heldst, med någon särskild utgift eller kostnad betungas.

§. 7.

Sedan den Sökande sålunda blifvit för Måstare erkänd, anmäle han sig hos Magistraten, som, der lagliga hinder ej möta, meddelar honom Burskap, och låter honom aflägga Borgareed; varandes honom derefter, men ej förr, tillåtet, att sin Handtering för egen räkning utöfva.

§. 8.

Åstundar någon, från utrikes ort inkommen, Måstare vinna Burskap till idkande af sin handtering,

tering, bör en slik frihet honom ej vågras, enär han, uti den ordning, som i denna författning föreskrifves, ådagalägger sin skicklighet i Slöjden, och kan förete bevis om god frågd.

§. 9.

Blifver Handtverkare dömd och straffad för brott, som medför vanfrägd, eller undergår han nesligt kroppsstraff, hafve han förverkat sitt Burskap och vare från Borgerskapet utesluten, åfvensom han icke vidare eger inträde i HandtverksSocieteten, eller rätt att dertill välja; dock må honom ej förmenas, att med egna händer idka Handtverket, för att dermed söka sin försörjning.

§. 10.

Måstare, som uppsagt sitt Burskap, vare obetaget, att detsamma åter tillträda, då han hos HandtverksSocieteten och Magistraten sig derom anmåler, och vanlige Burskapsafgifter erlägger.

§. 11.

Den, som erhållit Burskap, på någon sådan Handaslöjd, hvars föremål det är att deltaga i tillverkningen af arbeten, hvilka, för att blifva fullfärdiga, fordra andra Handtverkeri-idkares

handläggning, vare berättigad, att, enär han, derom hos Magistraten anmäler, få slika arbeten under egen tillsyn och på egen bekostnad fullborda, samt att till ett sådant verks bedrifvande, antaga och sig betjena af gesäller, som i dylika särskildte handteringar äro tillärde; dock må honom, vid vite af 16 R:dr 32 sk. vara förbjudet, att begagna sig af slike personers bitrade till andra än de arbeten, som vid hans egen inrättning förfärdigas, och hvilkas åstadkommande till någon hufvudsakelig del beror af den handtering, som han, efter vunnet mästerskap sjelf utöfvar. Bryter han flere gånger emot detta förbud, böte andra gången trettiotre R:dr 16 sk. och tredje gången, femtio R:dr samt sedermera för hvarje gång dubbelt eller etthundrade R:dr. Idkare af sådane handtverk må äfven vara fritt, att sig förena om en gemensam inrättning för att dylika arbeten och tillverkningar förfärdiga och fullkomna; egande de gesäller, hvilka vid slike inrättningar under en idkares enskilda eller flere mästares gemensamma tillsyn i tjenst antagas, att till godo njuta enahanda rättigheter med gesäller i allmänhet, som å mästares verkstäder arbeta.

§. 12.

Handtverk och slöjder, som antingen äro egenteligen grundade på förädling af inhemska

rå-ämnen, eller fordra vidsträckt utrymme, beqvåm tillgång på vatten, betydliga förråd af ved och brännkol, eller andra dylika förnödenheter, måga på landet, åfven utom stådernes grund och område, få idkas. Rättigheten till handtverkeriens idkande på landet, skall likvål alltid vara förenad med burskap i närmaste stad; och må, i fall ej sökanden redan innehafver mästerskap å det handtverk, som han å landet vill utöfva, en sådan frihet ej knuna förvärfvas, annorlunda än i den ordning, som för mästerskaps vinnande i allmänhet är föreskrifven. Enär antingen någon söker burskap i stad för att å landet drifva handtverk, eller Måstare, hvilken i stad redan vunnit Borgaretätt, åstundar att till landet flytta sin verkstad, bör ansökningen pröfvas af Magistraten, samt, i händelse af missnöje med dess beslut, hos Kongl. Maj:ts befallningshafvande, och sluteligen genom underdånige besvär hos Kongl. Maj:t, fullföljas. En hvar å landet sålunda bosatt Måstare vare det fritt och öppet, att antingen deltaga i val och alla öfrige rättigheter, som stådernes Borgerskap tillhöra och med burskap i allmänhet äro förenade, likvål med vilkor, att utan särskild kallelse, sjelfmant vid dylika frågors förehafvande sig inställa, eller ock, att utan ett sliks deltagande endast såsom Borgare i staden handtverket å landet utöfva, hvilket bör af ho-

nom bestämdt uppgifvas, då han om tillstånd till verkstadens uppråttande sig anmåler; varande han i förra fallet pligtig att uppfylla alla med burskap och borgarerätt åtföljande förbindelser utan undantag, men i det senare icke underkastad andre skyldigheter i anseende till staden, än utgörandet af de utskylder till samma stad, som honom, i egenskap af Borgare, kunna påföras. I öfrigt skall honom vara tillåtet, att med lika råttighet och under enahanda vilkor, som i afseende på Måstare och Borgare i allmänhet äro uti denna författning stadgade, lärlingar in- och utskrifva, samt vid handtverkets bedrifvande sig begagna af gesäller och andre arbetare af bägge könen.

Det förordnande som denna §. innehåller, må ej kunna lämpas på de socken-handtverkare och gerningsmän, som till landtmåns betjenande få skyddas och vid hvilkas antagande Vår under denna dag i detta ämne utfärdade särskilda nådiga författning kommer att tjena till efterrättelse.

§. 13.

Vill någor förlägga handtverk i Stråder eller på Landet, må han, i likhet med hvad uti 5 Art. 5 §. af Hallordningen, under den 2 April 1770 är i anseende till manufactur-inrätt-

ningar förordnadt, njuta säkerhet i verkets rudimaterier, redskap och effecter, enär förslaget är lagligen intecknadt vid RådstufvuRåtten i den den stad, der idkaren burskap vunnit. Dylike inteckningar böra, om de skola anses gällande, förnyas inom den tid, som i allmänna Lagen är föreskrifven. Den, vare sig å landet eller i stad, som med handtverkare, hvilken vunnit måstenskap eller kan aflägga måstareprof, afslutar Contract om förlag till idkande af rörelse' vare ock, om han så åstundar, berättigad att vinna bnrskap, hvilket, enär ett sådant förhållande styrkes, skall honom beviljas, utan skyldighet att aflägga måstareprof; dock att dels förläggarens Borgarerätt upphörer när han ej längre håller måstare, dels en sådan Borgarerätt icke får beviljas någon i tjenst varande Åmbets- eller Tjensteman.

(Denna §. hafva Preste- och BorgareStånden ansett böra utgå, hvilket således alternatift föreslås).

§. 14.

Enka efter Måstare ege frihet, att, så länge hon i Enkostånd förblifver, fortsätta mannens handtering antingen med bitråde af Verkgesåll, eller ock under egen tillsyn, så framt hon i detta senare fall kan, såsom i nästföljande 15 §. stadgas, visa prof af förvärfvad egen erfaren-

het i slöjden. Fortsättes verkstaden genom antagen Verkgesäll, vare henne tillåtet, att, på sätt uti 2 och 3 Art. förordnas, antaga lärogossar, hvilka, sedan de, efter upphunnen behörig ålder och visad skicklighet, blifvit för Gesäller förklarade, ega att njuta samma rättigheter med dem, som hos Måstare arbetat. Träder hon i annat gifte och vill med handteringens idkande fortfara, gälle i sådant fall hvad i afseende på dylika frågor här nedanför i 15 §. föreskrifves.

§. 15.

Enkor i allmänhet och sådana ogifta personer, af qvinnokönet, som uppnått en ålder af 30 år, skola vara berättigade att ingå i utöfning af handtverk, enär den sökande, med vittnesbörd om god frägd, hos HandtderksSocieteten och Magistraten sig anmäler och hos den förstnämnde uppvisar försvarligt prof af insigt i den handtering, som hon åstundar idka, hvilket profstycke af Societeten pröfvas och vid hvars verkställande annan tillsyn ej tarfvas, än att den, som dermed sig anmäler, kan tillförlitligen styrka, att hon detsamma förfärdigat. Är den sökande ej Enka, åligger henne företa bevis, att hon antingen är af Kongl. Maj:t i nåder förklarad för myndig, eller ock biträdd af

förmyndare eller annan vederhäftig person, som åtager sig ansvaret för de skyldigheter och förbindelser, hvaruti hon i och för rörelsen sig inlåter. I fall den qvinna, hvilken såsom ogift undfått tillstånd att för egen räkning idka någon handtering, tråder i gifte, må det henne ej vägras, att äfven sedermera, med mannens samtycke och under deras gemensamma ansvarighet, samma näring fortsätta, enär de en sådan sin föresats hos handtverksSocieteten och Magistraten tillkännagifva; dock må, utan att särskilde af Magistraten pröfvade skäl dertill föranleda, en sådan frihet ej ega rum, då fråga är om ägtenskap med någon, som i egenskap af idkare, betjent, gesäll eller arbetare, i borgerlig näring sjelf ingått. Hvar och en person af qvinnokönet, som med behörigt tillstånd idkar något handtverk, skall det vara medgifvet, att till bitråde dervid antaga och sig betjena af de arbetare utaf nämnde kön, som hon till näringens bedrifvande kan hafva af nöden.

§. 16.

Handtverksarbete, som inom Riket åstadkommes, är i både tillverkarens och köpmannens hand, att anse som lofliga handelsvaror, med hvilka köpenskap drifvas må; i följe hvaraf det skall vara burskaps-egande handtverkare

obetaget, att utan hinder och omgång få i hvad stad som heldst inom Riket så i som utom marknader i öppna salubodar eller vid hamnar och på torg samt åfven vid marknader å landet i parti och minut, likväl ej genom kringvandrandrande personer, så framt de ej dertill vunnit särskildt tillstånd, föryttra egna tillverkningar; åfvensom handlande skola ega frihet, att slika inhemska handtverksarbeten uppköpa och dem till salu hålla, utan afseende på den inrikes ort, hvarifrån de kommit; och må den idkare, som, efter vunnet burskap i stad, drifver handtverk på landet, vara beråttigad att sine egne tillverkningar åfven på stället försälja utan att författningarne angående förbud emot landthandel skola dervid ligga i vågen.

§. 17.

Tillitas handtverkare, att i annan stad eller ort, än der han är bosatt, verkställa sådana arbeten som måste förfärdigas eller fullkomnas på det ställe der de skola nyttjas och användas, må honom ej vågras, att i hvad stad och på hvad ort som heldst inom riket, genom egne arbetare slika tillverkningar företaga och fullborda.

§. 18.

För vinnande af Mästerskap, särskildt å Murmästare — och serskildt å Timmermans-

handtverket,

handtverket, skall endast erfordras erfarenhet i det practiska af Handtverket, så att den, hvilken, genom nöjagtigt prof och verkställande af någon väsendtlig byggnadsdel, visat sig ega kännedom af hvad ettdera yrket tillhörer, må derå vinna Måsterskap; men för Måsterskaps erhållande å begge desse förenade yrken, eller såsom Byggmåstare, hvilket ock skall vara tillåtet, fordras, jemte berörde practiska händighet, nöjagtig och beprófvad skicklighet i ritningars och desseiners upprättande, samt byggnaders uppförande derefter.

Architecter och Mechanici, såsom mera beroende af insigt i vetenskaper och fria konster, äro icke underkastade åliggandet, att söka Måsterskap och Burskap, men obetagne att det erhålla, då de i föreskrifven ordning sig dertill anmåla, och sin skicklighet och behörighet styrka.

§. 19.

För att erhålla tillstånd till idkande af Bryggeri-, Slagteri- och BakeriNåringarne, må, såsom vilkor ej fordras att hafva varit Lårling och Gesåll, eller att aflägga Mästareprof; dock skall den, som med brygd, slagt eller bröd, såsom Stadsbo, Handel idkar, ovilkorligen i egenskap af Bryggare, Slagtare eller Bakare, hos Magistra-

ten söka och erhålla Burskap; och kommer, i afseende på utöfningen af BakeriNåringen i Stockholm, att förhållas i enlighet med de förordnanden, som i detta ämne hittills varit eller hädanefter kunna blifva vidtagna.

V. Artikeln.

Om Mästares och Idkares skyldigheter samt fredande från obehörigt intrång.

§. 1.

Mästare och idkare ansvare för de arbeten och tillverkningar, som å deras verkstäder förfärdigas eller af dem till salu hållas.

§. 2.

Handtverksarbeten och tillverkningar, som äro af den beskaffenhet, att de kunna stämplas, och icke kunna till godhet och beskaffenhet, genast vid emottagandet bedömas, skola, vid ansvar af varans confiscation och Sex Riksdalers 52 Sk. böter, af tillverkaren förses med stämpel eller märke, som utvisar hans namn och stället, der de blifvit förfärdigade, och skall det, vid enahanda plikt, åligga den idkare, som i Stad utöfvar sin Handtering, att samma stämpel eller märke uppgifva hos HandtverksSocie-

teten och Magistraten derstådes, samt den Måstare, hvars verkstad drifves å Landet, att enahanda uppgift aflemna, både hos nämnde Autoriteter i den Stad, under hvilken han, såsom Borgare lyder, och hos Kongl. Maj:ts Befallningshafvande i Lånet. De Måstare, som redan uppråttat egna verkståder, ega, att inom trenne månader efter denna författnings kungörande förenämnde uppgifter aflemna, och de, som derefter erhålla egen arbetsfrihet, samma skyldighet fullgöra genast, innan de ingå i utöfning af sina Handteringar.

§. 3.

Handtverkare, som till salu utlemnar felagtigt eller odugligt arbete, ersätte skadan och böte Sex Rd. 32 Sk., hvilka böter förökas med ett lika belopp, hvarje gång han med sådan förseelse å nyo betrådes. Förderfvar eller försämrar han något, som till förarbetande eller omlagning honom ombetros, vare han förfallen till enahanda bot, behålle ock det förskämda och lemne den genom förskämningen lidande, jemngod vara i stället för den emottagne, eller doss fulla värde i penningar, jemte ersättning för resor och tidsspillan. Dock må talan hårå ej ega rum, efter långre tids förlopp, än högst en månad från den tillverkade varans aflemnande. Säljer, förpantar eller borsgifver Handtverkare, honom

ombetrodt gods, eller begår han fals och flärd, straffes efter allmän Lag och vare Burskap förlustig, endast med sådan rättighet till Handtverkets fortfarande idkande, som IV. Art. 10 §. föreskrifver.

§. 4.

Då beställning göres af Handtverksvaror och tillverkningar, att förfärdigas af arbetsämnen, tillhörande antingen idkaren, eller den, som varan betingar, skall, om den sednare sådant yrkar, idkaren vara vid vite af Sex Rd. 32 Sk. förbunden, att bestämdt uppgifva det pris, hvartill han vill den färdiga varan leverera. Träffas derom öfverenskommelse dem emellan, vare densamme å ömse sidor gällande. Är ej visst pris betingadt. och åsämjas de ej om betalningen; bestämme Magistraten, efter deras och HandtverksSocietetens hörande, till hvad belopp den skäligen må utgå.

§. 6.

Handtverkare vare ovilkorligen pligtig att arbeta för Kongl. Maj:ts och Kronans räkning enär derom tillsäges, emot betalning efter de i orten gångbara priser. Dock böra Kongl. Maj:ts Befallningshafvande och Magistraterne vid sådane tillfällen tillse, det ett sådant arbetsäliggan-

de så fördelas emellan flere idkare, att icke någon deraf öfver höfvan betungas.

§. 7.

Emot desse förbindelser vare burskaps-egande handtverkare skyddad från allt obehörigt intrång i sitt handtverk. Den, som utan att, enligt denna förordning och den i sammanhang härmed nu utgående särskildta författningen, angående Gerningsmän, dertill vare berättigad, samt utan att i följe deraf behörige utskylder erlägga, idkar handtverk, eller den som öfvertrader den rätt till handtverks idkande, honom enligt samma författningar tillkommer, böte första gången tio R:dr, hvilka böter sedermera för hvarje gång fördubblas; varandes i alla desse fall de tillverkade eller till förarbetning emottagne varorne jemvål förbrutne; egandes vederbörande fiscaler, hvilkas både rättighet och pligt det är att vaka öfver handhafvandet af Handtverksidkarnes och allmänhetens ömsesidiga rättigheter, att å sådane tillverkningar göra beslag, dock utan att husvisitation i slikt ändamål må vara tillåten. Varder beslaget ogilladt, böte beslagaren fulla vårdet af den i beslag tagne varan, som dessutom oskadd eller jemngod bör kostnadsfritt återställas.

§. 8.

Tilltal emot Handtverkare för alla i denna Art. omförmälde förseelser och försummelser anställes hos stådernes Magistrater, hvilka, jemte parternes hörande, böra i alla de fall, då om varans eller tillverkningens beskaffenhet fråga uppstår, inhemta vederbörande HandtverksSocietets utlåtande, innan beslut fattas.

VI. Artikeln.

Om hvad för öfrigt i följe af denna författning bör iakttagas och angående sättet att söka ändring i meddeldta Utslag.

§. 1.

Oeconomie- och politie-ärender, som röra idkare samt gesäller, lärlingar och andra under handtverkerierne lydande arbetare, åfvensom alla mål, hvilka endast efter denna författning skola pröfvas, med det i 2 §. bestämda undantag, skola, i de fall då de icke efter här ofvan upptagne stadganden handläggas af Handtverks-Societeterne, tillhöra i första instantien, men eljest i andra, Magistraternes, och, i händelse af missnöje med deras beslut, Kongl. Maj:ts Be-

fallningshafvandes åtgärd; åliggandes alla dessa Autoriteter, att, i frågor så väl emellan Måstare samt deras Gesäller och Lärlingar, som emellan de förre och dem, som betingat arbete, lemna så skyndesam handräckning, att ordningen inom handtverkerierne, till så väl deras idkares, som allmänhetens fördel, varder behörigen handhafd.

§. 2.

Tilltal för förbrytelser emot hvad i 5 Art. 7 §. stadgas, upptages vid den Domstol, vare sig i stad eller å landet, inom hvars jurisdiction beslaget skett eller den obehörige tillverkaren blifvit med arbetet ertappad.

§. 3.

Af de efter denna författning utgående böter tillfalle den ena hälften åklagaren eller målsegaren, och den andre en fond, som Magistraten i hvarje stad eger samla och i samråd med HandtverksSocieteten använda, dels till Societetens nödige utgifter och dels till understöd för gamle, af sig komne handverkare och gesäller, samt för aflidne handtverkares och gesällers fattiga enkor och barn.

§. 4.

Saknas tillgång till gäldande af de i denna författning stadgade böter, varde de förvandla-

de på sätt i allmänna Lagen och särskilde Författningar nu är eller hådanefter kan varda, angående vites böter, förordnadt. Ålagd skade-ersättning varde, i brist af tillgång, med arbete aftjenad.

§. 5.

Besvär öfver HandtverksSocietets beslut måga anföras hos vederbörande Magistrat, före kl. 12 å åttonde dagen efter delaktigheten, hvilken Societeten vare skyldig att, jemte berörde hånvisning, emot lösen skrifteligen lemna. Öfver Magistratens beslut få besvär anföras hos Konungens Befallningshafvande, före kl. 12 å fjortonde dagen efter delaktigheten. Den med Konungens Befallningshafvandes beslut missnöjde, ege, att före kl. 12 å fyratiofemte dagen efter deraf erhållen del, anföra underdåniga besvär hos Kongl. Maj:t i dess Handels- och Finance-Expedition. Tvånne Autoriteters sammanståmmande beslut böra, såsom vilkor för talans vidare fullföljd, fullgöras, så vidt klaganden ej visar sig vara dertill oförmögen.

I Stockholm utöfvas, i afseende på ofvannåmnde œconomie- och politie-ärender, Magistratens åtgård af vederbörande under Magistraten lydande Collegier, och Kongl. Maj:ts Befallningshafvandes af öfverStåthållaren.

I hvarje utslag skall, utan behof af missnöjes anmälan, tid och ort för besvårens anförande utsåttas.

Förslag till Förordning om de handtverk, som utom burskap få å landet idkas; så ock om den Landtmannen förunnade handels- och slöjde-frihet.

§. 1.

Landtmän skall vara medgifvet, att antingen socknevis, eller gemensamt för flere Socknar, till Handtverkare eller Gerningsmän antaga skräddare, skomakare, smeder, glasmåstare, murare, trägårdsmåstare, sadelmakare, garfvare, snickare, hjulmakare, tunnbindare, timmermåstare, samt kruk- och kakelugnsmakare.

§. 2.

Desse handtverkare antagas af Socknemännen, och blifva, när Sockenstämmo-protocoll derom hos Konungens Befallningshafvande förefes, försedde med dess förordnande eller gerningsbref, hvaruti äfven efter Socknemännens

förslag samt förekommande omständigheter bör bestämmas, om och till huru stort antal gerningsman behöfver och eger försvara tjenstehjon till bitråde i handtverket; dock vare gerningsman förbudet, att till slikt bitråde antaga gesäller och lärlingar, som i sådan egenskap förut blifvit hos handtverkande borgare antagne.

§. 3.

Uppå anmälan antingen af Socknemännen eller af Gerningsmannen, hvilken sistnämndes dock bör vara förut anmäld vid Sockenstämma, utfärdas för honom af Konungens Befallningshafvande afsked, derest ej Contract emellan honom och Socknemännen annorlunda föranleder.

§. 4.

Alla ofvannämnde Gerningsmän komma att erlägga Gerningsören till det belopp, som nu är eller framdeles kan varda stadgadt.

§. 5.

Gerningsman må ej idka sitt handtverk till bitråde åt någon utom den Socken eller district, för hvilket han är antagen. Sker det, vare han underkastad lika ansvar med dem, som idka borgerlig handtverksnäring utan att deri hafva vunnit behörigt inträde.

§. 6.

En hvar Landtman vare obetagen, att af tjenstefolk eller underhafvande låta åt sig förfärdiga det arbete, de förstå förrätta.

§. 7.

Till förekommande af allt tvifvelsmål om gränsen och vilkoren för den allmogen af ålder tillåtna och genom flera författningar bekräftade egna slöjde- och afsättningsfrihet, förklaras härmed att under nämnde frihet skall begripas alla sådana producter och tillverkningar, som landtmän af egen jord eller ladugård eller af egne rå-ämnen kunna åstadkomma; varande dem obetaget att slika deras egna producter och tillverkningar till städer införa, samt vid hamnar och på torg till salu hålla och jemväl vid marknader på landet föryttra; dock att under berörde tillåtelse icke inbegripes guld och silfver, vid hvilkas förarbetande särskilde föreskrifter ega rum.

§. 8.

Angående vidsträcktare rätt till handel med spannemål och victualier, i följe hvaraf äfven uppköp och upplag deraf å landet må ega rum samt om handtverkeri-näringars idkande å landet, under vilkor af burskap i städerne, är särskildt stadgadt.

Förslag till förnyad HandelsOrdning.

I. Artikeln.

Om sättet att förvärfva Burskap på Handel.

§. 1.

En hvar, infödd eller fremmande, af hvad stånd, härkomst eller Christelig troslära som heldst, skall vara berättigad, att ingå i handel och i den ordning, som i denna författning föreskrifves, derå vinna burskap, hvarvid likvål, hvad utländningar angår, vederbörande ega att i öfrigt ställa sig till efterrättelse de särskilda förordnanden, som rörande frågan om tillstånd för fremmande i allmänhet, att i Riket inkomma, redan äro eller framdeles kunna blifva vidtagna.

§. 2.

För att erhålla burskap å handel, erfordras att hafva fyllt 25 års ålder: att ega tillförlitelige vitsord om stadga samt god Christendomskunskap och frågd: att ställa säker och godkänd borgen för de sex första årens utskylder till Kronan och Staden: och att vid förhör, som anställes af stadens HandelsSocietet, med biträde af vederbörande ScholLärare, om så åskas, visa sig ega, jemte försvarlig insigt i Fädernes-

landets Historia och Stats-kunskap, grundelige insigter i så väl de kunskapsgrenar, hvilka för handelsyrket ligga till grund, som i det practiska af dess utöfning. Fordringarne i sistnämnde afseende blifva, uppå vederbörandes förslag och efter sakkunniges hörande, af Kongl. Maj:t i Nåder bestämde genom utfärdande Reglementen, särskildt för Stapelstäderne och särskildt för Uppstäderne.

I afseende på den, såsom vilkor för inträde i handels-yrket, föreskrifne åldern, må Magistraten, efter HandelsSocietetens hörande, bevilja undantag, då utmärkta insigter och synnerlig beprövad stadga dertill föranleda; dock att ingen må till Handlande antagas förr än han uppnått myndige år.

§. 3.

Enkor äfvensom personer af qvinnkönet, de der blifvit myndige förklarade, ege, under här ofvan stadgade vilkor, enahanda rättighet att vinna burskap å handel, som män.

§. 4.

Utländning, som här i Riket vunnit burskap å Handel, ege ej rätt, att inom en tid af sex år, det samma uppsäga.

(Enligt Adelns och PresteStåndets yttrade mening, skulle detta stadgande vara olämpeligt och §. således utgå).

§. 5.

För Kållarmästare och vinskänkar, kommer att gålla, hvad i allmänhet för vinnande af Burskap på Handel är stadgadt.

§. 6.

För de af Judiska nationen, som hådanefter vilja ingå i Handel, gålle ej mindre de i denna Författning föreskrifna allmänna vilkor, än hvad, angående deras Handelsrättighets inskränkning till vissa Städer, samt i öfrigt är eller kan varda särskildt förordnadt.

§. 7.

Handtverkare må, i den ordning denna Stadga i denna Art:s 2 §. föreskrifver, ega frihet att ombyta Burskap, för att Handel drifva. Enahanda frihet vare äfven medgifven Skeppare, som är Borgare.

§. 8.

Handlande, som uppsagt sitt Burskap, vare obetagen, att detsamma åter tilltråda, då han hos Magistraten sig derom anmåler, och erlägger vanlige Burskapsafgifter.

§. 9.

Blifver Handlande dömd och straffad för brott, som medför vanfrägd, eller undergår han nesligt kroppsstraff, hafve han förverkat sitt Burskap och vare från Borgerskapet utesluten.

§. 10.

Enka efter Handlande vare obetagen, att Handelsrörelsen fortsätta. Träder hon i gifte med någon, som för egen del ej är berättigad, att samma Handel idka, vare hon förpligtad, att, sex månader efter det hon vigd är, Handeln öfvergifva. Efter Handlandes eller Enkas död, må Handelsrörelsen ett år för Sterbhusdelegares räkning drifvas, och skall äfven nämnde tid, med högst tvänne år, kunna ytterligare förlängas, om Magistraten, sedan Vederbörande blifvit hörde, finner särskilda skäl dertill föranleda.

§. 11.

Vill någon förlägga Handlande, ege en sådan Förläggare, då förhållandet med behörigt Contract styrkes, samt så vidt Handeln förestås af sådan person, som i anseende till insigter och i öfrigt vore behörig, att den för egen räkning idka, att å Handel erhålla Burskap och detsamma bibehålla, så länge FörlagsContractet räc-

ker och berörde vilkor fullgöres; och vare denna råttighet jemvål Åmbets- och Tjenstemån obetagen.

II. Artikeln.

Om Handelsrörelse, som utan rättighet och förbindelse till Burskap kan få utöfvas.

§. 1.

Som det, enligt I. Art. 1, 2 och 3 § §. af denna HandelsOrdning, hådanefter blifver en hvar obetaget, att idka Handel, enär han visar sig ega den, i sådant afseende erforderliga skicklighet, och utgör de, för slik rörelse belöpande utskylder; så förfaller ock, hvad angående Frålsemans samt vissa Åmbets- och Tjenstemåns råttighet till Handels idkande före detta varit stadgadt.

Så vare ock råttigheten att reda i Skepp, och till in- eller utländsk ort inlasta och försålja egne producter, hådanefter en hvar obetagen, under vilkor, att, i sistnåmnde fall, vid närmaste Tullkammare clarera, på sätt derom gållande stadgar förmå, och att i öfrigt iagttaga, hvad Seglationsordningen föreskrifver.

§. 2.

§. 2.

Enkor i allmänhet och sådana ogifta personer af Qvinnkönet, som uppnått en ålder af 30 år, och ega bevis om god frågd, skall det vara obetaget, att idka försäljning af sådana varor och tillverkningar, som af nämnde kön åstadkommas.

III. Artikeln.

Om HandelsSocieteter.

§. 1.

I hvarje Stad skola de Handlande antingen förena sig till en HandelsSocietet, eller utse visse af sine Medlemmar, att i sådan egenskap ega den befattning, denna HandelsOrdning Societeten tillägger. I större Ståder måga, om Vederbörande så för godt finna, sådane Societeter inråttas särskildt för hvarje class af Handlande Borgerskapet. I de mindre Ståderne åter, måga de med HandtverksSocieteterne förenas till gemensamma BorgareSocieteter, på sätt HandtverksOrdningen föreskrifver. I de fall, då särskild HandelsSocietet inråttas, må antalet af dem, som deri utgöra Medlemmar, bero af de Handlandes eget godtfinnande; men då gemensam

BorgareSocietet utses, skall, med iagttagande af hvad HandtverksOrdningen om Ledamöternes antal innehåller, lika många utses af Handlande, som af Handtverkande Borgerskapet, och tvärtom. — Angående val till HandelsSocieteten och undantag från skyldigheten att deruti ingå, gälle ock, så vida Societeten genom val utses, hvad i HandtverksOrdningen, i afseende på HandtverksSocieteterne stadgas, åfvensom ovilkorligen, hvad densamma innehåller, angående Ordföranden och Protocollsföring vid Societetens sammanträden.

§. 2.

HandelsSocieteten ege, jemte befattning med granskning af deras skicklighet, som i Handelsyrket vilja inträda, enligt denna Författnings 5 Art., jemvål i öfrigt att iagttaga och bevaka, hvad till Handelns förkofran och fördel lända kan; åliggandes HandelsSocieteten, att till vederbörande Autoriteter afgifva de ytranden, som af densamma åskas, angående ämnen, som angå Handeln.

§. 3.

HandelsSocieteten sammanträde, i det ändamål V. Art. utvisar, minst en gång i Qvarta-

let, och dessemellan så ofta angelägenheterne det fordra. År HandelsSocieteten med HandtverksSocietet förenad, gälle då, angående Societetens sammanträden, hvad i HandtverksOrdningen sågs.

§. 4.

Allmänna HandelsOrdningen af den 19 December 1734, vare härigenom till sin kraft och verkan upphäfven; likaledes i allt hvad som strider emot denna Författning, och icke är genom särskilde Ståders Privilegier förbehållet, de Reglementen, som för vissa Ståder och HandelsSocieteter äro utfärdade. Derest någon HandelsSocietet skulle åstunda, att, i afseende på ordningen och œconomien inom Societeten, blifva försedd med särskildt Reglemente, må densamma med förslag dertill inkomma till Magistraten, uppå hvars skeende och af eget utlåtande beledsagade anmälan, Konungens Befallningshafvande, efter granskning af Reglementet, anmäler detsamma till Kongl. Maj:ts Nådiga fastställelse.

IV. Artikeln.

Om inskrifning i Handel, samt om Handlandes och Handelsbetjenters ömsesidiga förhållanden.

§. 1.

Då Handlande vill någon till biträde i sin rörelse antaga, åligge det honom, att med en sådan person, om han är myndig, eller i annat fall med hans lagliga Målsman, upprätta skriftligt Contract, så väl om Tjenstetiden, som öfrige vilkoren, dem emellan. Detta Contract bör, för att vara gällande, ofördröjligen eller sist inom 14 dagar derefter, af Handlanden uppvisas inför Magistraten, som, sedan rigtigheten deraf blifvit erkånd, derom påtecknar bevis; hvarefter Contractet skall tjena till ömsesidig efterlefnad, med rättighet, i händelse det å endera sidan brytes, för andra Contrahenten, att låta detsamma vidare fortfara eller ock alldeles förfalla.

§. 2.

Handlanden åligger, att föregå sine Handelsbetjenter, eller dem han till biträde i sin tjenst antagit, med goda efterdömen af guds-

fruktan, laglydnad och ordentlighet i seder och uppförande, samt dem uppmuntra, att sina pligter i dessa afseenden ej åsidosätta.

V. Artikeln.

Om sättet att söka rättighet till Handels idkande, och om Laga Domstol i förekommande mål, med mera, som, till följe af denna Författning, bör tjena till efterrättelse.

§. 1.

Då någon vill erhålla tillstånd till idkande af sådan Handel, som ej utan Burskap får ega rum, anmåle han sig hos HandelsSocieteten; hvarefter, och sedan hans skicklighet blifvit, i den ordning I. Art. föreskrifver, utrönt och styrkd, BurskapsSökanden eger anmåla sig hos Magistraten, som, derest icke något i öfrigt emot hans behörighet förekommer, honom Burskap å Handel meddelar. De personer af qvinnkönet, som endast vilja idka Handel med egna tillverkningar, tillkännagifve sådant hos Magistraten, samt vid HandelsSocietetens nästa sammankomst.

Tvister, som kunna förekomma emellan Handlande samt deras Lärlingar och Betjenter, samt äro af den beskaffenhet, att de efter IV. Art. böra pröfvas, skola jemvål af Magistrat upptagas och afgöras.

§. 2.

De mål och ärenden, som, till följe af denna Författning, i allmänhet höra till Magistratens åtgärd, skola i Stockholm af HandelsCollegium, såsom första instantien, upptagas och pröfvas.

§. 3.

Öfver Magistratens eller HandelsCollegii Beslut, få Besvär anföras inom klockan Tolf å fjortonde dagen efter delagtigheten, i Landsorterne hos Landshöfdingarne, och i Stockholm hos ÖfverStåthållaren. Den, med ÖfverStåthållarens eller Landshöfdingens Utslag missnöjde, ege, att före klockan 12 å fyratiofemte dagen, efter deraf erhållen del, underdåniga Besvär anföra hos Kongl. Maj:t i Dess Handels- och FinanceExpedition; dock gånge tvånne sammanstämmande Utslag i verkställighet; och bör å hvarje Utslag, utan behof af missnöjes anmälan, tecknas tid och ort för Besvärs anförande.

§. 4.

Betrådes den, som Handel för egen råkning idkar, att till salu felagtig eller förfalskad vara utbjuda, eller i sin Näring på annat sätt lagstridigt sig förhåller, stånde han det ansvar, som allmänna Lagen och särskilde författningar föreskrifva, och ankomme målet på vederbörlig Domstols pröfning.

§. 5.

Eho, som idkar sådan Handel, som icke annorlunda, än i förening med Burskap må ega rum, utan att hafva Burskap i behörig ordning sökt och vunnit, hafve förbrutit varan, och böte första gången Tretton Riksdaler 16 Sk. B:co, hvilka böter sedan för hvarje gång fördubblas.

§. 6.

Af de, efter denna författning utgående böter, åfvensom de, enligt 5 §. förbrutne varors värde, tillfalle ena hälften Åklagaren eller Målsegaren, och den andra en fond, som under Magistratens och HandelsSocietetens gemensamma vård bör samlas och förvaltas till HandelsSocietetens nödige utgifter, och till understöd för af sig komne Handlande och Handelsbetjenter, eller aflidne Handlandes och Handelsbetjenters Enkor och barn. I brist af tillgång till böter-

ne, förhålles med deras förvandling i likhet med vitesböters.

§. 7.

Vederbörande Fiscaler åligger, att i hvad på deras åtgärd ankommer, handhafva verkställigheten af denna författning; varandes de berättigade, att i de uti 5 §. omförmåldte fall, göra beslag, så vidt likväl sådane kunna ske utan behof af husvisitationer. Varder beslaget ogilladt, böte beslagaren fulla vårdet af den i beslag tagne varan, hvilken dessutom oskadd eller jemngod, bör kostnadsfritt återställas.

Stockholm den 18 Julii 1823.

Joh. Jac. Kleman.

Utdrag af Protocollet, hållet hos Riksens Höglofl. Ständers Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskotts Plenum den 6 Maji 1823.

S. D. — — — Herr Cederborg yttrade: Om något Näringstvång verkeligen funnes, så skulle jag icke ett enda ögonblick tveka, att med min röst medverka till upphäfvande deraf, men då jag vet, att hvarje person som det åstundar, eger att, emot de vilkor, hvilka, i gällande Författningar äro bestämde, utöfva Borgerliga yrken, då enligt hvad BorgareStåndets Protocoll den 17 Julii 1815, närmare utvisar, så väl Spannemåls- som VictualieHandeln är fri, då landet har rättighet att antaga alla behöfliga Socken- Bruks- och SåteriHandtverkare, och att Landtmannen eger ej allenast för eget behof fabricera hvad som behöfves, utan ock klanderfritt till Städerne afyttra sina tillverkningar: då Fabriker utan hinder kunna på landet anläggas, då hvarje Svensk man eger rättighet, att reda i skepp, och Ridderskapet och Adeln sär-

skildt, att exportera sine egne effecter, och dessutom att såsom ContingentBorgare idka Grosshandel, och då hårtill kommer, att HallRåtterne eller Magistraterne ega att, utan hinder af SkråFörfattningar, tillåta dem, hvilka dertill sig anmäla, utöfva sina Handtverk, kan jag omöjligen inse hvaruti det så mycket öfverklagade näringstvånget egenteligen består. Då man således med detta förhatliga namn, endast utmärker den ordning, som föreskrifves i nu gällande Författningar, såsom en nödvändig befästning, inom hvilken hvar medborgare måste vara fredad för att kunna njuta medborglighetens skydd och öfva dess pligter, då man, genom Handelns och Handtverkeriernas öfverflyttande på landet, och genom afvikelse ifrån den allmänna rättsprincip, att utöfvandet af lika rättigheter fordrar motsvarande lika åliggander, synes vilja upphäfva hufvudgrunderna för Stadsmanna eller Borgerliga Näringarne, så skulle jag icke blott fela mot mina Committenters billiga anspråk, än mot min egen öfvertygelse, om jag icke reserverade mig ifrån allt deltagande i de föreslagne hufvudgrunderna för den blifvande Näringsfriheten.

Om man icke på förhand beslutit, att upphäfva allt gammalt endast derföre, att det är gammalt, eller antaga allt nytt, endast derföre, att det är nytt, om man deremot oväldigt jemför ofullkomligheten och olägenheterna, hvilka äro och ty värr måste vara oskiljagtiga ifrån så väl det ena,

som andra, så tror jag att besvarandet af den frågan, om de nu föreslagne stadgander äro mera grundade på billighet och bättre befordrande ordning än de förra, icke är så lätt besvarad, som man förmodar. Vid en sådan pröfning, har åtminstone för min inskränkta fattningsförmåga, ingen annan slutföljd kunnat hemtas, än den, att behofvet icke påkallar någon afvikelse från det väsendtliga i nu gällande Skråordning, som enligt min öfvertygelse, icke bör upphäfvas för de missbruk eller den orätta tillämpning som öfverklagas, hvilka genom modificationer kunna förekommas, utan rubbning af det hufvudsakliga.

Herr Nordström förenade sig med Herr Cederborg.

Herr Lagerstrand: Sedan jag i egenskap af Ledamot i Riksens Ständers af Lag. och Ekonomi-Utskotten sammansatte Beredning, under öfverläggningarne om Näringsfrihets-frågan, ansett mig böra reservera mig mot åtskilliga af de beslut, hvarutinnan Beredningen stadnade; anhåller jag nu vördsammeligen, att få något närmare utveckla grunderna för dessa mina reservationer.

1:o Då Beredningen, vid företagen pröfning af visse Committerades, under den 6 Maji 1816, afgifne project till en ny HandtverksOrdning, och 1 §. deraf, stadnat i det beslut, att alla SkråÅmbeten borde upphäfvas, och i det ställe HandtverksSocieteter inrättas; har jag val, på sätt Proto-

collet innehåller, medgifvit, att sådane Societeter må ega rum, men att de icke borde tilläggas den vidstråckta verkningskrets, som tillkommer en öfverstyrelse öfver allt hvad Handtverkerier heter. En så beskaffad Societets medlemmar, sårdeles i Stockholm och de större Städerne, skulle få en sådan mängd olikartade sysselsättningar, att någon tid för deras egne yrkens skötande ingalunda blefve öfrig. Min tanka är för den skull den: att sådane Handtverk, som hade någon likhet eller gemenskap med hvarandra, borde i en Societet förenas, och således flere HandtverksSocieteter bildas inom hvarje Stad, som egde något antal olika Handtverksmästare, och bör det efter min tanka bero på hvarje Stads Magistrat och Borgerskap, att sjelfve organisera en eller flere Societeter, allt som de finna lämpligast.

Om derföre t. ex. Guldsmeder, Jouvelerare, Guldslagare, Förgyllare etc. uti en Societet förenades, finner hvar och en att deras åligganden, vid prefvande af anmälde personers arbets-skicklighet, blefve helt olika emot en Societet, som kunde vara sammansatt af Timmermän, Murmästare, Kaklugnsmakare och Plåtslagare eller af Vagnmakare, Smeder, Sadelmakare och Målare. Derigenom förekommes alltså det olämpliga förhållande, att personer nödgas sitta bort sin tid, med ett onyttigt skårskådande och bedömmande af arbeten,

som de till halt och sammansättning icke förstode att vårdera.

2:o Uti 4 Art. 12 §. af Herrar Committerades ofvanberörde Project stadgas, att den som erhållit Burskap på någon handaslöjd, hvars föremål det är att deltaga i tillverkningar af arbeten, hvilka, för att blifva full-färdiga, fordra andra Handtverksidkares handläggning, må anses berättigade att till sådane arbetens fullkomnande, till arbete hos sig använda Gesäller och Lårlingar af andra Handtverk än hans eget. Till denna §. lemnade jemväl Beredningen dess bifall, hvaruti jag likväl för ingen del kan instämma; emedan derigenom en Handtverkare med penningstyrka eller god förlagsman, tvärtemot principer af allt ordentligt Handtverksvåsende, skulle slå under sig flere Handtverk och förvandla sin verkstad till en Fabrik, hvarigenom både Staten och Staden skulle förlora; ty det är ej möjligt, ehuru rättvist, att kunna beskatta en man, som sammanfattar 4 à 6 särskildte Handtverk så högt, som om desse voro fördelade på 4 à 6 särskilde personer, och den mindre bemedlade skulle derigenom komma på det obestånd, att han ej kunde utgöra sina utskylder, utan komme då snart att öka antalet af den förut nog talrika fattig-corpsen. Om deremot flere Mästare, hvilkas särskilde tillverkningar erfordras, för att åstadkomma ett fullkomligt helt, skulle vilja förena sig om en gemensam inrättning, på ett och samma ställe,

till sådane arbetens fullbordande, finner jag deremot ingenting att invända, och håller jemväl för, att en så beskaffad frihet icke bör längre utsträckas.

3:o I anledning af 13 §. förenämnde Art. som tillägger utom Städerne boende Handtverkare rättighet att idka Handtverk, hålla verkstäder m. m. alldeles lika med de inom Städerne bosatte; får jag i detta fall vördsammeligen föreslå, att någon mera bindande föreskrift härvid måtte stadgas. Min tanka är fördenskull den, att så vida en utom Stad boende Handtverkare skall åtnjuta alla de Burskapet åtföljande rättigheter, skall han ovilkorligen vara förpligtad, att uti den Stad, der han Burskap vunnit, deltaga uti alla möjliga onera och præstationer som Borgare-rätten åtfölja, lika med de inom Staden boende; gerna må sådane skyldigheter, som med penningar kunna Staden godtgöras efter Debetsedel, med Contant få gäldas och sådane personliga förrättningar, hvilka genom ombud kunna skötas, jemväl på en Landtborgares vägnar af en Stadsbo få utgöras, men att denna Stadsbo, bör ovilkorligen vara Borgare och fri man, icke någon lejd tjenare.

Så vida Städernes bestånd, och icke dess undergång är föremålet för de blifvande Handtverks-Författningarne, anser jag det vara af yttersta vigt, att icke någon måtte, med sken af vidgade fördelar och minskade skyldigheter, lockas att öfvergifva det samhälle, till hvars båtnad han icke blott

som Näringsidkande, utan som Medborgare i allmänhet är förpligtad att bidraga.

4:o Den uti 14 §. af meranämde Art. stadgade rättighet till Handtverks-förläggande, anser jag ganska betänkligt, att genom något särskildt sanctionerande uppmuntra. Det kan i alla fall icke förmenas någon, att låna eller förstråcka penningar åt en Handtverkare, som genom stadga och skicklighet tillvunnit sig credit och förtroende, men icke behöfver Lagstiftningen ingå uti sådane enskildte förhållanden, som alltid bör på frivillig öfverenskommelse få bero. Jag instämmer således helt och hållit uti Herr Winbladhs härvid gjorde erindringar, och vågar i öfrigt till Höglofl. Utskottets bedömmande hemställa, om icke den af Committerade föreslagne rättighet för långifvare, att taga förlags-inteckningar uti rudimaterier, redskap och effecter, är helt och hållet olämplig, samt om icke en sådan anstalt sluteligen skulle göra en stor del af BorgareStåndet skattskyldige under den mera bemedlade medborgsclassen. Minst af allt, kan jag likväl med Herr Hjertström instämma uti det, i min tanka högst olämpliga stadgande, att Borgarerätten skulle medfölja en Handtverks-förläggare.

Ty om Capitalister skulle ega rättighet att för sina penningar vinna Burskap, kunde man taga för afgjordt, att den som har lärt ett Handtverk och ej vore bemedlad, måste underkasta sig det oblida

öde, att bortsälja sina, genom lärotid och Gesällår förvärfvade kunskaper, friheter och arbetsskicklighet, till den mera bemedlade medborgaren; som antingen genom rik härkomst, eller annan oförutsedd och oförvållad lycka, har kommit i tillfälle att köpa en rättighet som han ej velat, eller kunnat förvärfva sig. Så vida Burskap någonsin mera bör anses som en förmån, vunnen genom arbete, ordentlighet, eller förtroende af medborgare, bör denna rättighet tillkomma den som utöfvar ett Handtverk, icke den som förlägger det, det vill säga derutaf draga profiten.

5:o Då det är en gifven sak, att allmänhetens rätt i många afseenden, beror på utöfvandet af Bryggares, Slagtares och Bagares Näringar; kan jag omöjligen inse hvarföre hådanefter mer än hittills, desse Näringsidkare skola ifrån Mästerskaps afläggande befrias, såsom Beredningen i anledning af ofvannämde Art. 20 §. i Committerades förslag beslutat. Det måtte väl i alla tider, för folkets helsa och underhåll, vara lika angelåget, att det med goda, färska och väl tillredda fö. doämnen förses; och någon eftergift af Författningarnes kraf i detta fall, kan jag för min del omöjligen medgifva.

6:o Hvad deremot beträffar den nya Författningen om Gerningsmäns antagande på Landet, är jag väl i det hela af samma tanka i detta ämne

som

som Herrar Committerade; likväl med den skillnad, att ordentlige Handtverkare på Garfverie, Kruk- och Kakelugnsmakeri, icke må såsom Gerningsmän få på Landet anses och bosättas, utan att sådane Handtverkare, om de uti Städerna vilja sina Handtverk drifva, böra underkastas de skyldigheter, som här ofvan för Landtborgare äro föreslagne. För öfrigt lärer den noggrannaste uppsigt deröfver böra ega rum, att en antagen Gerningsman icke må för någon person, utom den Socken eller district, hvartill han är antagen, få något arbete förrätta eller emottaga.

7:o Slutligen och hvad Allmogens rättighet till försäljning af egna handarbeten beträffar, måste den efter min öfvertygelse ovillkorligen åtföljas af skyldigheten att förse varorna med vederbörlig Controll eller Stämpel, innan de till salu utbjudas, så vida man vill förekomma tusentals underslef och Lurendrejar-företag, hvilka i vidrigt fall otvifvelagtigt skulle försökas; och bör ej allmogens rättighet till försäljning af egen production sträckas derbän, att få försälja färskt kött, dricka och bröd i Städerne, så vida Slagtare, Bagare och Bryggare hädanefter skola kunna anses och taxeras som Borgare; utan bör, efter min tanka, i händelse sådant beviljas, Salu-accicen, som hittills varit fördelad på desse 3:ne Näringsidkare, blifva förlagd på allmogen, hvilken kommer att

borttaga dessa Näringsgrenar. Och får jag i öfrigt vördsamligen anhålla, att detta mitt anförande måtte få åtfölja Beredningens Betänkande i detta ämne, till Riksens Höglofl. Ständer. Stockholm den 6 Maji 1823.

Herr Lundman: Då Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Utskottens sammansatte Beredning, uti dess Utlåtande, rörande hufvudgrunderne för en blifvande Näringsfrihet, långt från att, efter hvad jag vågade hoppas, med bibehållande af de hittills gällande Grundförfattningar för Handeln och Handtverkerierne här i Riket, ogilla den omstöpning och nyskapning, som Herrar Committerade, uti deras upprättade och för Rikets Ständer af Kongl. Maj:t i nåder framlagde förslag till förordningar i dessa vigtiga ämnen föreslagit, tvärtom, lyssnande till nyhets-begärets mest excentriska ideer, gått vida längre, och alldeles förkastat, så väl den så kallade SkråOrdningen, hvilken nu i hundrade år varit gällande, som äfven Förordningen af den 19 December 1734, angående Rikets Handel; önskade jag, som trott och tror, att nämnde, genom tid och erfarenhet helgd vunna Författningar, äro till sina grund-ideer nyttiga, och, för ordnings vinnande, nödvändiga att bibehålla, ega den förmåga i tankars uppsättning och framställning, som, till fullkomlig utveckling af mina stridiga åsigter, skulle erfordras; men, beröfvad denna lyckliga lott, måste jag afstå från detta värf,

och inskränker mig derföre, under medvetande af min ofullkomlighet, till följande anmärkningar:

Såsom jag nämnt, instämmer det med min öfvertygelse, att den hittills gållande ordning för Handtverkerierne, (om det lika öfverflödiga som förhatliga ordet *Skrå* borttages eller utbytes emot ordet *Ämbete*, äfven som ordet *Ämbetsman*, bortbytes emot det vida lämpligare ordet *Handtverksman*), är mångfaldigt bättre, tydligare, samt med det allmännas fördel och säkerhet förenligare, än allt hvad, så väl Herrar Committerade, som sammansatta Beredningen föreslagit.

Min första anhållan är derföre, att Höglofl. Utskottet täcktes låta sig föreläsas samma gamla ordning för Handtverkerierna, samt dervid moget öfvervåga, om den icke befordrar all möjlig ordning, och förbjuder samt utsätter böter och straff för alla de oordningar och öfvertrådelser, som man nu så högljudt öfverklagar.

Härigenom torde lätt upplysas, att nämde oordningar icke kunna, med något sken af rätt och billighet, läggas sjelfva Författningen till last, utan tvärtom äro följder af uraktlåten verkställighet af Författningens föreskrifter, samt egentligen deras fel, som lamt eller origtigt handhafva och tillämpa densamma.

De rättelser åter, eller förändringar i merberörde Författning, som hufvudsakligen tarfvas, äro efter min tanka upptagne och med redighet framställde,

uti Skräddare-, Skomakare-, Sockerbagare- och Hattmakare Åldermännens hos Kongl. Maj:t i underdånighet anförde besvår den 12 April 1821; hvilka besvår jag således nu får åberopa, med undantag allenast af förslaget om Gesällers antagande på helt eller halft år.

Vid sistnämde förslag möter den märkbara olägenhet, att om någon hos en Handtverksmästare beställer eller betingar ett arbete, som bör vara färdigt inom någon bestämd tid af fem, sex à åtta veckor, och till samma arbetes förfärdigande på den bestämda tiden, behöfdes fem à sex Gesäller, men Handtverksmästaren icke hade mera än en Gesäll, han då vore tvungen, emot sin vilja, att afsäga sig arbetet af den orsak, att han icke kunde få Gesäller. Den åter, som ännu hade den styrka, att, i hopp om mycket arbete och beställningar, derföre antaga många Gesäller, och sådant sloge honom felt, skulle nödsakas att låta sina Gesäller den ena tiden af halft eller helt år, mera bereda hans förlust och undergång, än de den förra kunnat bereda hans förtjenst och uppkomst; att nu bereda ett sådant tvång, vore ju högst skadligt, och alldraminst passande i samma tid, då man så mycket talar om frihet. Det fördelagtigaste för Handtverkeriernes uppkomst och dess arbetens fullkomlighet är, att Mästaren alltid är i tillfälle att förskaffa sig Gesäller i den mån han har arbete, samt entlediga dem då han icke

kan sysselsätta dem, eller då Gesällen finnes icke hafva det handlag, drift eller skicklighet, som det arbete fordrar, hvilket skall göras, och som ofta händer. En Gesäll kan (i de flesta Handtverk), hafva bättre handlag, mera drift och skicklighet i det finare, och mindre i det gröfre, som allt likväl hörer till ett och samma styckes förfärdigande, och en annan tvärtom, ehuru ingendera kan casseras eller sägas icke förstå sitt arbete. I det som Gesällen båst och fortast kan göra, der sysselsättes han; der förtjenar han mest, antingen han betalas för sitt arbete för stycket, eller njuter veckolön. Derigenom vinner arbetet, färdigt betraktadt, den möjligen mesta fullkomlighet, och möjligaste lindriga pris; och således medförer detta ej allenast nytta för Mästaren och Gesällen, utan äfven för köparen af arbetet.

Då Gesällerne onekligen tillhöra Handtverkerierne, och Handtverksmästare utgöra en ganska stor del af Borgerskapet, så torde det icke vara otillbörligt, att fästa Höglofl. Utskottens uppmärksamhet dervid, att det språk, som föres emot Handtverksgesäller, att de kringstryka och besvära med tiggerier, och således skola vara samhället till mehn och förfång, icke är så verkligt och behörigt, som det fritt talas och skrifves. Jag medgifver, att det torde hafva händt och händer, att Gesäller, af gammal fördom och okunnighet, trott sig hafva rättighet att vid Prestgårdar få en

måltid, såsom fattige resande, om de det behöfde, och att denna origtiga tro och fördom hos dem torde vara grundad derpå, att de hört, man efter man, talas om, att Högv. Prestestånd et skall i forntiden blifvit tillagdt vederlag af Spannemål, till ersättning för sådane behof, utan att göra sig underrättad om sanningen deraf, men sådant missbruk kan ju afhjelpas med en Kungörelse, som ej allenast förbjuder dessa besök, utan äfven utsätter straff derföre. Gesäller behöfva icke tigga under deras resor, så vida man icke tager för afgjordt, att Handtverkerierna skulle blifva så utarmade, att de icke kunna göra hvad de nu göra, som består deri, att en resande Gesåll, som passerar genom Stad, då han der icke kunnat erhålla arbete, får derstädes fritt nattlåger och mat, tills han går ifrån Staden, samt derjemte så mycket täre-penningar, som han sparsamt och ordentligt kan hjelpa sig med till nästa Stad. Detta brukas i alla Städer, men att Gesällen faller mera i ögonen på allmänna landsvägen, än folk i allmänhet, kommer dels deraf, att han alltid är till fots, emedan den Författning ännu icke är upphäfven, som förbjuder honom att få taga Gästgifvareskjuts, och dels deraf, att Gesällers arbete minskas, som synes derigenom, att i många Städer kunna nu mera icke så många Gesäller få arbete som förr, hvarom åtskillige Herrar Landshöfdingars femårs Berättelser vittna, fastän deremot deras antal snarare ökas

än minskas; och ehuru förhatlige de råkat att blifva, så har man icke kunnat uppgifva några särdeles brott vara af dem begångne, som gjort dem af sådant förtjente. Till förekommande af sjelfsvälds utöfning af Lärogossar och Gesäller, samt att kunna erhålla Mästare med nödig skicklighet till husbondevälde och befrämjande af ordning till sin egen, sina underhafvandes och hela Ämbetets fördel, så väl som i utöfningen af sitt och sina Gesällers arbete; får jag, såsom tillägg i en blifvande Handtverksordning, föreslå, att Mästaresöner icke böra anses behöfva mindre lärotid, än en annan fattlig yngling, att Lärogossen må väl Mästarens ärender förrätta, ehuru desamma icke tillhöra Handtverket, men ingalunda sträckas så långt, att Lärlingens tid att lära Handtverket derigenom försummas; han må ock någon gång, när det är nödigt, gå Gesällernas ärender, men icke utan Mästarens vettskap och bifall, och iagttages här detsamma, som vid förrättandet af Mästarens egna ärender. Mästaren skall väl, sedan föreställningar och varningar förut blifvit nyttjade mot sjelfsvåld, genstråfvighet och olydnad, ega rätt att utöfva en tjenlig och måttlig husaga å lärlingen, dock icke vid sådant tillfälle, då han sjelf kunde vara af dryckenskap eller för mycken vrede besvärad, men Gesällerne böra icke ega någon rätt att Gossen slå eller straffa. Förfördelar Lärogossen Gesällen med ovett eller något annat, bör

Mästaren sådant näpsa, då han derom är underrättad. Mästaren skall åligga, att ordentligt anteckna den dag, som Gesällen förspilt genom spatseserande, då han till arbetes förrättande varit nödvändig, eller genom fylleri, oljud, slagsmål eller bortovaro om nåtterne, eller andra oordentligheter gjort sig af tilltal förtjent, hvarom Ämbetet bör underrättas, på det Gesällen der må tilltalas och efter omständigheterne näpsas och varnas, första gången. Sådane fel, hvarmed Gesällen är beträdd en gång, och hvarföre han icke vid Domstol blifvit tilltalad, skola alltid sanningsfullt af Mästaren antecknas å baksida, på det afsked eller pass, som Gesällen erhåller, när han flyttar, hvarföre afskedsbeviset alltid bör vara skrifvit heldst på helt, men minst på halft ark; skulle åter Gesällen med fylleri eller olofligt spatserande andra gången eller flere beträdas, skall det åligga Mästaren, att hvarje gång det hos Domaren anmäla, på det att lagligt åtal och straff derå må följa. Försummar Mästaren ett sådant anmälande, skall han böta lika mycket, som Gesällen skolat böta för fylleri första gången. Försummar Mästaren att anteckna å afskeds-beviset de fel, som omnämde äro, och hvarföre Gesällen vid Ämbetet blifvit varnad eller näpst, böte Mästaren derföre hälften så mycket till Ämbets-lådan, som i förra fallet för försummad anmälan hos Domaren. Enka, som

drifver

drifver verkstad, bör alltid vända sig till Åldermannen, då hon har något att anföra om sitt folks oordningar; och bör det åligga Åldermannen, att i Enkans och Gesällens närvaro göra de anteckningar, som allenast vid Ämbetet böra åtalas; åfvensom han bör hos Domaren anmäla hvad som dit hörer, och besörja om de anteckningar som på afskedsbeviset böra påtecknas, i fall Gesällen gjort sig dertill förtjent. Åldermannens försummelse häraf medför lika ansvar, som ofvan för slik försummelse af Mästare är nämnt, så vidt han af Enkan om händelserne blifvit underrättad. Är Åldermannen sjuk eller borta, åligger Bisittaren att Enkan i dessa ärender biträda, och, näst Bisittaren, äldsta Mästaren i Ämbetet. Vid Domstolen bör finnas en bok, inråttad med alphabet, endast till anteckning af de Gesällers namn, som blifva lagförde för sådane brott, som icke göra dem ovärdige att kunna blifva Mästare och Borgare. Vid Gesällens namn tecknas §. med dess nummer i Domboken, samt årtalet och datum då Gesällen blifvit lagförd. Då Gesäll vill flytta från Stad till annan, skall intet afskedsbevis vara gållande, eller Gesäll i annan Stad kunna derpå antagas i arbete, om det icke är uppvist och påtecknadt af Domaren i den Stad, hvarifrån han flyttat. Häraf följer att Gesäll bör, när han kommer till Stad ock stadnar qvar i arbetet, anmåla sig hos

Domaren, för att få sitt namn antecknadt i ofvanämnde Bok, äfvensom när han kom till Staden, och detta vid vite 1 R:dr 32 sk., om det icke sker inom åtta dagar.

När nu Gesäll fått afskedsbevis från Mästare; är lätt för Domaren att, i ofvanämnde Bok, se om någon anteckning finnes vid Gesällens namn, att han varit lagförd; finnes det icke, så tecknas genast på baksidan af afskedsbeviset — *uppvisst vid* - - - med årtal och datum; men gifver nämnde Bok anvisning på Domboken, då efterses der hvarföre har blifvit lagförd, och huru mycket och på hvad sätt han pliktat; hvilket i korthet påtecknas beviset å baksidan, jemte årtal, datum samt Domarens namn. I båda dessa fall, skall Gesällen betala åtta skillingar för Demarens påteckning å beviset, såsom kostnads ersättning för Boken, som torde böra heta, *Anteckningsjournal för Gesäller.*

När Gesäll vill blifva Mästare och vinna Burskap, skall han, jemte sin Ansökning, bifoga afskedsbevisen för hela sin Gesälltid, tillika med sitt GesällBref. Befinnes han då under sin Gesälltid hafva varit liderlig, ofta sysslolös eller mycket ostadig; så kan han icke blifva Mästare eller vinna Burskap den gången; utan bör då af Magistraten erinras om de egenskaper, som äro nödvändige och icke böra saknas hos någon husfader, så väl för dess eget hus bestånd och trefnad, som för den inflytelse Husbondens goda exempel bör

hafva på dess underhafvande, och vänligen tillsägas att, efter förbättrad vandel, vara välkommen om 1 à 2 års förlopp, allt som Magistraten kan pröfva, efter omständigheterna skäligt; dock måste mesta afseendet göras på de 2:ne sista Gesällåren. Har han under deras lopp alldeles lefvat oklanderligt, så böra de föregående årens små- eller ungdomsfel icke ligga honom till last. Då Mästare vill gifva Gesäll afsked, eller Gesäll vill hafva afsked från Mästare, bör om sådant, ömsesidigt en månad förut tillsägas. Så vidt möjligt är, och Mästarens rum det medgifver, bör han hafva sina Gesäller hos sig boende, och vid sitt bord med nödig spis försörjde; samt i öfrigt med dem anständigt och värdigt omgås. Om Mästare oskyldigt förolämpar sin Gesäll, eller honom något brister, antingen i mat, eller den betingade arbets- eller veckolönens utbekommande, bör sådant hos Åldermannen anmälas, som åligger att med biträde af Ämbetets Ledamöter, skyndsammast Gesällen till sin rätt på lämpligt sätt förhjelpa; skulle Gesällen derigenom ej vinna rättelse, bör Gesällen förhållandet hos Magistraten anmäla, som då åligger att honom till rätt förhjelpa.

Samma rätt hafve Lärogosse om honom något brister, som Mästaren är skyldig att besörja och hvaröfver skäligen klagas kan. Slutligen och framför allt bör det vara bland Mästares första pligter, att gifva Lärlingar Christendomskunskap,

och tillhålla dem Gudsfruktan, att icke föregå med elaka exempel, såsom långsamt sittande på Näringsställen, eller annat onödigt aflägsnande från sitt hus och verkstad under arbetstiden; icke eller bör han vid sådane tillfällen, då de äro från arbete ledige, alltid så aflägsna sig från sitt folk, att ömsesidigt förtroende dem emellan minskas, om han vill vara ansedd för en rättskaffens Mästare. Obemärkt kan jag icke eller lemna, hvad Herrar Committerades förslag uti IV Art. 20 §. stadgar, i anseende till Bryggeri, Slagteri- och Bakeri-Näringarne, och sammansatta Beredningen godkänt; eller att, för desammas utöfning, Läro- och Gesäll-år samt Mästareprofs aflägganden icke skall erfordras; äfvensom sammansatta Beredningens dervid gjorde tillägg, att en hvar å landet måtte fritt få idka samma Näringar, utan någon dermed förenad borgerlig tunga. Detta allt måtte väl vilja säga detsamma, som att helt och hållit från Städerne bortjaga dessa högst nödvändige borgerlige Näringar, samt i och med detsamma beröfva Kronan den dryga Bevillning och accis, som Städernes nuvarande tungt beskattade Borgare, Bryggare, Bakare och Slagtare erlägger; åtminstone kan jag ej begripa annat.

Om hvad jag nu föreslagit skulle komma att gälla till efterlefnad, jemte hufvudgrunderne i den hittills gällande SkråOrdningen, och Städernes Police Betjening samt Fiskaler blefvo befallte att haf-

va tillsyn deröfver, att Gesäller icke finge vistas på Näringsställen, åtminstone icke någon arbetsdag; så vågar jag hoppas att man snart nog skulle få litet eller intet att anmärka, hvarken mot Gesäller eller Mästare. Då Mästarens folk äro satte i nödvändighet att rått och förnuftigt använda sin tid, derigenom, att det göres till vilkor för deras bifall att blifva sina egne, som hvar och en nu så gerna önskar, och dessutom tillfället är dem betaget att onödigt bortslösa sin förtjenst; så skall nödvändigt deraf följa, att, hvarken Gesällens eller Mästarens behof skall blifva så stort, och på samma grund Handtverksarbeten komma att säljas till möjligast lindriga pris, utan att behöfva vara dålige eller förfuskade. Beträffande Handel; så kan jag för min del ej antaga de principer, som Höglofl. Utskotten tåckts finna lämplige för utöfning af Minuthandeln; såsom att Qvinnor och afskedade Militairer (förmodeligen afskedade Soldater, som icke duga att tjena Kronan), skola anses skicklige och berättigade dertill. Det finnes mindre Ståder, der oseparerad Handel drifves, och der hittills åtminstone intet hinder mött att kunna få den separerad, om man det begärt; och hvarest en Handlande, om han äfven ock är så af sig kommen, att han ingen rörelse kan drifva, utan blott bibehåller namnet för att icke blifva utstruken, likväl betalar 15 R:dr i Bevillning, allenast efter den Artikeln som angår handtering och rörel-

se; samt de åter som drifva rörelse, skatta från 15 R:dr till och med 150 R:dr, endast efter nämnde Artikel, utom Bevillning för Egendom och de personela afgifterne, som i proportion derefter betalas till Staden och de fattige. För sådane Städer åtminstone, kan den förstärkning, som skulle fås i Handelsrörelsen igenom ofvannämnde personer, icke vara interessant; och lika litet gagnande för Kronan, som för säkerhet och ordning i Handel, emedan Handeln ganska säkert skulle derigenom blifva förvandlad till mångleri.

Ett vida större antal anmärkningar, än dem jag nu sökt efter min inskränkta förmåga framställa, kunde visst göras och erfordras, men frugtan att trötta Vällofl. Utskottets tålamod, befaller mig att här sätta en gräns för min välmening. Jag slutar således med återupprepandet af mitt fullkomliga ogillande af sammansatta Beredningens utlåtande, samt med yrkande att oftanämnde Författningar för Handtverkerierne och Handeln i Riket måtte till sina grundprinciper blifva bibehållne, samt endast i anseende till vissa särskilda stadganden undergå de förändringar och rättelser, som kunna pröfvas högst angelägne.

Herr Hiessleiter: Det Betänkande, hvarutinnan Höglofl. Lag- samt Allmänna Besvärs- och Ekonomi-Uskottens sammansatta Beredning, uppgifvit de grunder densamma ämnar följa vid definitiva pröfningen af Näringsfrihets-frågan; är väl i det hela så litet

bestämdt och så föga fullständigt, att svårligen ännu någon detaljerad granskning deraf, med hänsigt till ämnets fullkomliga utredande, synes kunna ega rum. Då jag likväl trodt mig finna flere af Beredningens hufvud åsigter af målet, afvika ifrån hvad jag för min del tror vara det rätta, anhåller jag vördsamligen att dervid få göra följande anmärkningar.

1:o Den ordning Beredningen följdt vid ärendets uppställning och behandlande, vågar jag anse vara mindre rigtig, och äfven måhända ledande till de mindre förmånliga resultaten af öfverläggningarne. Beredningen har nemligen först och främst granskat §. för §. Herrar Committerades afgifne förslag till förnyad HandtverksOrdning, till Förordning om Gerningsmäns antagande på Landet, och till förnyad Handelsordning. Dernäst vill Beredningen uppsätta och redigera sina egna förslag till slika reglementariska Författningar, i §. §. uppfattade, och sist ämnar Beredningen i öfvervägande och till besvarande, i enlighet med sina grundsatser, upptaga de inom RiksStånden väckte motioner och ingifna Memorialer, rörande Näringsfriheten och förberörde Committerades förslag.

Denna method är troligen icke den rätta för ett så vigtigt ärendes behandlande. Om i det stället Beredningen, efter att *först* hafva tagit noga kännedom af Herrar Committerades Betänkande och förslag, *sedermera* ingått i pröfning af Riksdags-

motionerna och Memorialerna (om jag ej bedrager mig omkring 20 till antalet:) ibland hvilka det af Grefve Posse till Fogelvik, efter min tanke, i synnerhet förtjenar uppmärksamhet, så är det mer än troligt, att Beredningen, genom en sådan analys af ämnet i hela dess vidd, funnit en rikhaltigare och bestämdare ledning för sitt eget omdöme, för att *slutligen* kunna uppställa sina egna hufvudgrunder. Nu ämnar Baredningen icke taga Motionerna och Memorialerna i betraktande, förr än hufvudgrunderna för ärendets behandlande redan äro gifna, det lärer ungefär med andra ord vilja säga att taga parternas anförande i öfvervägande, sedan utslaget redan fallit.

2:o Den af Beredningen i allmänhet antagna princip, att minska allt hvad minskas kan, Lårotiden för Handtverkerierna, skall i längden, om den vinner vederbörlig sanction, blifva både för Staten och Handtverkerierna af de menligaste följder. Den skall locka oerfarna ynglingar, in uti entrepriser, som de ej kunna fullfölja, då man väl känner huru retande för mångas sinnen den lätta utsigten att snart blifva sin egen, alltid varit. Den skall bilda en Nårings-class af slarfvar och nybörjare, utan erfarenhet och stadga, som strax efter 20 år börja egna rörelse, för att långt förr än vid 30 vara afsigkomna, och som sedermera, efter att hafva *frustrerade* allmänheten på arbetet

och

och det allmänna på utskylderna, antingen förfalla i utsväfningar, liderlighet och armod, med Fattigförsörjnings-anstalterna blott i perspectiv, eller ock nödgas sluta med det som en näringsidkare blott bör till en början göra, nemligen att gifva sig i andras bröd och tjenst.

3:o Att föreskrifva HandtverksGesällernas stådslande på half-år med penningar och deras sättande under TjenstehjonsStadgan, är en åtgård som ehuru utgången ur den lofvande principen att bibehålla ordning och förekomma oordentlighet inom Handtverkerierna, likväl vid närmare skårskådande lärer finnas temligen olämplig. Då den gör Gesällerna (som måste ega konstfärdighet, arbetsvana och någon stadga, samt i flere afseenden äro att anse såsom sjelfständiga personer) till rent af drängar, nedsätter den i samma mån hela den Näringsidkande Classen, som alla måste börja med att vara Gesäller, och som ifrån denna egenskap directe förflyttas till den af Mästare och med detsamma till frie Medborgare i samhället och Ledamöter af ett Lagstiftande och representerande RiksStånd.

4:o Att alldeles inga Läro-år behöfvas för idkandet af Handel, utan att hela Handelsyrkets utöfning och detaljer kunna inhemtas genom läsning och utvecklas uti en genomgången examen; är i min öfvertygelse ett rent förhastande, som

kunde komma att leda till obehagliga följder. Det lärer knappast finnas en enda Handlande af något värde och erfarenhet, som icke kånner och medgifver, huru stor skillnaden år emellan en theoretisk kånnedom och en practisk vana, samt huru fullkomligt otillräcklig uti all handel och vandel denna förra år, då den senare saknas. En Handlande, ehuru belåst, skall, om han saknar all vana vid yrkets utöfning, stanna i beståndig ovisshet om hvad parti han bör taga, samt blottställa sig för beståndiga olägenheter och förluster.

På alla dessa skäl, hvartill utan tvifvel ånnu flere kunde läggas; får jag vördsamligen hemställa, om icke hela Betänkandet må varda till Beredningen återremmitteradt.

Slutligen bör jag hafva åran nåmna, att jag nu yttrat mig icke såsom Fabrikant, utan såsom Nåringsidkande i allmänhet, med erfarenhet af de menliga följder, ett succesivt efterskänkande af Handtverks- och HandelsReglementernas föreskrifter, om det beståndigt får fortgå, slutligen skall ådraga BorgareStåndet och hela Staten.

I det yrke jag valt för min verkningsförmåga, Fabriksvåsendet, år redan Nåringsfriheten till den grad obegrånsad, att hvar och en som kan skrifva sitt namn under en ansökning och mågtar lösa ett ProtocollsUtdrag i CommerceCollegium, blir Fabrikör hvad dag han vill, i Stad och på Landet, utan afseende på hurudan person han eljest år: en

anstalt, hvars följder jag, ibland annat, haft tillfälle i egenskap af Taxeringsman utröna, i anseende till de beståndiga afkortningar och afskrifningar af Kronoutskylder, som oupphörligen för Manufacturister och Fabrikanter måste beviljas. Stockholm den 6 Maj 1823.

Herr Möller: Höglofl. Beredningen säger sig uti sitt Betänkande åsyfta frihet uti Näringarna, utan sjelfsvåld. Man har länge talat om införandet af denna frihet, likasom den hittills icke funnits. Må då den stiga fram, som kan säga, att han blifvit vågrad att, på ordentlig väg, ingå uti Näringarne. Skicklige Handtverkare, som äro till och med Adelsmän, skola emedlertid vittna: att denna frihet verkligen eger rum, och de måga äfven vittna: om den ordning de under Läro- och Gesäll-åren genomgått, innebär något förtryck: denna goda ordning, som varit en följd af vår gamla föragtade SkråFörfattning, har motverkat allt sjelfsvåld, bättre än någonsin den nya kommer att göra det: om densamma blifver byggd på de grunder man derföre nu uppgjordt. Det är endast förgätenheten och kallsinniga behandlandet utaf den gamla ordningen, som förorsakat oredor och gifvit anledning till klagan. En lugn och opartisk pröfning skall tillerkänna denna ordning sitt sanna värde, och medgifva att om ock den yttre beklädnaden, såsom varande 100 år gammal, behöfver någon förändring, äro dock hufvudprin-

ciperna af den beskaffenhet, att de endast och allenast kunna föra till det sökta ändamålets vinnande, och att: om man nu öfvergifver dem, skall troligen snart en kommande tid visa behofvet att återupptaga dem. Höglofl. Beredningen klandrar, att Herrar Committerade synas hafva behållit dessa principer, och endast ombytt namn derå. I vissa delar är förhållandet sådant, eburu Herrar Committerades förslag i ganska väsendtliga stycken afvika derifrån. Jag har trott: att det senare, men icke det förra, vore ett fel af Herrar Committerade. Höglofl. Beredningen går ännu längre uti det efter min tanka felagtiga. Höglofl. Beredningen synes nog litet bry sig om att lemna tillräckligt afseende till Herrar Committerades förslag, utan fastmer att i allt bereda en oinskränkt Näringsfrihet, utan afseende på de närvarande Handtverkeriernes lagliga rätt och talan i saken.

Höglofl. Beredningen grundar sina åtgärder på uppgifter om missbruk i Handtverkerierna, genom SkråLagen. SkråÅmbeten, origtigheter, binder, och onödiga kostnader m. m. för Näringsidkare, hvilket onda, allt har skolat härleda sig från dessa förhatliga inrättningar, och Förordningar, hvilkas blotta namn ingjuter afsky och vedervilja. Ett sådant omdöme af en Beredning från 2:ne Riksens Ständers Utskott öfver Handtverkeriernas närvarande tillstånd, och de lagars beskaffenhet, som hittills varit gällande inom dem, måtte förutsätta en grun-

delig kännedom och alfvarsam pröfning af det ena och andra, innan omdömet kunnat afgöras. Jag kan likväl icke medgifva, att denna stränghet i åsigter är rättvis och billig, mera i detta fall än andra. Jag tror, och det lärer lätt kunna bevisas, att det finnes många förhållanden uti vår sammanlefnad, och många författningar, som lika strängt bedömda, skulle med samma skäl blifvit förkastade, om touren kommit till dem; men man åtnöjes, och det med mycken rättvisa, att blott afhjelpa bristerna och det felagtiga uti dem, men låter det gagneliga hafva sitt värde och stå qvar. Meningen kan icke vara att behandla nuvarande BorgareStåndet godtyckligt, och efter enskilda afsigter. Sådant har detta Stånd aldrig medgifvit, och skall aldrig medgifva. Om ock den oförmodeliga händelsen skulle inträffa, att de 3:ne öfriga RiksStånden skulle genom förenade beslut uti underdånighet för Konungen frambåra sådane önskningar, de der kunna föranleda till det 4:de Ståndets skada och undergång, skall likväl detta Stånd tryggt hvila vid sin Konungs vishet och nåd, och, då det icke vet sig hafva förverkat sin i Grundlagarne förvarade rätt, hoppas det, att Konungen, i hvars händer BorgareStåndet öfverlemnat att efter tidens kraf förändra de Reglementariska föreskrifterna af dess rättigheter, lärer i nåde så fullborda denna vigtiga sak, att icke en väl ringa ansedd och i dessa dagar nog föragtad del, af dess

trogna undersåtare samt tusentals trefne arbetare med deras familjer, jemte de näringar som de bedrifvit, gå till undergång.

Man beprisar i våra dagar allt nytt, under det man förkastar det gamla; men man må se till, hur man handlar. Det är ganska lätt gjordt både det ena och det andra, men följderne, i fall de blifva helt annorlunda än man förmodat, äro icke så lätt reparerade; må hända att den dag kommer snart, då det visar sig hvad jemmer och oskyldigt lidande man härigenom tillfogat dem, som blifvit störda i sina träfliga yrken, tvungna af fattigdom att öfvergifva sina, med svett och möda, förvärfvade Egendomar, och förvandlade till allmos-bjon, utan att kunna hjelpas och utan att fäderneslandet eller någon enskildt derigenom blifver bättre belåten. En allvarsam och noga pröfning af saken torde då först försent inträffa.

Höglofl. Beredningen har föreslagit: att de hittills inom Handtverkerierne bruklige Åmbeten skulle upphöra, och att i deras ställe skall en BorgareSocietet uppråttas i hvarje Stad, hvilken, efter Städernas egen beqvämlighet, kunde vara sammansatt af både Handlande och Handtverkare, eller åtskild, och en för hvardera classen. Då jag ingenting har emot inrättandet af en sådan Societet, hvilken troligen kommer att blifva rätt nyttig, får jag dock vid förslaget: om Åmbetenas upphäfvande göra åtskilliga anmärkningar. 1:o Ett så-

dant upphäfvande skall öfverflytta alla de åtgärder som dessa, hittills inom Handtverkerierna bestridt, på Societeter, det vill säga: att hvad 30, 40 à 60 särskildta Åmbeten hittills haft att göra vid Lårogossars in- och utskrifningar, GesällBrefs utfårdande, ansökningar till Mästerprof, deras förläggande och granskande; Enkors förseende med Verkgesäller; tvisters uppgörande emellan Gossar, Gesäller och Måstare; fördelningar Åmbeten och Måstare emellan af Skatter, andra skyldigheter, Kronans arbeten m. m.; detta allt skall efter förslaget ensamt tillhöra Societeten, hvilken deraf åtminstone, uti de stora Ståderne, får mer att göra, än som kan ålåggas Medborgare, utan att de derföre hafva lön eller arfvode. 2:o Det blifver alltid högst nödvåndigt: att uti hvarje Handtverk finnes en person, som antingen i anseende till åren, eller andra öfverlågsna egenskaper, af fritt val, inom Åmbetet är och anses för Ålderman, för att vidmagthålla ordning, kunna gifva nödiga upplysningar m. m. Min tanka är derföre den: att Åmbeten borde fotfara hädanefter som hittills, med lika befattningar. Men att hvar och en, vare sig Lårgosse, Gesåll eller Måstare, hade frihet: att directe vånda sig till Societeten om han icke vore nöjd med Åmbetets åtgärder.

II. Art. Höglofl. afdelningen har föreslagit: att den uti Herrar Committerades förslag utsatta tid, af minst 3 år, som en Gosse borde vara i lä-

ra, innan han finge blifva Gesäll, icke bör antagas, och således ingen föreskrift i denna del ega rum. Ehuru detta på visst sätt kan synas vara rätt, tror jag dock: att deraf uppkommer menliga följder, emedan det gifver anledning dertill: att en och annan Gosse, för god betalning blifver utlärd utan afseende på: om han i allo kan hvad honom tillkommer, kanske blott efter 1 à 2 års Lärotid. Det skulle ock kunna locka ostadiga ynglingar till täta ombyten af yrken, utan att vidblifva något, eller lära något med besked, Herrar Committerades förslag torde således böra antagas. Hvad åter angår den ålder, som en yngling bör hafva uppnått, innan han bör få utläras, bifaller jag den tanken, att han bör vara 18 år. Ehuru enkelt det synes vara att blifva Gesäll, är det dock det närmaste steget till Mästare. Ynglingen börjar nu, att mera handla på egen hand, han skall deruti förskaffa sig de erforderliga behofver för lifvets uppehälle, kanske något rundeligare än de hittills behöft vara, han skall ansvara för det arbete honom anförtros, han skall gifva efterdöme för de Lärlingar som äro på samma verkstad der han arbetar. Allt detta fordrar mera kropps och själsutveckling, än man vanligen finner vid 16 års ålder; och just denna större fribet, han tror sig som Gesäll få, och verkligen får, är för honom dubbelt vådligt, om han ännu icke blifvit tillräckligen stadgad.

III. Art.

§ II. Art. Då fråga blifvit att tillåta en yngling att få blifva Gesäll, oagtadt han icke lärt Handtverket, blott han kan aflägga prof; åberopas jag hvad häremot blifvit anfört af Herrar Limnelius och Leffler, uti deras inlemnade Memorialer, och anhåller om uppläsning deraf. Särskildt får jag nu anmärka att det icke är sagt: att man kan, allt hvad man bör kunna, för det att man kan någon del deraf, kanske fermt nog, af ett Handtverk. Man må vara än så väl lottad, med anlag för ett yrke, fordras dock alltid, att lära det. Missbruk skulle annars, äfven af denna anledning, lätt kunna inträffa. Den fordran må derföre icke anses obillig: att hvar och en, som ingifver sig uti ett yrke, bör lära derpå. Det är i sanning icke så farligt, att, till exempel i lyckligare fall, blott lära g:ne år. Man anser visst, annans bevis öfver inhemtad lärdom i alla andra fall nödvändig, hvarföre då behandla Handtverkarena så likgiltigt, likasom det vore så farligt att lära på ett Handtverk, under de åren som böra dertill uppoffras. Man bör besinna, af hvad vigt det blifver för Mästare: att erhålla fullgoda Gesäller till sitt arbetes utförande, när man är sinnad att ålägga de förra stränga ansvar för arbetets verkställande, så till tid, som sätt, hvilker dock till stor del beror på de senare. Med billigheten är det öfverensstämmande, att icke ensamt göra allting svårt för Mästaren, som är

skattdragande Borgare, men deremot allting lätt för den ännu oerfarne och obepröfvade ynglingen. Man bör rättvisligen dela skyldigheter och rättigheter dem emellan.

IV. Art. Höglofl. Beredningen har vid 2 Mom. 1 §. 4 Art. stannat uti beslut om 2:ne Allternativer, som böra föreslås Höglofl. Utskotten. Jag vågar hoppas, att Höglofl. Utskotten skola upplyst inse nödvändigheten af att antaga det allternativet, som föreskrifver att den som söker att blifva Måstare, bör hafva arbetat minst 3 år som Gesäll. Då det är nödigt: att förekomma Handtverksmannens nedsjunkning till oduglighet och vårdslöshet, är det i följe deraf nödvändigt: att gifva sådane föreskrifter, som icke hårtill föranleda; hvilket jag är öfvertygad det skulle göra: om man berättigade en yngling att blifva Måstare, utan att hafva som Gesäll arbetat å en verkstad minst 3:ne år. Fick man redan som utlärd nya förhållanden, de der fordrade stadga, arbetsamhet och mogenhet, så blifva dessa förhållanden som Måstare mångdubbelt vigtigare och ansvarsfullare, än att man (till ex.) af 1 à 2 års Gesällstid, kan vara färdig att till egen båtnad, och uppfyllandet af samhällets fordran, ikläder sig dem.

Såsom ung och oerfaren, anser man ingen tid för bittida, att ernå det högsta mål man i sin väg kan hinna. Såsom erfaren inser man först att man tidsnog kommer uti dessa förhållanden, som

åro af så stor vigt för den återstående trefnaden. Man borde i sanning icke så mycket påskynda den otidiga åtrån: att blifva sin egen, den har i våra tider framfödt många missfoster. Man borde heldre se till: att de som blifvit och blifva sina egna, kunna blifva vid sig, och icke allt för snart blifva uslingar och tiggare. Med sådana åsigter, kan jag icke heller tillstyrka, att man bör få blifva Mästare vid 21 års ålder. Jag är fullt derom öfvertygad, och vet af egen erfarenhet, att man oftast då ännu icke eger egenskaper som erfordras, för att styra väl för sig sjelf och andra. Jag får åberopa åfven härvid de anmärkningar, som af Herrar Leffler och Limnelius blifvit gjorda, och tror att 25 år vore den rättaste tiden, emedan: utom andra skäl, då ock Conscriptions-åren vore förbi: ehuru det är den mechaniska skickligheten som i de flesta fall afgör Handtverkarens större eller mindre duglighet, finnas dock de ibland dem, hvilka åfven fordra mera insigter än man vanligen tror, och dessutom böra visst åfven Handtverkare ega skicklighet och stadga uti uppförandet lika som Handlande (enl. Höglofl. Afdeln. yttrade), om de skola rätt gagna allmänheten och sig sjelfva, samt få den credit de äfven behöfva. Med anledning af 4, 5 och 7 §. §. har Höglofl. Afdeln. gjort ett förslag, som upphäfver nödvändigheten både att hafva lärt, och arbetat som Gesäll på en verkstad för att blifva Mästare, och det både för inländsk och utländsk

man, enär han fullgjort skicklighet uti slöjden. Denna föreskrift, om den blifver gällande, skulle utan tvifvel leda till stor oordning, och inträng för de redan varande Handtverkare. Författningen blefve ock på så sätt dubbel, den ålade skyldigheter för några, som den för andra borttogo. Hvad skulle ock profvet blifva för en sådan person? förmodligen icke mindre, än nära allt hvad till Handtverket hörde, emedan man kunde hafva lärt en del, men derföre icke en annan, som vore för Handtverket lika nödig, och huru blifver då allmänheten dermed belåten?

Frågan är nu: att vidtaga åtgärder, som skola bättre än förr, leda till ordning, men jag befarar att de föreslagna komma att verka tvärtom. Ännu värre blifver om Herrar Committerades förslag: att en, sådan bör hafva uppfyllt 27 år, icke antages. Det skall lifva mången yngling med stor inbillning om sig sjelf: att våga på försöket, sedan han under en liderlig ungdom, icke vårdat sig om, att inhemta tillräcklig kännedom i sitt yrke, och ingenting mindre varit än arbetsam, och således icke närt något hopp: att blifva sin egen. Den redbare och arbetsamme Handtverksmannen, som hunnit sitt mål, under mödan och fliten, skall, ehuru icke ångrande någondera, med sorgse: att man fråntager honom brödet genom friheter, lemnade (äfven åt utlådningar) dem han aldrig ansade i sin ungdom. Jag vågar föreslå: att

ingen må få till Mästare blifva antagen, som icke kan förete säkra bevis derpå: att han arbetat minst 3:ne år som Lärgosse och 3:ne år som Gesäll å någon verkstad, samt att han fullgjort behörige Gesäll- och Mästare-prof. Vid Höglofl. Beredningens förslag, till antagande af 12 §., åberopar jag mig de dervid redan gjorda anmärkningar af Herr Leffler och Limnelius.

Äfven vid 13 §. gör jag samma anmärkning och förenar mig derjemte med Herrar Ledamöter af BorgarStånder uti Höglofl. Afdelningen, uti denna tanka: att frågan bör först väckas hos Magistraten, när Handtverkare, som bor uti en Stad, vill till Landet flytta. Hvad angår frågan om Handtverkares skyldigheter, som flytta till Landet, så är det rättvist: att de fullgöra alla de onera som deras vederlikar, hvilka i Staden qvarstanna, åligga, då de vilja fortsätta Handtverket på Landet. De skyldigheter, som böra personligen utgöras, äro af tvåggehanda beskaffenhet. 1:o Sådane, hvilka kunna fullgöras genom ombud; för dessa må det ankomma på den afflyttande sjelf, att derom med annor man accordera. 2:o Sådane, som måste fullgöras under personligt ansvar, och vid hvilkas utöfning man icke får begagna ombud. För fullgörandet af dessa, hvilka i sin ordning tillfalla den, åt Landet flyttade Handtverkaren, bör Magistraten i den Stad, hvartill han hörer, åtse annor man, och med honom öfverenskomma

om betalningen derföre, mot det han på sitt eget ansvar fullgör dem, och hvilken betalning, genom Magistraten erlägges af den bortflyttade. Denne senare slipper dock i alla fall lättast, emedan man merändels väljer, att för sådane göromål, de der icke tillhöra det egentliga yrket, betala för sig, då deremot dessa göromål, på sådant sätt, allt för ofta komma att drabba de i Staden qvarvarande Handtverkare, sedan de genom utflyttningar åt Landet, blifver förminskade; och blifver det en ringa tröst: att derföre emellanåt erhålla nagon betalning, emedan denna säkerligen icke kommer att motsvara besväret, tidspillan, och ansvaret.

Det sista tillägget uti senare alternativet, som lyder: "*och må på Landet bosatt Mästare emot deras bestridande, icke kunna utväljas till Ämbets- och Tjensteman inom Staden, eller besväras med sådane befattningar, som fordra personligt deltagande,*" är efter min tanka nog tvärydigt. Man skulle tro, i följe häraf, att en Mästare i Stad kan tvingas till allting emot sin vilja, äfven att blifva Ämbets- och Tjensteman.

Höglofl. Afdelningens mening kan här icke vara inom Handtverkerierna, sedan Höglofl. Afdelningen sagt, att dessa Ämbeten böra upphöra. Hvad åter angår de befattningar som fordra personligt deltagande, och tillhöra Handtverkare i allmänhet, så är förut sagdt, hur med dem skall

förhållas. Ett sådant stadgande på slutet af §. skulle göra hela denna föreskrift om intet, och befria till Landet flyttande Måstare från alla andra skyldigheter än dem de, enligt Debetsedlar, böra utgöra. Man må betänka hvad följder sådant skall hafva för Ståderne, och om icke de på det sättet blifva öde, hvilket i alla fall torde blifva följden af den nya rättigheten, att deras invånare få flytta till Landet, eller der etablera sig och drifva Borgerliga Näringar.

Höglofl. Beredningen har vid 14 §. föreslagit ett tillägg, som jag icke rätteligen inser hvartill det kan gagna, om icke att ändtligen bringa Handtverkerierne uti ett fabriks-tillstånd. Frågas emedlertid: skola både Mästare och Förläggare för en och samma rörelse kunna hafva Burskapsrättighet? eller skall endast Förläggaren hafva denna rättighet, och Mästaren ingen sådan, då han nödgas emottaga förlag af en annan? kan han intet förlag få söka sedan han blifvit Måstare och Borgare, utan att han sjelf med detsamma upphörer att vara Borgare? kan en sådan Förläggare, i kraft af sitt en gång vundna Burskap, förlägga 1 à 20 särskilda verkståder och näringar på en gång, eller kan han endast vinna Burskap och förlägga en näring i sender? allt detta behöfver utredas, och förtydligas, innan man rätt kan dömma i saken. Ehuru jag, som sagdt, icke begriper hvartill denna föreskriften skall gagna, måste jag dock förklara, att

jag anser den onödig och öfverflödig, samt skadlig för Handtverkarne. Jag tror för min del, att man sträcker sin omtanka alltför långt, då man äfven vill föreskrifva hurn det skall tillgå, när en Handtverkare blifver hulpen af annor man. Jag förmodar, att det blifver hvars och ens sak att sjelf uppgöra vilkoren både för gifvandet och emottagandet af hjelp, och att den nu skall blifva mycket försvårad, när man fäster vilkor dervid, som hittills varit fremmande och okände. Committerades förslag är redan nog strångt, då, enligt detsamma, en förlagsman skulle hafva rätt att äfven hålla sig till verktyg m. m. för sitt förlag, hvilket Författningarne hittills icke medgifvit, för att icke beröfva tillfällen för lifsbärgning (äfven ofta för en talrik familj). Det må väl vara: att de åtgärder man nu vill föreslå, komma (i fall de blifva gällande) att för Rikets Handtverks-corps hafva de bedröfliga följder, att de blifva utfattige stackare, såsom Handtverkare redan äro det genom lika anstalter uti Frankrike, Preussen o. fl. st., och att: alltsammans kommer att bero å andras förlager. I den händelsen är omtankan beröm-värd, men det är icke nog med denna anstalt ensamt. Jag tror likväl icke att Landet kommar att deraf draga fördel. Snart nog torde man i den händelsen, vid en annan Riksdag, finna att man icke behandlat Handverkerierna rätt, och att man på

många

många hundrade skicklige Handtverkares och deras familjers bekostnad och undergång, uppbygdt sig ett system, med hvilket man blifver mindre belåten än med de så mycket klandrade Handtverkare som nu äro, och slutligen icke kan få något dugligt arbete gjordt. Min mening är derföre den, att det i denna del bör förblifva vid hvad det hittills varit, så att det må komma an på långifvarne och låntagaren att sins emellan öfverenskomma om vilkoren, utan att någon magt genom föreskrifter försvårar sådane enskildas öfverenskommelse, mera i detta fall, än i alla andra.

Hvad 16 §. angår, så anhåller jag ödmjukeligen om uppläsning af de anmärkningar som från BorgareStåndet derom blifvit gjorde.

Sammaledes vid 18 §.

Vid 20 §. tager jag mig friheten att äfven åberopa de deremot inom Ståndet gjorda anmärkningar, och får derjemte nu tillägga följande: eburu jag icke nekar, att det kan vara rättvist, billigt och gagneligt att fattiga Enkor och andre ensamne Fruntimmer, synnerligen af bättre folk, böra få baka och brygga för andra, om de dermed kunna sig försörja, anser jag det deremot vara orättvist emot de redan varande Bakare, Bryggare och Slagtare, att tillåta hvem som heldst göra dem intrång. Dessa Handtverk bära och utgöra betydliga skatter till Kronan och Ståderne,

icke allenast uti de för alla andra vanliga onera, utan ock extra genom fördelningen på dem af Salu-accisen som är betydlig. De erfordra större utrymme för att bedrifvas i stort, hvarföre mycket penningar blifvit nerlagde i deras verk och inrättningar. Att nu helt och hållet upphåfva dem, skulle åstadkomma behof af deras skatters fördelning på andra, emedan de väl icke erlade lika skatter då man fråntagit dem deras rättigheter. Men huru en sådan deras skatters fördelning skulle låta sig göra, då förmodligen allmogen skulle vara för sin brödförsäljning fri, förstår jag icke. Det skulle ruinera de närvarande idkarne och deras familjer, utan att samhället deraf blefve betjent, tvärtom mycket säkert skadat. Åfven denna åtgärd skall man snart nog ångra. De nu varande Bakare, Slagtare och Bryggare gå under och upphöra; i deras ställen uppkommer en svärm af sådane som gifva sig ut för att kunna, och vilja bedrifva dessa Näringar, men hvarken hafva skicklighet, kraft eller förlag dertill. Då får man väl förnimma om det vid många berydligare och ovanligare tillfällen är likgiltigt att hafva anstalter, på hvilka man kan säkert räkna, för erhållandet af lifvets första behof, eller om det är nog att lita på den strödda, svaga och ovissa förmågan att anskaffa dessa behof, då ingen anser sig skyldig eller förbunden att svara för dem långre än vinsten dertill lockar, hvilket dock våra Bakare,

Bryggare och Slagtare nästan hittills måst göra, rätt ofta med förlust och uppoffringar. Emedlertid hafva desse medborgare icke inträdt uti samhällsförbundet, med förutseende af ett så plötsligt upphäfvande af deras Näringar och yrken. De hafva tryggat sig vid helgden af ingångna förbindelser, hvilka icke blifvit å deras sida brutne, och hvilka försäkrat dem, att de genom idkandet af deras Handtverk skulle vinna en framtida bärgning. Att föreslå undantag för Stockholms Idkare i dessa Professioner, som skulle bereda dem större fördelar än deras medbröder i Landsorterne, innefattar ingen billighet; förhållandet är lika öfverallt. Alla hafva de fullgjort samma skyldigheter, emot påräknade rättigheter, och kunna aldrig förmoda, att då fråga blott är om ändring uti Reglementariska föreskrifter, deraf skall föranledas upphäfvandet af deras medborgeliga rättigheter, vid hvilka de, enligt Grundlagarne och Konunga-försåkran, hittills tryggt hvila.

V. Art. 5 §. Om tvist uppstår emellan Handtverkare och den han gjort arbete för, bör efter min tanka denna tvist först pröfvas af Handtverks-Societeten, och i den händelse man der icke kunde uppgöra saken, då hänskjuta den till Magistraten.

VI. Art. Det förslag Höglofl. Beredningen gifvit, att Gesäller böra sättas under Tjenstehjons-Stadgan, kan i flera afseenden vara bra, och åsyftar ett godt ändamål. Men det går likväl icke an

att bestämdt och utan undantag föreskrifva. Handtverksmästare skulle deraf blifva för mycket betungade, och Gesällerne anse sig pålagda band, hvilka skulle befordra deras utvandrande till andra Länder, der de nu i alla fall äro mycket välkomne, sedan Handtverkerierne, genom den så kallade Näringsfrihetens införande, blifvit förstörde; Arbetet inträffar högst olika å verkstäderne. Den ena tiden kan 8 à 10 Gesäller sysselsättas, en annan kanske blott 1 à 2, kanske ingen. Skulle nu, i afseende på det någon gång inträffade större arbeten, en Mästare städja många Gesäller, för hvilka han ej hade beständigt arbete, så blefve han ock, i afseende till den ökade betydliga kostnaden, nödsakad, att höja priset å arbetet, till allmänhetens skada och sitt egit lidande, hvarvid endast Gesällen vunne, emedan han i lättja kunde räkna ett säkert bröd. Skulle han deremot blott antaga 1 à 2 Gesäller, så skulle han icke kunna bedrifva betydligare arbeten, när de inträffade. Som emedlertid detta senare väl blefve för honom det säkraste, och det som medförde minsta vådliga följder, skulle väl ock de flesta Mästare blott antaga få Gesäller i tjenst, hvaraf skulle följa, att de öfrige, hvilka hittills kunnat gå från den ena verkstaden till den andra, efter som behofvet påkallat det, bådanefter, om en sådan frihet nekades dem, begåfve sig utrikes, eller antoge annan tjenst, hvilket skulle förorsaka en brist på Arbetare och

omöjligheten att fårdiggöra arbetet då det behöfdes. Dessutom äro ganska många Gesäller gifta, samt hafva ofta talrika familjer. Sådane kunna icka vara i Mästarens hus. De äro icke belåtne med att erhålla någon del af lönen uti kost, de behöfva allt i penningar. Skulle nu en Handtverksman förbinda sig att försäkra dessa om en viss och säker penninginkomst för halft år i sender, utan att veta om han hela denna tid hade något arbete eller förtjenst; skulle han derigenom lätteligen kunna ruineras, och komma i det tillstånd, att han fick taga brödet från de sina, för att räcka det åt Gesällens familj. Gesällernes lott har hittills på visst sätt varit bättre än Mästarens. De hafva kunnat gå från den ena verkstaden till den andra, allt efter som arbetet inträffat, och derigenom haft en jemn och säker förtjenst. De skickligaste bland dem, sakna icke heller arbete. Det är merändels de ostadige och liderlige bland dem, som aldrig trifvas på ett ställe, utan vandra af och an, samt bifva på detta sätt besvärlige både för Städer och Land.

Det är derföre högst nödigt att en hop oskick, som bland dem eger rum, blifva afskaffade och att de blifva underkastade ansvar inför Polisen då de icke fullgöra sina skyldigheter och försumma sine arbeten; hvilket allt bör närmare bestämmas uti de Reglementariska föreskrifterne. Mästaren bör vara förbunden att behålla alla de

Gesäller han antagit, så länge han har arbete på sin verkstad, och icke afskeda först den ena, så den andra, utan i den händelsen, att de kunna få arbete på annan verkstad. De antagna Gesällerne för ett arbete, böra alla arbeta derpå tills det tager slut. Gesällerne deremot å sin sida, böra icke få gå från arbetet utom Mästarens medgifvanvande, utan ovilkorligt qvarblifva på verkstaden så länge Mästaren behöfver dem. Samtelige Mästare uti ett Ämbete böra vara förbundne att någorlunda beräkna de Gesällers antal, som för bedrifvandet af deras arbete kan behöfvas, och då gemensamt ansvara för dem, så att de ej för lösdrifvare må anses. Ämbetet bör ock, så vida görligt är, söka att gifva dem arbete. Ämbetets egen rätt dock obetagen, att i första rummet sysselsätta sina Lärogossar. Men på det Gesällerne icke skola lida för mycket dervid, bör det åligga Ämbetet att vid Gossars antagande, hafva afseende på huruvida de förhanden varande Gesällerne äro färre eller flere, och derefter rätta antalet. Ämbetet dock obetaget, att uti hvilket fall som heldst antaga det för hvarje Handtverk nödiga antal Lärgossar.

VII. Art. Vid åtalande af olagligt arbete böra äfven Städernes Fiskaler hafva sig ålagt samma skyldigheter, och tillagde samma rättigheter som Kronans. Utom rättighet till Husvisitation lärer denna åtalan blifva af föga värde. Dervid är ock

ingen riskerad, enär den sker af Fiskalen, under sådant ansvar.

Reglemente för Gerningsmän.

Vid frågan om Gerningsmäns antagande åberopas hvad redan anmärkt blifvit uti de från Ståndet inlemnade Memorialer. Derjemte anmärkes, att det vid strängaste ansvar bör vara dessa förbundet, att insända sine förfärdigade arbeten till Ståderne, för att der försäljas. Skulle en sådan försäljning i ståderne medgifvas, blefve deras undergång så mycket mera påskyndad, hvilket dock lärer finnas menligt, heldst i en tid, då man yrkar på nya Städer och Köpingars anläggande, till befordrande af lifligare afsättning af Landets Producter.

Vid Höglofl. Beredningens Betänkande öfver HandelsReglementet, gör jag endast den anmärkning rörande Handtverkare: att jag icke rätt förstår Höglofl. Beredningens mening med den föreslagna förändringen uti 1 Art. 11 §., der det heter: "*Hvndtverkare må, i den ordning denna stadga föreskrifver, ega frihet att ombyta Burskap för att Handel drifva; enahanda frihet* etc.; häraf kan, efter min tanka, dragas flera slusatser. Om meningen är den, att en sådan ändring från Handtverk till Handel, kan ske utan afseende huru länge man varit HandtverksBorgare, och utan att behöfva vara underkastad någon examen; då är en större

frihet beredd Handtverkare än hittills, emedan den nu gållande Författningen föreskrifver, att Handtverkare skall hafva varit 6 års Borgare innan han får blifva Handlande, dock åligger honom efter samma, ingen skyldighet att aflägga prof m. m. Skulle åter Höglofl. Beredningens mening, med de orden: *i den ordning denna Stadga föreskrifver*, vara den: att Handtverkare böra undergå HandelsExamen, innan han kan ombyta Burskap; så inser jag icke hvad han dermed erhållit för fördel, framför hvilken annan som heldst, som icke är Borgare, och kan i lika ordning erhålla samma fördel. Detta vore i min tanka snarare att försvåra möjligheten för en Handtverksman att kunna göra detta ombyte, emedan troligen en sådan Examen icke skulle för honom aflöpa lätt; utan lägga hinder i vägen för det sökta ändamålets vinnande. Dermed vore honom icke betaget en fördel, som han hittills egt. Jag tror derföre, att det vore rättast låta förblifva vid hvad det hittills varit, att Handtverkare kan som 6 års Borgare få blifva Handlande.

Herr Winbladh: I anledning af det Betänkande, angående de hufvudgrunder, som böra läggas för en mera utvidgad Näringsfrihet, hvarmed Höglofl. Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskottens sammansatta Beredning inkommit, för att i Utskottens Plenum granskas och bifallas eller ogillas;

las; anhåller jag vördsamligen att så vidt Betänkandet rörer Handtverkerierna, dervid i korthet få göra följande anmärkningar:

Att Beredningen, såsom basis för dess pröfning, af ämnet antagit Herrar Committerades underdåniga Förslag till förnyade Ordningar och Reglementen för Handtverkerier i Städerna och Gerningsmän på Landet; anser jag för min del så mycket mera rigtigt, som detta förfarande fullkomligt öfverensstämmer med Kongl. Maj:ts, till Riksens Ständer i ämnet aflåtne nådiga skrifvelse, och förberörde Project i öfrigt, så snart det anses oundgängligt att utbyta de hittills gällande HandtverksFörfattningarne emot nya, är med den sakkännedom och moderation författadt, att det företer den bästa ledning för eftertankan.

Redan innan motionstidens tillåndalöpande har jag äfven sökt att, uti ett mera utförligt Memorial, fästa Högtärade BorgareStåndets uppmärksamhet uppå meranämnde Committerades Förslag, samt dervid framstållt de anmärkningar och råttelser, jag, efter en lång erfarenhet af HandtverksFörfattningarnes handhafvande, trodde nödvändiga. Detta mitt Memorial har, jemte de öfrige målet tillhörande Handlingar, blifvit till den sammansatta Beredningen öfverlemnadt; och ehuru densamma, till följd af den ordning Beredningen för målets behandlande antagit, ännu icke lärer hafva

hos Beredningen kommit i öfvervägande, vågar jag likväl vid detta tillfälle åberopa så väl de grundsatser jag deruti förklarat, som de mera speciella uppgifter och förslag, jag, i anledning af den nya Handtverksordningens §. §., framställt.

I enlighet dermed kan jag således till en början icke med Beredningen erkänna det tvång, de skadliga och för tidslynnets syftning motbjudande band, de hittills gällande SkråFörfattningarne lagt på arbetsfliten. Den gamla SkråOrdningen är visst icke något non plus ultra af förträfflighet, det medgifves gerna; men att den äfven med sina måhända egande brister, är en af de klokare œconomiska Författningar, som någonsin i vårt fädernesland utkommit, derom är jag fullkomligen säker, och deruti skola äfven en dag, må hända, de personer instämma, hvilka nu aldrahäftigast ropa emot Skrå-tvång och prohibitiva Författningar. Den verkliga fliten och redbarheten funno sig ännu aldrig af SkråOrdningen besvärade; under dess ledning hafva skicklige, industrieusa och solida Handtverkare danats och blifvit nyttiga medlemmar i Staten; och under dess jemna, oafbrutna ledning, hafva Handtverkerierna i Sverige vunnit den utbildning och grad af fullkomlighet, hvilken med skäl icke kan de fleste förnekas.

Jag respecterar så mycket som någon annan de liberala ideerna och tidsandans tydliga syftning till krossande af alla skadliga eller onyttiga band

uti samhällsinrättningen; men må det förlåtas mig, om jag icke anser, såsom en allmän yttring af tidsandan, det högljudda klander af SkråOrdningar och HandtverksReglementen, som under den sistförflutna tid, af åtskilliga, blifvit för allmänheten framstäldt. Det är nu ungefär 100 år sedan ett lika beskaffadt språk fördes vid den Svenska Riksdagen: SkråOrdningen var då blott 3 à 4 år gammal, men redan hade han fått mägtiga ovänner ibland dem, som i allmänhet icke voro älskare af någon ordning. Ett starkt parti sökte genomdrifva dess störtande: detta parti segrade och Frimästarskapen inrättades. Men ifrån den Riksdag, då dessa fingo den största möjliga utsträckning, eller den af 1727, hunno ej väl fyra år förflyta, förr än Riksens Ständer, med erfarenhetens dyrköpta läror, och sedan Handtverkerierna blifvit allt mer och mer försämrade, funno sig nödsakade, att hos Regeringen anhålla, om Frimästerskapers upphäfvande och SkråOrdningens återsättande i full gällande kraft.

Hvad som en gång händt, kan än ytterligare hända; och en af förhastande för vida sträckt eftergifvenhet för vidt utseende projecter, kan möjligtvis år 1823, ådraga det allmänna lika stora olägenheter, som de åtgärder, hvilka år 1723 vidtogos. Af de Hufvudgrunder, Utskottens Beredning nu uppgifvit, finner jag isynnerhet tvänne, som böra med mera uppmärksamhet än de öfriga betragtas och öfvervägas, nemligen om Handtverks-

Åmbetenas afskaffande, och BorgareSocieteters inrättande i deras ställe, samt om den öfverallt nedsatta, nästan efterskänkta lårotiden för blifvande Handtverkslärlingar och Gesåller.

Så länge Beredningen icke uppgifvit ett enda factum eller bevis för dess påståenden om Skrå-Lagarnes och SkråÅmbetenas missbruk, deras origtiga handhafvande, samt de obehöriga kostnader för Näringsidkarne, desamma förorsakat, och ej eller annorlunda än genom ett lösligt yttrande, stämplat dem med den måhända mindre lämpliga benämningen af tillnamnet förhatliga inrättningar, anser jag mig, med den noga kännedom jag härom kunnat forskaffa mig, fullt berättigad att förklara dessa beskyllningar för helt och hållet ogrundade, och så länge Beredningen icke på något sätt antydt sammansättningen eller nyttan af de föreslagne BorgareSocieteterna, kan jag omöjligen på detta förslag ingå. Herrar Committerade hafva jemväl uti deras förslag till form och sammansättning, bibehållit HandtverksÅmbetena, hvilkas stora nytta för Handtverkerierna jag åfven måste vitsorda, och hvilkas namn, då ordet *Skrå* försvinner, jag icke mera trodde skola blifva för någon förhatligt. Att denna hufvudgrund således måtte helt och hållet ogillas, och Beredningen genom återremiss anmodas, att antingen närmare detaljera och uppgifva sina åsigter i detta fall, eller ock att, som en grundval för Handtverkeriernas bestånd, erkän-

na HandtverksÅmbetenas existence, är hvad jag på det enträgnaste nödgas vördsamligen yrka.

Beredningen har erkändt nyttan af lärograden inom Handverkerierne, men alldeles förkastat ideen om en bestämd Lärotid. Det är måhända brist på upplysning hos mig, som gör, att jag finner det närmaste samband emellan dessa saker. Ingen föddes konstnär, det är allmänt erkändt. Det största snille behöfver icke blott undervisning utan äfven vana och utöfning af hvarje talang eller konstfärdighet som heldst. Aldrig var för den skickligaste konstnär den tid förlorad han användt såsom lärjunge: de dyrbara, och för mången så lättsinnigt förspillda ungdomsåren, kunna icke egnas åt nyttigare och värdigare föremål, än flitigt arbete under åldres tillsyn; och att för bittida hafva gått ifrån Måstaren, var i alla tider det såmsta en slöjdeidkare kunnat företaga sig.

Jag får alltså vördsamligen anhålla, att denna af Beredningen lagde hufvudgrund måtte alldeles förkastas och lärotiden för Handtverkerierna regleras i enlighet med Herrar Committerades förslag, hvarmed äfven den gamla, så högt öfverklagade och illiberalt ansedde SkråOrdningen instämmer, då den medgifver en person, af utmärkt skicklighet och fallenhet för slöjder, att vid omkring 21 års ålder blifva Måstare och sin egen, och tror jag mig ega dertill desto större skäl, som det i dessa tider är rent af otänkbart, att en yngling före den-

na ålder skall ega den stadga och den omtanka, hvarförutan den konstfärdigaste Handtverkare alltid skall blifva mindre skicklig att tillse sitt eget bästa; och bör, efter min tanka, ingen blifva till Handtverksgesäll antagen, som icke någon tid ovillkorligen arbetat på ordentlig verkstad.

Hvad i öfrigt beträffar de flere af Beredningen, för en blifvande HandtverksOrdning, antagne premisser, förbehåller jag mig att, vid förslagets närmare skärskådande, få deröfver vördsamligen yttra mina tankar, viljande jag nu blott nämna: att jag icke anser mig böra tillstyrka Landtborgares och Handtverkares på Landet etablerande; att jag finner det mindre lämpligt, att ställa Gesäller under TjenstehjonsStadgan, enär de icke med skäl kunna såsom Tjenstehjon anses, i följd hvaraf jag icke tror dem böra med penningar städslas, ehuru det visst kan vara med god ordning öfverensstämmande, att Gesäller på 3 eller 6 månader antagas, samt att emellan dem och Mästarne alltid en viss uppsägningstid af t. ex. 2 månader på hvardera sidan fastställes; att jag ingalunda gillar ideen om Förlagsmäns Borgarerätt och deras rättighet till inteckning i verktyg och rudimaterier samt att jag anser högst betänkligt tillåta en fri utöfning af Bryggeri-, Slagteri- och Bakeri näringar på landet, emedan en sådan tillåtelse utan tvifvel skall bereda dessa Näringars undergång i Städerne, särdeles i Stockholm, hvarigenom hufvudstadens folk-

mängd möjligtvis blottställes för de vådligaste olägenheter.

Herr Lenning: Den princip hvarifrån Beredningen utgått, att ej binda rättigheten till Burskaps vinnande inom vissa Läroår, utan bero endast på skicklighet att undergå examen, ehuru liberal den vid första påseendet synes, skall alltid lemna ett öppet fält till chicaner, sammansättningar och processer, och lemna den sökande (så vida han ej å Handelns alla Brancher eger en afgjord och öfverlägsen skicklighet) en mera osäker väg att vinna sin önskan, än genom stadgade Läroår. Då ej något Project till Examen är uppgifvet, kan jag ej yttra mig derom; men innefattar den de verkliga kunskaper, en skicklig Handlande bör ega, fruktar jag, att många och alltför många, som söka Burskap, ej kunna undergå denna Examen. Består denna Examen åter uti de mest generella och ytliga frågors besvarande, är den utan nytta, och så mycket olämpligare, som rättigheten till Burskap på Handel endast (utom åldern af 25 år, hvilket jag gillar) hvilar på denna Examen. Vi känna alla nogsamt, huru många Handlande finnas, både i små och stora Städer, som ej ega snart sagdt större kunskap i Handeln än att alla Importvaror förskrifvas ifrån Köpenhamn, Hamburg eller Lübeck, och må hända Talg, Lin och Hampa från Ryssland, och som för öfrigt ega den instinct, att hvad som kostar 12 sk. bör säljas till 16 sk.

Skall Examen inskränkas derhän, är det bättre att den ej existerar. Skall den åter lemna Bevis på en verklig inhemtad Köpmannakunskap, och som bör förutsätta någon grad af allmän bildning, af språkkunskap, och af kännedom om andra Nationers Mynt, Mått, Mål, Producter och behof, lära få Qvinnspersoner, antingen myndiga eller omyndiga, befinnas skickliga dertill, äfvensom många, hvilka både i Bod, och till och med på Contoir framtrampat sina ungdomsår. Af denna orsak anser jag Läroåren af vigt, och att vägen till framtida bärgning ej må vara stängd, äfven för den obildade och kunskapsklene ynglingen. Jag skulle derföre föreslå vissa Läroår, 8 till 10, efter hvilkas genomgående hvar och en vore berättigad att söka och vinna Burskap, då han, om så lämpligt synes, kunde undergå den lättare Examen; men om någon dessförinnan sökte Burskap, skulle han underkasta sig den strängaste pröfning af vissa kunskaper i yrket, hvilket synnerligen vore att recommendera för Stapelstäder, som äro berättigade att drifva utrikes Handel, (allt under förutsättande af god fröjd och oklanderligt uppförande.)

I. Art. 5 §. Så väl för Kronans som Stadens utskylder bör Borgen sättas för 6 år. Det har redan länge varit antaget i flere Städer, och har ej minskat antalet af Burskapssökande.

I. Art.

I. Art. 11 §. Likasom, efter min tanka, HandelsBetjent bör 8 till 10 år tjena för att vinna Burskap, så vida han ej underkastar sig den stränga Examen; likaså bör Handtverkare och Skeppare hafva uttjent de 6 år, hvarpå de förut erhållit Burskap och ställt Borgen, så vida de ej visa den större skicklighet, de ega i Handelskunskapen.

I. Art. 12 §. Det gjorda tillägget anser jag alldeles öfverflödigt, då ingen kan berättigas till Burskap utan att erlägga vanliga afgifter i och för sin rörelse.

I. Art. 14 §. Då Enka, berättigad till Handel, tråder i annat gifte, tillhörer hon sin man, som bör sörja för hennes bärgning; hennes näring bör då upphöra. Är hon åter än vidare berättigad att fortsätta denna rörelse, synes det öfverflödigt att en 3:dje dertill berättigad person skall behöfvas, för att, i de gifta personernas namn och under deras ansvar, idka den. Ett sådant Contract med 3:dje penson är ej ovanligt och kan i alla fall ej gerna undvikas, alltså tolereras; men aldrig bör ett sådant sammangyttradt Bolag, som ej inger någon credit, bestämdt tillåtas i en HandelsOrdning.

II. Art. 3 §. Deruti bör i första momentet ovilkorligen utgå de orden *"smårre Handelsrörelser och deribland egentligen."* Utom det att man i allmänhet kan hänföra all Minuthandel, synnerligen

i små Städer till smärre Handelsrörelser, är det just denna, med så mycket skäl öfverklagade oordning, som ruinerar och upplöser all Minutrörelse. Den mångd af Qvinnspersoner, som i nästan alla Städer besöka hushållen och utbjuda varor, och af hvilka besök alla Sjöstäder synnerligen äro besvärade, skulle genom en sådan §. mångdubblas, gifva anledning till en ordentligt etablerad Rörelse för hvarje Skeppare, befordra Lurendräjerier och stölder, då hvarje Qvinnsperson, nästan förvandlad till en krämerska, med sin portativa Minut- och SpeceriBod, skulle ega rätt att kringsprida alla slags varor. Må då all annan Minuthandel heldre upphöra; olycklig den Handlande som dermed sysselsätter sig. Deremot är det billigt, att en fri försäljning af hvad af Fruntimmer inrikes kan tillverkas, må tillåtas och af dem sjelfva eller deras ombud besörjas.

III. Art. Inrättandet af en HandelsSocietet, och de generella föreskrifter dervid tarfvas, äro ej vidlöftigare än att de ganska lämpligen kunna få rum i sjelfva HandelsOrdningen, äfvensom om laga Domstol i förekommande mål.

IV. Art. 2 §. Kan ganska lämpligt gå bort, så vida ej vissa läroår antagas. Jag kan ej inse någon slags nytta eller fördel deraf, att Magistraten skall påteckna ett Contract, slutat emellan en Husbonde och dess Betjent, då ett sådant Bevis aldrig behöfver produceras vid Burskapssökandet.

Hvarföre skulle ej här ett i vanlig laglig form upprättadt Contract, med vittnen försedt, kunna uträtta detsamma, och skulle Betjenten som ingått med sin Husbonde ett sådant, utan Magistratens påskrift försedt, Contract, genom Domaren befrias ifrån hvad hedern och allmänna Lagen ålägger honom å hvarje Contract, de båda Contrahenterna äro ense om att upphäfva, och som ej rörer 3:dje persons rätt, kan, utan allt reglementariskt beråttigande, upphäfvas; sålunda hela denna §. såsom öfverflödig utgå.

Några mindre anmärkningar förbigås: dessa anser jag vara de hufvudsakligaste, hvaruti ändring i Utskottet bör sökas. De härflyta ej af någon illiberalitet, blott något nit för ordning, grundadt på någon kännedom af ämnet.

Den 10 Maji 1823.

S. D. Justerades det den 6 dennes i Utskottens Plenum förde Protocoll, rörande grunderna för en blifvande Näringsfrihet; hvarvid Herr Huldberg inlemnade följande skrifteliga yttrande:

I enlighet med den anhållan jag vid sessionens början gjorde, ber jag nu att få till Protocollet anteckna min reservation emot hela det beslut Utskotten fattadt, rörande Näringsfriheten; hvarjem-

te jag får äran förklara, att jag alldeles icke deltagit i något af dem, på följande skäl:

Lika med så många andra, har också jag hört omtalas nödvändigheten af en ändring i de så kallade SkråFörfattningarne. De så ofta öfverklagade olägenheterna af Monopolier och Privilegier, hafva äfven ljudit i mina öron, och föranledt, äfven hos mig, den önskan, att någon utväg kunde uppfinnas, hvarigenom dessa olägenheter upphörde. Med begärlighet emotsåg också jag det nya förslaget till förändring och förbättring af HandtverksStadgan; — men min väntan blef alldeles bedragen, och, sedan jag med uppmärksamhet genomläst det gamla SkråReglementet, och de nu projecterade förändringarne, nödgas jag, äfven med fara att för mina åsigter ömkas, upprigtigt tillstå att jag anser de för hundrade år sedan uppställde grunder för Handtverkerierna, vida nyttigare för Landet, än de nu projecterade förändringarne. För att icke alldeles missförstås, anser jag mig dock böra nämna, att jag härvid har uttryckligt afseende på det hela i uppställningen och icke på en hop af det reglementariska, som gerna tål ändring. Med detta förutsättande, vill det synas mig, som nästan alla de olägenheter man öfverklagade, icke haft sin grund i Författningen, utan i dennas öfverträdande; och man har mer än hundra gånger vid detta Riksmöte sagt, att missbruk icke bör komma under Ständernas pröfning. Jag förklarar hög-

tidligt, att jag icke älskar *gamla former* och att jag är så liberal som trots någon, men jag är icke och skall aldrig bli någon Ultra.

Utan att på minsta sätt vilja klandra de Herrars öfvertygelse, som tänka annorlunda, erkänner jag dock öppet att *jag* skulle nödgas beskylla *mig* för öfverdrift, om jag delade de af Bredningen föreslagne grunder.

Visserligen klingar ordet *Näringsfrihet* mycket väl, och ordet *Skråtvång* faller i örat som en dissonance; men om man upplöser dissonancen, så torde man lätt komma till den harmoniska accorden af *Lagbunden Rättighet och Skyldighet* — då deremot en för vidt utsträckt Näringsfrihet ljuder nästan lika med *sjelfsvåld*. Man säger att hvarje menniska har en naturlig rättighet att få till sitt gagn använda sina krafter. Så var det ock i medeltiden, och ingen annan låg under då än den som inga krafter hade.

Jag tror att samhällsinrättningen är en balance emot dessa naturkrafters *för fria* utöfning. Jag tror att dessa rättigheter böra vara limiterade, och om jag äfven skulle vara böjd att erkänna *principen*, ända till dess användande i att upphäfva Skråinrättningarne, äfven om jag ville medge det abstract vackra och Thes-enliga i detta användande, så nödgas jag dock alltid bestrida, att denna theorie här practiseras — och det ur det skäl, att jag anser följderna blifva för Staten och den en-

skilde högst förderfliga. Man synes haft egentligt afseende på lättheten för ynglingen att tidigt blifva sin egen. Jag tror ej detta är i allmänhet nyttigt. Våra förfäder hade åtminstone en annan tanka, och jag är ännu i denna sak af deras. Visserligen är det sannt, att vi bli Gubbar förr än de blefvo det, men deraf slutar jag ej att vi förr bli mån. Man skulle kanske kunna säga att vår mannaålder är kortare. Deremot har man alldeles icke med ömhet betragtadt den åldersteg-ne. Jag tror att det system, som gör det nödvändigt för ynglingen att arbeta för gubben, för att deremot som gubbe i sin ordning betjenas af andra, är vida menskligare och samhällsenligare än ett sådant, som sätter ynglingen i tillfälle att tidigt få arbeta för egen räkning och sedan på sina gamla dagar blir lemnad åt sitt eget arbete ensam, likasom han i sin ungdom lemnade de gamle. Man må icke invända, att han genom flit och arbete kan förvärfva sig en sparpenning, tillräcklig att lefva af på gamla dagar. Någon lycklig Köpman kan möjligtvis på få år förvärfva ett capital, men ibland Handtverkarne finnes *ju nu redan* högst få förmögne, och ännu sämre måste det bli efter detta system. Staten förlorade sina påräknade inkomster, och finge emottaga de gamle på Fattighusen. Jag förespår att snart nog efter antagande af detta system, få Ständerna vara betänkte på att anlägga RiksFattighus. Äfven jag är icke o-

kunnig om att Handtverkare preja och fuska; men begge delarne äro blott missbruk som kunna lagligen afhjelpas. Jag är icke nog egenkär eller nog litet underrättad att våga tro mig, genom denna framställning, kunna afvärja ändring i grunderna för SkråFörfattningarne; men jag har ansett mig böra, för egen tillfredsställelse, öppet aflägga min bekännelse. Såsom följd af ofvanstående, föreslår jag vördsammast, att Riksens Höglofl. Ständer hos Kongl. Maj:t i underdånighet frambära den önskan, att SkråReglementet af år 1720 varder i dess grunder bibehållet, och blott afseende göres å dess reglementariska brister, dem Kongl. Maj:ts visbet bäst förmår inse, och i hvars händer BorgareStåndet också nedlaggt sina underdåniga önskningar i denna väg.

Åfvensom Herr Cederborg, såsom tillägg till hvad han den 6 dennes i ämnet skrifteligen anfört, yttrade:

Jemte åberopande af min förut gjorde reservation i afseende på de föreslagne hufvudgrunderne för den så kallade Näringsfriheten, anhåller jag, att sedan jag af det nu upplästa Protocollet, funnit, att *endast* resultatet af den discussion som öfver hvarje §. i förslaget egt rum, blifvit upptaget, få, i denna dagens Protocoll, anteckna den anmärkning, som jag vid förra tillfället yttrade, och hvilken jag inför Vällofl. BorgareStåndet ämnar att närmare utveckla, nemligen: att Höglofl.

Utskottens Beredning hade, innan den föreslagit en rubbning af hufvudgrunderna i den nu gällande SkråOrdningen, bordt undersöka huruvida detta kunde förenas med föreskriften i 114 §. Regeringsformen, samt att jag ingalunda finner denna anmärkning vederlagd genom det mig lemnade svar, att 3:ne RiksStånd skola afgjordt, att frågan om Näringsfriheten icke involverar BorgareStåndets Privilegier, och att den endast är ett föremål för den œconomiska Lagstiftningen, och jag anser mig vara destomindre belåten med detta svar, som det icke lärer vara enligt med verkliga förhållandet, och de handlingar, hvilka blifvit bilagde. Herrar Committerades förslag, af hvilka jag inhemtat, att Högvördige Preste- samt Vållofl. BorgareStånden ansett frågan vara af Privilegii egenskap, och af Protocollet den 17 Julii 1815, har jag icke funnit att BorgareStåndet frånträdt sin öfvertygelse härom, men endast upplyst att Ståndets Privilegier icke äro personlige och att de icke innefatta något som skadar samhällets trefnad och välstånd, samt att Ståndet medgifvit, att hvad som genom tidernas förändrade skick, kan finnas mindre nyttigt och lämpligt, *i det reglementariska* af dessa Privilegier, må öfverses och förbättras.

Sluteligen bör jag icke underlåta att anmärka, det, enligt min öfvertygelse, felaktiga i Beredningens åtgärd, att icke fästa det ringaste afseende å de

motioner

motioner i detta ämne, hvilka blifvit ifrån BorgareStåndet remitterade.

Häruti instämde BorgareStåndets samtlige närvarande Ledamöter.

Den 18 Julii 1823.

S. D. Föredrogs åter Utskottens sammansatta Berednings, sedan den 10 dennes, på Bordet hvilande förslag till Betänkande i frågan, om en allmän Näringsfrihet, samt till förnyade Reglementen angående Handtverkerier och Handeln; hvarvid Herr Cederborg yttrade: då Betänkandet rörande Näringsfriheten nu till sluteligt afgörande företages; får jag till undvikande af vidlöftighet endast åberopa, de af mig förut afgifne 2:ne särskildte Reservationer, i följd hvaraf jag under discussionen skall anföra de anmärkningar, hvartill jag kan finna mig föranlåten, och i de fall, som mine åsigter af ämnet icke af Höglofl. Utskotten gillas, förbehåller jag mig att närmare utveckla dem i det RiksStånd, der jag har den äran att vara Ledamot.

Herrar Lenning, Hiessleiter, Winbladh, Nordström, Huldberg, Lagerstrand och Bökman åberopade åfven sine förre Reservationer och förbehöllo, att sedan sig visat, i hvad mån de under

granskningen af Beredningens förslag till Betänkande, vinna afseende, derefter få inkomma med ytterligare skriftliga Reservationer, samt att desse, jemte de förre, måtte Utskottens Betänkande till Riksens Höglofl. Ständer åtfölja.

— — — — — — — — — —

Herr Casper Ehrenborg anförde: I afseende på de flere alternativer, det nu uppläste och i öfrigt godkände Utlåtande innehåller, utber jag mig att till Protocollet få anmäla, det jag, i frågan om utländnings åliggande, att icke under sex års tid uppsäga det Burskap, han här i Riket förvärfvat, instämdt, uppå de i Betänkandet anförde skål, med dem, som ansett ett slikt åläggande hvarken vara nyttigt eller ändamålsenligt; men att jag deremot, i afseende på alla de öfrige alternativerne, likaledes uppå de skål Betänkandet upptager, och då jag ansett en varsam öfvergång från nuvarande förhållanden, till en mera vidstråckt Näringsfrihet, såkrast beforda ändamålet, förenat mig i de meningar, som af Högvördige PresteStåndets och Vållofl. BorgareStåndets pluralitet blifvit yttrade.

Åliggandet för Handtverkare, att, vid ansvarig påföljd, hafva beståldt arbete inom öfverenskommen tid förfärdigadt, har jag ansett icke böra utur Författningen utgå, då i afseende på sådane Näringsidkares öfrige skyldigheter mot allmänheten, föreskrifter blifvit stadgade, och erfarenheten visat nämnde åliggande vara bland dem, som of-

tast blifvit åsidosatte; äfvensom jag trott Lagförslaget böra innefatta motsvarige och lämpligen afpassade påföljder för dem, som underlåta att afhemta och betala beställdt Handtverksarbete.

I allt öfrigt är jag ense med hvad Betänkandet, på grund af pluralitetens beslut, innehåller.

Med Herr Ehrenborg förenade sig Herr Professor Bexel; och Herr Arvid Ribbing ansåg äfven att åliggandet för Handtverkare, att vid ansvar hafva beställdt arbete inom öfverenskommen tid förfädigadt, bordt i Författningen bibehållas, och någon påföljd derjemte stadgas för dem, som underlåta att afhemta och betala beställdt Handtverksarbete; men trodde påföljden i sednare fallet icke lämpeligen böra blifva annan, än att ränta borde erläggas från den dag arbetet bordt vara betalt.

Följande skriftliga Reservationer inlemnades.

1:o Af Herr G. Lenning: Emedan jag ej i allo delat lika tankar med Höglofl. Utskottens pluralitet, i den förevarande så kallade Näringsfrihets-frågan, och i Betänkandet äfven förekommer några alternativer, anser jag mig pligtig afgifva detta mitt, möjligen begränsade anförande, som jag anhåller måtte få till respective Ständen åtfölja.

Vid HandtverkeriOrdningen anmärkes: Art. III. §. 1. I fråga om stadgande af 18 eller 16 års ålder för att blifva Gesäll, anser jag; att i de fleste Handtverkerier erfordras oumgängeligen 18 års ålder, för att ega nödig kroppsstyrka, för att

kunna medhunnit inhemta erforderlig kunskap i Handteringen, och slutligen ej mindre behöfligt, till vinnande af nödig stadga i uppförande, för att anses böra till Gesäll antagas, genast åtföljdt af en viss sjelfständighet, hvarföre, vid valet af dessa alternativ, jag anser 18 år bör ega ett afgörande företräde. För Gesällerne sjelfve skulle denna dispance i ålder visst ej vara till någon nytta, och Handtverkarne blefve säkert illa belåtne med kroppsklena, litet underbyggde och högst oerfarne Gesäller vid 16 års ålder.

Art. IV. §. 13. I min tanke trifvas Handtverkerierne ej isolerade, deremot flere inom ett samhälle, bereder tillfälle till val af arbetare och täflan emellan Idkarne; fördelar af lika nytta för allmänheten, som för Handtverkarne sjelfva; men jag skall åfven begifva mig till instämmande i Förslaget, att Handtverkerier kunna få idkas på Landet, med skyldighet att underlyda Städerne, likväl ej med andra vilkor, än att med en slik rättighet, den förbindelsen ovilkorligen bör vara förenad, att de utom Städerne boende Borgarne deltaga uti och utgöra alla åligganden, i likhet med HandtverksBorgare, boende inom Städerne, dock så, att personliga skyldigheternas fullgörande kunna genom godkände lejde biträden få utgöras. Efter min öfvertygelse medgifva Städernas bestånd ej andra vilkor för utflyttning, än de jag haft åran uppgifva, heldst desse samhällen måste

vidkännas alltför dryga utgifter till deras Åmbetsmåns aflöning, allmänna Byggnader, Brandverket, Skjutshållning, Båtsmans-vacance-afgift, på en del ställen permanent Inqvartering, med flere betungande afgifter, hvarförutan Ståderne Borgerskap måste utgöra många andra åligganden, hvilkas bestridande dess medlemmar sig emellan fördela, för att ej betungas med en ännu större Tjenstemannacorps aflöning. Det är ju nogsamt bekant, att Ståderne nu mer än förr bebos af sådane invånare, som litet eller intet deltaga i förenämnde bördor, hvarföre en möjlig inskränkning i de skyldigheter, som åligga Ståderne Borgerskap, billigtvis lårer böra gå i bredd med inskränkning i medlen att dem utgöra.

Tvånne Stånd föreslå Burskapsrätt för Förläggare i Handtverk, hvaruti densamma ej behöfver ega någon insigt, honom endast åliggande, att å Verkstaden hålla sådane Mästare, som aflagt prof af kännedom i Handteringen; men då i stället för hvad hittills varit stadgadt, att vissa läroår erfordras för att vinna inträde i Handtverk, föreslås nu den förändring, att ådagaläggande af skicklighet och viss ålder, dertill berättigar, förekommer här, emot detta förslag, genast ett undantag, hvilket, om det antoges, troligen skulle blifva lika förfördelande som föranledande till oordning. Förfördelande, emedan en person med tillgång till förlag, utan använd möda eller egande kännedom i ett

Handtverk, finge rättighet detsamma utöfva, som en annan obemedlad, ej utan flere års fortsatta bemödande kunnat sig förvärfva, och derjemte skulle den förres förmögenhet kunna menligt motarbeta utvecklingen af den senares skicklighet. Oordning skulle denna sort Handtverksförläggare åstadkomma, då de, obekante med Handteringarne, ej kunde deltaga i Societeternas förrättningar, och huru många anledningar kunna icke förutses, då den representerande Mästaren skiljde sig eller måste skiljas ifrån Verkstadens förestående, hvarigenom densamme åter ej finge bedrifvas. Så länge och intilldess man i annan våg finner det nyttigt, att till exempel tillsätta tjenster, utan att fordra någon kännedom i deras skötande; men med rättighet att genast ställa Vicarius, till bestridande af slike befattningar, så tror jag antagandet af detta Förslag lämpligen bör hvila.

§. 14 och 15. Som stadgar rättighet för Enka eller myndig förklarad ogift Qvinnsperson, att Handtverk bedrifva, anser jag böra få följande tillägg och undantag: att dylike Qvinnspersoner åligga, å deras Verkstäder hålla sådane Verkgesäller, som kunna och böra deltaga i alla de personliga skyldigheter som Måstare åligga, äfven ock att desse Qvinnspersoner, då de träda i gifte, ej kunna innehafvande Handtverk fortsätta, så vida deras Månner ej ingå i samma Handtering, och derjemte ådagalägga prof af nödig insigt, samt

öfvertaga det helas bedrifvande. Motsatsen finner jag helt stridande emot nu gållande Stadgande: att mannen är hustruns lagliga målsman.

§. 19. För att vinna tillstånd till Bryggeri-, Slagteri- och BakeriNäringarnes utöfvande i egenskap af Borgare, ej skulle erfordras prof af skicklighet, finner jag ej med god ordning öfverensstämmande, heldst klagomål nu ej äro sällsamma, att nödig skicklighet i dessa Handtverk ofta saknas, hvarföre jag tror att desse NäringsIdkare böra förr, än dem lemnas inträde i Handtverken, styrka deras egande insigter deruti. Likasom för Stockholm och några andra större Städer, det torde blifva nödigt göra undantag ifrån det allmänna stadgandet i denna §., anser jag äfven undantag för en del SmåStäder böra ega rum, der ingen Slagtare som Borgare skulle kunna vinna sin bärgning; men hvarest nu Qvinnspersoner, emot någon liten afgift till Staden, utöfva Slagtning, hvarigenom tillgång på det nödiga födoämnet, kött, under en ojemn tillförsel ifrån Landet, sådane Städer beredes, och som de säkert, ej utan stor olägenhet skulle kunna undvara.

Vid HandelsOrdningen anmärkes:

Art. I. §. 2. Den föreslagne förändring: att i stället för hittills erforderliga läroår i Handel, nu mera endast skall erfordras god fräjd och godkänd skicklighet, hvilken senare skall genom Examen utrönas, jemte viss ålder, för att deruti vin-

na inträde, finner jag vida betänkligare än i fråga om ett lika fritt tilträde i Handtverkerierna. Den grad af insigt som kommer att bestämmas, för att försvarligt undergå HandelsExamen, anser jag vida lättare förvärfvas än den grundliga kännedom af yrket, som till dess behöriga bedrifvande erfordras, hvarförutan Examen sällan lärer komma att blifva annat, än hvad den hittills mest varit: en blott formalitet. Följden blifver troligen, att ehuru nog många hittills valt detta Näringsfång, skulle ännu flere hådanefter lockas af det lätta tilträdet att deruti ingå — deraf följa ännu oftare obestånd och concourser än hittills, till olycka för desse oerfarne och okunnige Köpmän; men i ännu betydligare mån skada det allmänna förtroendet. Jag anser derföre nödvändigt, att stadga några Läroår i Handel, under hvilken tid säkrast utrönes fördelarne och olägenheterne, som dermed äro förenade.

§. 4. Det alternativa stadgandet om sex års Burskapsskyldighet för utländning, anser jag böra antagas, inseende ej hvarföre utländning i denna del bör ega en fördel, ej medgifven Svensk man.

§. 10. Att efter Handlandes eller Enkas död kunna under utredning få drifva rörelse ända till tre år, anser jag onödigt och föranledande till oordning. En sådan utredning bör i de fleste fall

kunna

kunna medhinnas på ett år, och endast någon gång vid större Grosshandel erfordra högst två år.

§. 11. Om Förläggare i Handel gäller samma anmärkning, som jag förut anfört emot HandtverksFörläggare, så mycket mer som det är föreslaget, att desse äfven kunna få innehafva hvilka Ämbets- och Tjenstemanna-befattning som heldst. Att ett sådant tillstånd skulle föranleda till de största oredor, förefaller mig påtagligt.

Art. IV. §. 2. Stadgar Handlandes skyldigheter emot sine HandelsBetjenter, och, medgifvande nyttan deraf, anser jag ett stadgande om HandelsBetjenters skyldigheter emot deras Husbönder, ännu behöfligare af ett rum i denna Handelsordning.

2:o Af Herr A. F. Hiessleiter: Då nu ändtligen Höglofl. Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotten fattat deras ultimata beslut i frågan om en mera utvidgad Näringsfrihet, och Utskottens generella Betänkande i detta vigtiga ämne, till respective RiksStånden kommer att afgå; anhåller jag vördsamligen, att vid nämnde Betänkande och thy åtföljande Project till förnyad Handtverks- och HandelsOrdning, samt Förordning om Gerningsmåns antagande på Landet, få afgifva följande anmärkningar, som torde få åtfölja Betänkandet till RiksStånden.

1:o Den lätthet, hvarmed nya HandtverksOrdningen tillåter ynglingar att blifva Handtverks-

Gesäller, utan att förut hafva på Verkstad lärt; anser jag i så måtto af menlig verkan för Slöjderna, att den måste komma att bereda brist på Lärgossar, äfvensom den lemnar oerfarne ynglingar allför tidigt tillfälle att blifva sina egna herrar: en omständighet, som i allmänhet betraktad, aldrig varit och aldrig kan bli nyttig för den arbetande classen, för hvilken det i synnerhet i yngre åren är angelåget att vånja sig vid lydnad, ordning och disciplin, så vida de sedermera, då de blifvit sina egna, skola kunna hos underhafvande bibehålla dessa egenskaper.

2:o Någon egentlig fördel för Handtverken, lärer väl icke vara att påråkna derigenom, att Handtverkare, med åtnjutande Borgare-rätt, få bosätta sig utom Ståderna; men att desse derigenom blifva lidande, sådant komme otvifvelagtigt snart att visa sig. Men om detta tillstånd att aflägsna sig ifrån det samfund man vill tillhöra, skall någon beviljas, måste dervid ovilkorligen, efter min tanke, fästas det oeftergifliga vilkor, att en Landtborgare icke befrias eller undandrages ifrån något enda af de onera, som Borgerlig rörelse åtfölja, icke ens utgörandet in natura af de personliga préstationerna.

3:o Den §. i HandtverksOrdningen, som medgifver rättigheten för personer utom BorgareStåndet, att blifva Borgare förmedelst tilldelandet af förlag åt Handtverkare, med rättighet att taga in-

teckning i deras effecter, rudimaterier och verktyg, anser jag till den grad olämplig, att jag ej annat kan än på det enträgnaste yrka hela denna paragrafs uteslutande, så mycket mera, som ingen anledning dertill lärer kunna hemtas, hvarken utur Kongl. Maj:ts nådiga proposition i ämnet, eller ur någon af de många i detta fall gjorda motioner, ej heller ur Herrar Committerades project till förnyad HandtverksOrdning.

4:o Emot projectets stadgande om efterskänkande af all lärotid för Slagtare, Bryggare och Bakare kan jag icke annat än protestera; jag inser icke af hvad skäl de råaste och minst kända personer, när som heldst skola erhålla Burskap på dessa rörelser, hvilkas föremål är att bereda och försälja de angelägnaste födoämnen för allmänheten.

5:o Den rättighet man vill gifva Gerningsmän på Landet, att idka snart sagdt alla möjliga Handtverk, synes väl vara något vida sträckt, men om den skall kunna dem genom lag tillerkännas, tror jag åtminstone det blifva angeläget, att derjemte förordna, det Gerningsmännen ingalunda få låta antaga och förhyra sig af så kallade Districter eller större landsträckor, utan att deras verkningskrets oviikorligen bör inskränkas inom en, högst tvänne KyrkSocknar.

6:o Att medgifva några och 20 års ynglingar, utan erfarenhet eller genomgången lärotid, blott efter en utstådd Examen och till utse-

endet vunnen stadga, råttigheten att idka hvad slags Handel som heldst, anser jag snart sagdt som en utlagd snara, hvarigenom de lockas i förderfvet. Att Handelsyrket, lika som allting annat, fordrar practisk öfning, innan det för egen räkning öfvertages, borde icke vara någon obekant, som vill befatta sig med en ny Lagstiftning för slöjderna; och att en redbarhet, en vana och erfarenhet, som ibland 21 à 25 åra-ynglingar icke blifvit mångens lott, dertill äro alldeles oumbärliga, måtte väl ingen kunna bestrida, så vida här icke är frågan att blindt följa ett relaxerings-system, som prompt måste genomdrifvas, utan att, efter lugn pröfning, föreslå en lag som medförer allmän och enskild nytta. Dessutom bör man märka, att all Handel, särdeles för nybörjare, är grundad på credit, och att denna icke erhålles annat än genom vunnet förtroende. Och nu vill jag fråga: hvem skall fatta förtroende för en yngling, som förut icke lagt hand vid yrket, hvem skall lemna honom credit, då han såsom prof på sin ordentlighet, flit och redlighet, icke har annat bevis att förete än ett Examensbetyg. Redan länge har Stockholms Borgerskap rönt menliga följder af den ovanliga skonsamhet, hvarmed Kongl. Commerce Collegium tolkar Författningar och Reglementen, till förmån för hvarjehanda personer, som önskat blifva sina egna och drifva Borgerlige Näringar. Skall nu denna frihet ännu ytterligare utj

sträckas, så är det fruktansvärdt, att största delen af Borgerskapet snart kommer att bestå af slafvar och oerfarne nybegynnare, hvilka, på sätt jag en gång förut haft äran anmärka, vid omkring 20 år blifva sina egna, för att långt förr än vid 30 vara afsigkomna.

7:o Den uti HandelsOrdningens 1 Art. 11 §. medgifna rättighet att förlägga Handlande och derföre vinna Burskap, anser jag helt och hållet onödig, olämplig, till och med skadlig att bevilja.

8:o Likaledes kan jag ej finna någon nödvändighet uti de om inskrifning i både Handtverk och Handel projecterade skriftliga contract: en omgång och en formalitet, som icke hittills ansedts behöfliga, och som heldst säkert icke heller hådanefter erfordras.

3:o Af Herr P. Winbladh: Då nu ändteligen den vigtiga frågan om Näringsfriheten så vida hunnit, att det af Höglofl. Lag- samt Allmänna Besvärs- och EkonomiUtskotten sammansatte Beredning utarbetade förslag till stadga i detta ämne, skall uti bemäldte Utskotts Plenum till granskning företagas, anhåller jag vördsamligen få framställa följande anmärkningar vid den af Beredningen projecterade nya *HantverkeriOrdning*.

Till en början och jemte det jag vördsammast åberopar det anförande, jag förut i detta ämne haft äran aflemna, torde mig tillåtas att nämna, det jag tror att espriten af den föreslagne nya

HandtverksOrdningen icke är fullkomligen sann och rigtig, då densammas ändamål skall vara att genom liberala Författningar lossa de fjättrar, det så högt öfverklagade Skrå-tvånget ansetts lägga på konstfliten. Väl finnes uti Förslaget några vidt utsträckta eftergifter i de förut stadgade vilkor för drifvande af Handtverk, hvilka eftergifter jag, för min del, anser ledande till Handtverkeriernas största skada och till förfång för dess idkare; men deremot finnes också uti Betänkandet projecterade flere band af alldeles ny beskaffenhet, som för Näringarne torde blifva mera tryckande än de gamla.

I afseende å de speciella detaljerna af den nya HandtverksOrdningen förekommer följande:

I. Art. I enlighet med hvad jag förut haft äran anföra, reserverar jag mig jemväl nu emot all inrättning af HandtverksSocieteter, heldst jag af Betänkandet icke funnit minsta anledning till den förmodan, att Societeterna skola blifva af mera nytta för Slöjderna än de hittills existerande HandtverksÅmbeten. Med den kännedom, jag såsom Handtverkare eger, vågar jag försäkra, att om HandtverksSocieteterna få den organisation och de åligganden, Förslaget upptager; kunna de, åtminstone hvad de större Ståderna i Riket beträffar, omöjligen medhinna sina göromål, blott på en sammankomst i månaden. Ledamöterne skola till och med, efter min öfvertygelse, blifva så öfverhopade af göromål, att de för ingen del kunna få

tid till sina vanliga yrkens bestridande; och troligt är det, att ingen, utom ett absolut tvång, vill åtaga sig ett sådant Ledamotskap.

På dessa skäl, hvartill kunde läggas ännu flere, får jag vördsamligen föreslå, att på alla ställen i Betänkandet, der ordet HandtverksSocietet förekommer, i stället måtte införas: *det församlade Ämbetet.*

Skulle deremot Höglofl. Utskotten ändå finna godt att föreslå HandtverksSocieteters inrättande; får jag åran göra Utskotten uppmärksamme på den högst vigtiga omständighet, att uti det projecterade Betänkandet alldeles ingenting är förordnadt, huru det i slikt fall skall gå med de nu existerande Skrå- eller HandtverksÄmbeten; och då jag åtminstone, för min del, icke vill ega den förebråelsen att hafva åsidosatt anmärkning derom, må det förlåtas mig, att jag till Höglofl. Utskottens afgörande i all ödmjukhet framställer följande förfrågningar:

Om bildandet af HandtverksSocieteter blifver fastställdt och anbefaldt, huru skola då de corporationer betragtas, hvilka, under namn af Ämbeten, hittills haft vården och inseendet öfver Handtverkerierna? skola de anses alldeles upplösta, eller skola de i någon mån bibehållas? skall all disciplin inom hvarje Ämbete upphöra? huru skall hädanefter tillgå vid Taxeringar, Debiteringar, Krono-Arbetens fördelande m. m., hvilket icke

lärer kunna åläggas Magistraterne att ensamt ombesörja? skall Borgerskapets Calssification upphöra eller förändras? skola Åmbets- och GesällLådorna tömmas, förskingras, utdelas eller bortskänkas? skola alla afgifter till desamma försvinna? skola de för närvarande stadgade ordningar och bidrag till sjuke Gesällers skötande, fattige Mästares och Gesällers begrafningar, samt deras och deras Enkors underhåll under lifstiden upphöra? skola med ett ord, Åmbetena existera eller icke existera? ju mera man betragtar saken, ju angelägnare torde det blifva att tänka på dessa frågors besvarande, innan man går att etablera ett helt och hållet nytt HandtverkeriSystem.

II. Art. Jag inser icke hvartill de nya formaliteterna vid Lårgossars antagande skola tjena. Det har i långliga tider ansetts otillräckligt, att Gossarne inför Åmbetet inskrifvas, hvarigenom icke eller någon Gosse hittills blifvit narrad; och utan tvifvel ginge det an, att åfven hedanefter följa samma praxis. Genom granskandet och vidmagthållandet af den mångd skriftliga Contracter, som nu äro föreslagne, skulle HandtverksSocieteterna i de större Städerna blifva onödigtvis öfverlastade med minutieusa sysselsättningar.

Att tillägga en Mästare, som upptagit en fattig Lårgosse, föräldra-rätt öfver honom ända till dess han blifvit myndig, synes mig vara alldeles

för

för långt gånget, att denna rättighet bibehålles till dess Gossen blifvit Gesäll, torde kunna anses tillräckligt.

III. Art. 1 §. Om hvilken som helst får blifva Gesäll, utan att hafva arbetat på verkstad, så lärer det hådanefter blifva svårt, om icke omöjligt, att få några Lårgossar. Derigenom vänjes också ynglingarne vid att för bittida blifva sjelfrådande, och derigenom skola säkerligen uppkomma dåliga arbetare, hvilka tidigt blifva afsigkomna. Jag hemställer derföre, att ingen måtte få blifva Gesäll, som icke vissa öfverenskomna år varit i lära på ordentlig verkstad.

3 §. Jag har redan längesedan sökt visa det obehöriga derutaf, att Gesäller sättas under TjenstehjonsStadgan, fastän jag derjemte yrkat, att Mästaren icke måtte förlora öfver dem sin Husbonde-rätt; och jag får för öfrigt nu vördsamligen förnya min reservation i detta fall. Vid denna §:s sednare moment, får jag jemvål ytterligare erindra, att det synes blifva omöjligt för en HandtverksSocietet, att taga kännedom af och bedömma alla Gesällers större eller mindre försummelse och felagtighet under deras arbetstid.

IV. Art. 1 §. Vid denna §. får jag åran förklara, det jag instämmer uti Högv. PresteStåndets och Vållofl. BorgareStåndets i denna §:s sista moment gjorda tillägg, att nemligen den, som vid

21 år vill blifva Mästare, måste hafva i trenne år arbetat på verkstad såsom Gesäll, samt att den, som icke tillryggalagt en sådan arbetstid, i egenskap af Gesäll, måste hafva fyllt 24 år, innan han kan blifva Mästare.

5 §. Den Handtverkare, som, utan att hafva på verkstad lärt eller arbetat, vill blifva Mästare, bör, efter min tanka, grundad på Herrar Committerades tillstyrkan, hafva fyllt 27 år, och måste dessutom ovägerligen aflägga Mästare-prof på det ställe, der han vill etablera sig; hvilket prof bör inför Ämbetet och Magistraten uppvisas.

7 §. För den, som blifvit såsom Laglig Mästare erkänd, skulle jag tro det inga *Lagliga hinder* för Burskaps ernående borde möta. Jag anhåller fördenskull att dessa ord mått ur §. uteslutas.

8 §. (NB. 9 §. eft. Comm. Förslag.) Utländning, som här i landet vill upprätta HandtverkareVerkstad, måste nödvändigt, efter min mening, aflägga nöjagtigt Mästareprof på den ort, der han tänker etablera sig, utom hvad honom i öfrigt i denna §. förelägges.

11 §. (NB. 12 §. eft. Comm. Förslag.) Med åberopande af hvad jag förut härutinnan anfört, får jag nu äfven fästa Höglofl. Utskottens uppmärksamhet på det olämpliga i denna §. Om en Handverkare med penningstyrka, eller god Förlagsman, får antaga fremmande HandtverksGesäller, att hemma hos sig förfärdiga de flere slags

arbeten, som understundom erfordras för att åstadkomma ett sammansatt arbete; så skall han snart slå under sig flere Handtverk, under det han blott Contribuerar för ett, och förvandlar sin Verkstad till Fabrik, hvarigenom andra mindre bemedlade Handtverkare nödvändigt blifva förfördelade.

12 §. (NB. 13 §. eft. Comm. Försl.) I likhet med hvad jag förut haft åran förklara, måste jag nu äfven reservera mig emot all tillåtelse för Städernas Handtverkares etablerande utom Ståderne, med andra vilkor, än att de underkastas alla de afgifter, skyldigheter och prestationer, så väl reela som personela, hvilka åtfölja en Handtverks-rörelse. Det är i synnerhet de personliga prestationerna, som ofta åro för en Borgare de besvärligaste. Får en Landtborgare undandraga sig dem; skola snart så många flytta utom Stadens staket, att de inom Staden boende icke förmå uppfylla alla Borgerskapets åligganden.

13 §. (NB. 14 §. eft. Comm. För l.) Anser jag till sin syftning och beskaffentet, så helt och hållet obillig och obehörig, att jag ej annat kan ån i likhet med hvad de Herrar af Högv. Preste-Ståndet samt Vällofl. BorgareStåndet, som varit Ledamöter i BeredningsUtskottet, föreslagit, på det alfvarsammaste vördsamligen yrka, att den måtte hel och hållen utgå, såsom fullkomligen stridande emot all sund idée om Handtverkerier och Borgelig rörelse; och får jag i alla fall åran förklara,

att jag fortfar i min redan gjorde reservation emot denna §.

15 §. (NB. 16 §. eft. Comm. Försl.) Den som åtager sig att ansvara för de förbindelser och skyldigheter, som en Näringsidkande Qvinnsperson kunna åläggas, synes mig äfven böra förbindas att *personligen* uppfylla de prestationer, som kunna åtföljа den Borgeliga Näring, Qvinnspersonen idkar.

16 §. (NB. 17 §. eft. Comm. Försl.) Enligt min öfvertygelse må det icke tillåtas fremmande att i Stockholm, under någon annan tid än vid marknader, hålla öppna Salubodar, heldst Borgerskapet derstädes vidkännes större onera än andra Ståders Borgersmän.

17 §. (NB. 18 §. eft. Comm. Försl.) Hvad denna §. innehåller, finner jag alltför betänkligt att tillstyrka, utan önskar jag, att densamma, såsom ledande till många missbruk, må utgå.

18 §. (NB. 19 §. eft. Comm. Försl.) Så vida de i sista Momentet omnämnde Architecter och Mechanici vilja idka vanlig Borgelig Näring med biträde af Gesäller eller ordentligen tillärde arbetare, kan jag icke inse, hvarföre de icke jemväl böra åläggas att blifva Mästare och begära Burskap.

19 §. (NB. 20 §. eft. Comm. Försl.) Då ingen ting, i synnerhet uti en stor Stad med talrik folkmängd, är mera angeläget än att få sunda, renliga och väl ansade födoämnen anskaffade, kan jag ej annat än protestera emot denna §., så vidt den

frikallar Bagare, Bryggare och Slagtare ifrån allt hvad låra och undervisning heter. Det är en alldeles falsk opinion, att till dessa Handteringar alla insigter äro öfverflödiga, för att vinna Burskap och blifva sine egne.

6 Art. I följd af hvad jag här ofvan haft äran nämna, är min tanka, att de uti 3 §. nämnde bötesandelar måtte till de vanliga ÅmbetsLådorna ingå.

4:o Af Herr O. Bökman: I anledning af Höglofl. Utskottens utlåtande öfver Kongl. Maj:ts nådiga skrifvelse i frågan om Näringsfriheten, samt om förslag till nya Handels- och HandtverkeriReglementen, så väl som Gerningsmäns antagande på Landet, får jag reservera mig emot dessa beslut, emedan de till en stor del åsyfta Städernas och konstflitens förfall, samt betager Handtverkare i Städerne all arbetsförmåga och möjlig tåflan, i stället för att befordra konstflitens mera fullkomnande, om sådana utsträckningar af Näringsfriheten skulle ega rum, som dem, hvilka Höglofl. Utskotten föreslagit, blir det omöjligt i Städerne hädanefter kunna väntas något reelt eller ordentligt skattdragande Borgerskap, för öfrigt får jag, då målet i Vällofl. BorgareStåndet förekommer, anföra hvad jag dervid har att anmärka.

— — Ut Supra.

Ex Protocollo,

Joh. Jac. Kleman.